

RÉTI ÖDÖN

ZORKA

REGÉNY

BUDAPEST
AZ ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI R.-T. KIADÁSA

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2017
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-963-417-154-6 (online)
MEK-17128

I.

Délután öt óra lehetett. A nap égetően tűzött le a kis vicinális vonatra. Augusztus harmincadika volt: az Alföld rónáira - ahol a vonat robogott - tikkasztó forróság borult.

Egy másodosztályú fülkében három idősebb férfi ült, meg egy csinos fiatalember. Az ifjú kíváncsian nézte az ablakon keresztül eléje táruló képet; utitársai jóízűen beszélgettek egymással.

- Negyed óra múlva otthon leszünk, - szólt egyikük, egy vörösképű úr.

- Otthon leszünk, ha addig nem olvadunk el. Tudja Virág úr, - fordult a vele szemközt ülő emberhez, - hogy hol van a boldogság ilyen melegben? Úgy-e, nem tudja?... Benn a Tiszában, a közepes-közepében, ahol legnagyobb a víz: lebukni jól a mélybe, a leghidegebb mélységbe. Ott! - mondta úszótempókat végezve kövér karjaival. - No annak a betyárnak jó, az Aladár fiainak: reggel elmegy fürödni, hazamegy délben, elmegy ebéd után, hazajön este. Úgy úszik, mint egy pisztráng.

Virág nagy lélekzettel felfújta az arcát és azt gondolta, hogy ő még ezideig nem látott pisztrángot a Tiszában s ennek a gondolatának valami jó alakot szeretett volna adni. Lábát idegesen rezgette, homlokáról sűrű cseppekben hullt a verejték. - Nem lehet gondolkozni ebben a hőségben, - mondta magában s aggódott, hogy mire meg tudja mondani amit akar, már késő lesz: másról beszél addig Kis, az Aladár gyerek apja, egyúttal elhatározta, hogy akkor újra az Aladárra fordítja vissza a társalgást.

Utitársai hallgattak.

- Úgy-e Kis úr, az Aladár nem a Tiszában tanult úszni? - kérdezte végre titkos mosollyal.

- Hát hol tanult volna? Egy szentferenci ember csak nem küldi Oszvendébe a fiát, megtanult az úszni magától már ötesztendős korában.

- Csak azért kérdeztem, - felelte Virág - mert azt tetszett mondani, hogy az Aladár úgy úszik, mint egy pisztráng. Hát ha úgy úszik, akkor okvetlenül pisztrángtól tanult úszni, olyan hal pedig tudtommal nem terem meg a mi Tiszánkban!

Szólt és szeméit behúnyva, szívéből kezdett kacagni.

- De jó magának, - mondta mosolyogva a harmadik utas. - Hogy tud ebben a melegben annyira nevetni, az Isten áldja meg. Én csak azt várom, hogy kiszállhassak ebből a katlanból, nem hogy nevessek is.

- Én sem nevetnék, ha Kis barátom nem lenne egyszerre olyan nagyzó, mikor a fiáról beszél. Mondta volna szépen, hogy az Aladárka úgy úszik, mint egy potyka, vagy mint egy cigányhal... hahaha...

- Mingyárt ott leszünk, - kiáltotta Kis némi bosszúsággal és felvette kabátját.

A fiatal utas egy tekintetet vetett poggyászára, aztán növekedő érdeklődéssel nézte a közeledő tornyokat és házakat. Míg közeledett a városkához, gondolatai visszavitték a fővárosba és elvonult előtte az utolsó hetek aggodalma. Boldog büszkeséggel vitte haza tanári diplomáját, hogy aztán megindíthassa a hajszát állás után. - Nagy a tanárhiány! - jutott eszébe ez a sokat hangoztatott mondás. Folyamodásait sorban visszakapta. Most, hogy a városkát nézte, hálával gondolt azokra, akik őt az utolsó pillanatban a szentferenci községi polgári iskolához megválasztották.

»Várni fogom a vasútnál« - írta az iskola igazgatója...

A vonat megállt, a fiatalember leugrott és szétnézett. Csakhamar egyedül maradt a vonat mellett. Egy fakóruhás ember közeledett feléje. Kutató pillantásokat vetettek egymásra; a fakó ember félig önmagához, félig az ifjúhoz intézvén szavait, tétovázó hangon szólott:

- Talán Erdőssy úr?

- Erdőssy Jenő, - mutatta be magát a fiatalember.

- Én Csapó Vince igazgató vagyok, Isten hozta a kolléga urat, remélem, jól fogja magát érezni közöttünk...

Míg beszélt, Erdőssy jól szemügyre vette.

Magas, sovány ember volt az igazgató, őszbe boruló bozontos szakállal és hosszasan lecsüngő bajusszal.

Szürkészöld, könnyes szemeit folyton hunyorgatta. Ahogy zsírfoltos nyakkendőjét babrálta, fehér porral belepett idomtalan cipőjében, gyűrődött, pecsétes ruhájában messze útról érkezett vándorlegényhez hasonlított.

- Tessék kérem erre,... a jegyet? ah minek, ne tessék átadni, nem arra megyünk, - mondta fontoskodva.

- Szóljunk be egy percre a főnökekhez, itt vannak a kertben. Így estefelé egy kicsit tekézni szoktunk.

Elhaladtak a hivatalos helyiség előtt s egy kis ajtón keresztül a főnök kertjébe jutottak.

- Állíts, állíts te bamba! - kiáltozott éppen egy egyenruhás alak: a községi rendőrhadnagy.

Sörös üvegekkel telerakott asztal körül ült a társaság. A főnök, feleségével s kisasszony leányával, a gyógyszerész meg két adótiszt.

Siettek poharat tölteni s kocintottak az új vendég tiszteletére.

- Köszönöm, én nem kérek, - szabadkozott az igazgató.

- Na, a kolléga úr kedvéért kivételt teszek, - mondta s mohón kiitta a poharat.

- Most dobok! - szólott elégedetten.

A dobása jól sikerült.

- Így dobok én! - mondta büszkén.

A rendőrhadnagy tele pohárral ment feléje. Csapó kivette a kezéből és visszatette az asztalra.

- Ez sértés, - mondta a rendőrhadnagy és kardjára ütött - párbajt akarsz vagy megiszod? - kiáltozott.

- Mondtam, hogy nem iszom, - felelt Csapó, de mikor látta, hogy a rendőrtiszt megunta a kínálgatást, mérges hangon felkiáltott: »Ej ne okoskodj már!« s egy hajtásra kiitta a sört.

A főnök neje húsos kezével szép egyenest dobott.

- Elsőről öt! - kiáltott örömmel.

Következett a leánya: Elza kisasszony. Ő kikereste a legkisebb golyót, egy ideig emelgette, lóbálgatta a jobb kezében, azután átvette a bal tenyerébe s dobott. A golyó nagy igyekezettel indult el, de célhoz nem jutott.

- Gyönyörű dobás volt, - rebotte az adótisztek közül a soványabb, ki adótiszti lelke összes erejével szerelmes volt ebbe a magas, fekete, hidegtekintetű leányba.

- Gyönyörű dobás volt, csak nem jól tetszett feltenni, a deszka baloldalán méltóztatott fölteni, csak ez volt a hiba, különben biztosan jó elsőre futott volna s esetleg mind a kilenc babát elütötte volna.

- Igaza van a Csik úrnak, - szólt az udvarias igazgató - hanem akkor a nagyságos kisasszony fizethetett volna annyi üveg sört, ahányan itt vagyunk.

- Úgy bizony! - mondta a másik adótiszt, ki oldalt fordult, ha dobott, mert X lábai voltak.

- Most már tessék, dobjon a tanár úr is, - mondta a főnök-kisasszony és egy golyót adott át Erdőssynek.

- Ez aztán a dobás, - dicsérték. Elza kisasszony gratulált. A mama is.

- Ez aztán a musculus, micsoda brachiális internus, - szólt az igazgató s megtapogatta Erdőssy karját.

- Rosszul volt a golyó feltéve, - mondta epésen Csik úr, az adótiszt, miközben féltékenyen figyelte Elza kisasszony minden mozdulatát.

A főnök, a rendőrhadnagy és a gyógyszerész kártyázni kezdtek s mivel a lombos fák alatt már besötétedett, egy jelzőlámpást hoztak az asztalra.

Késő este volt, mikor Erdőssy az igazgató lakására ért. Arra az időre, míg Csapó családja falun időzik, meghívta őt magához.

- Egyedül vagyok teljesen, - mondta - ne fozson meg attól az örömtől, hogy amíg jó lakást keresünk önnek, hozzám jöjjön.

Egy szobában feküdt le vendég és házigazda. A fáradt ifjú alig tette le fejét a vánkosra, elaludt. Csapó pedig, mihelyt ezt észrevette, fölkel ágyából és a sötét szobában, a nélkül, hogy zajt ütött volna, az egyik szekrényből egy üveg pálinkát vett elő. Megivott néhány kortyot és visszafeküdt, de pár perc múlva ismét a szekrény előtt állt s hosszasan tartotta a szájánál az üveget.

Még csak egyszer, egy cseppet akart volna inni, mikor harmadszor lefeküdt.

- Nem, nem szabad, - intette magát. - Mennyi sört megittam, bort is a vacsorához... Mire vezet ez Istenem, - mondogatá, homlokát ütögetve. Azután megint másképpen kezdett okoskodni: - Egy cseppel több vagy kevesebb, az nem számít! - Egyik lábát kidugta a takaró alól. - Nem, nem kelek fel, nem akarok! - küzdött magával és már ült az ágya szélén...

A vendég megfordult ágyában, de rögtön hallatszott mély, ütemes lélekezete.

- Ahá, ez csal! - mondta magában az igazgató. - Ez tetteteli az alvást, hogy engem kileshessen. - Tudta, hogy nem igaz, amit gondolt. Igyekezett minden erejével az alvóra gondolni: - Milyen szép, derék ember, mikor ő a vacsora alatt kimondta, hogy nem iszik, nem is ivott többet. Ez ember a talpán...

Lefeküdt és füléig húzta a takarót. Valójában haragudott erre a fiatalemberre s lassanként egészen felingerelte magát ellene. - Különb vagyok, - mondogatta. - Különb százszorta, két-százszorta, háromszáz...

Egyszerre elfeledte, hogy min járt az esze. - Háromszáz... forint, igen, háromszáz forint, de miféle pénz ez? - Úgy tűnt fel előtte, mintha legnagyobb leánya futott volna hozzá örömkialtással: »Apa, apa, megnyertük a főnyereményt!...« - Szerencsés esetben egy millió korona, - suttogta. Sok pénzt látott, bankók röpdöstek szanaszét, könyökig vájkált fehér fillérekben s ragyogó aranyakban;... állkapcsát erősen összeütötte és elaludt.

Reggel, mikor Erdőssy felébredt, az igazgatót már munkában találta.

- Rögtön készen leszek, engedelmet kérek egy percre, kedves tanár úr, a nagyságos királyi tanfelügyelőhöz kell egy sürgős ügyet beterjesztenem. Ah, sok dolgot ad az a leányiskola.

Borítékba tette az írást s öklével nagyot ütött reá, hogy ragadjon.

A vaskos levelet meglegedett mosollyal mutatta Erdőssynek.

- Még a leányiskoláról nem beszéltem a tanár úrnak; igaz, hogy még a fiúiskoláról sem, de, ha nem úntatom, majd szépen elmondok mindent, amire szüksége lesz. Bizony, kedves kolléga úr, sok bajjal járt, míg a polgári leányiskolát megszerveztem; hanem azt majd tessék megnézni.

- De kezdjük az elején: a leányiskolában éppen annyi órát fog tanítani a tanár úr, mint a fiúiskolában. A fiúiskola harmadik rendes tanerőjét, Jaksa Benjámint majd meg fogja ismerni. Csak arra figyelmeztetem, hogy óvakodjék ettől a... lássa, kedves tanár úr, én úgy bízom magában, hogy az édes testvéremben sem jobban. Tetszik tudni, ahogy leszállt a vonatról, én rögtön különös rokonszenvet éreztem és mingyárt tudtam, hogy a tanár úrban nemcsak egy szakképzett tanerőt, hanem egy derék, őszinte barátot nyerek. De mondja becsületszavára, kolléga úr, hogy amit tőlem hallani fog, az köztünk marad.

Az igazgató reggelit hozatott. Elővette a pálinkát s egy pohárkát megtöltve, Erdőssy elé tette.

- Tessék tanár úr! - kínálhatta - én nem iszom soha pálinkát, csak azért tartom ezt is, hogy kéznél legyen, ha netalán a gyermekek közül valamelyik elrontja a gyomrát. Kilenc gyermek nem kis gond ám, kedves kolléga. Hét leány, két fiú. A legnagyobb leány tizenöt éves, a legkisebb az is leány. Gond, gond! Különösen mikor az ember szájából ki akarják venni a falat kenyeret... Az a lelketlen teremtés... Majd megismeri a kolléga úr. Én nem akarok beszélni, hanem csak azt az egyet mondom, ne hallgasson reá, akármit beszél, akármmivel rágalmaz... Én alkottam meg ezt a két iskolát egyedül, én raktam le a fiúiskola fundamentumát kőszikla alapra, én szerveztem egyedül a leányiskolát. Most jó volna, ha Csapó Vince azt mondaná: nesze, kedves Jaksa Benjámint, én megkínlódttam érte keservesen, dolgoztam, fáradtam, a kultúrának két erős vára büszkén emelkedik Szentferencen; itt van, vedd el, ragadd el; légy te az igazgató!... De, adja a becsületszavát, kedves tanár úr, hogy amit hall tőlem, nem mondja el senkinek... Bevádolt az iskolaszéknél. Aljas, gaz rágalmakat terjesztett felőlem... Mikor én meghallottam, rögtön lemondttam az igazgatói állásomról, önérzetes ember mit tehet egyebet? De megbántam. Utóvégre is, mit vétettem én? Semmit! Visszavontam a lemondásomat s hazug, gonosz rágalomnak nyilvánítottam mindent. A napokban tárgyalja az iskolaszék ezt az ügyet és én remélem: van még igazság e sárteken. Kilenc gyermek, a feleségem meg én, tehát tizenegy lélek várja epedve az igazság isteni szikráját, kedves tanár úr.

Erdőssy már másodszor szabadította ki kezét Csapó hideg, nedves kezeiből. Amint az beszéd közben mind közelebb hajolt hozzá, a szájából kiáradó pálinkagőztől valósággal rosszul lett.

Az igazgató szeme csillogott, bajusza kúszáltan csüngött. Rongyos szélű ingén egy kávéfolt még nem száradt meg teljesen.

- Ez tehát az igazgatóm, - gondolta a fiatal tanár. A pálinkabűz oly undort keltett fel benne, hogy alig tudott gondolkozni.

A szoba levegője fülledt volt, az ablakok rég nem lehettek nyitva. A felbontott ágyak alatt vastagon feküdt a por, meg a pihe. Egy törött lábú széken ujságdarabok hevertek, piszkos gallérok társaságában. A fogason rongyos gyermekruha csüngött, meg egy vörös alsószoknya.

Erdőssy örült, mikor végre az uccán voltak. Tíz felé járt már az idő, forrón sütött a nap, meleg szellő fújdogált s fehér porfelhőt hajtott maga előtt.

A szebb uccákon keskeny aszfaltjárda húzódott végig; szélein magasra hajtott a papsajt. Némely helyen a kocsit is be volt növe gyeppel, de az is szürke volt a portól.

- Ez tehát az a hely, ahol élnem kell, - gondolta Erdőssy kedvetlenül, miközben cipőjéről levette a port.

A szembejövők kutató pillantásokkal mérték végig. Az igazgató mindenkit ismert, az elhaladókat megnevezte s jellemző dolgokat igyekezett róluk mondani. Ha asszony, vagy leány jött szemközt: köhögéssel figyelmeztette Erdőssyt.

- Hogy tetszik, micsoda asszony úgy-e! Hej, van itt annyi szép leány, hogy tíz jut minden ujjára. Mondhatom, jó dolga lesz a kolléga úrnak. És a sok gyönyörű szerb nő, egyik szebb, mint a másik.

Az igazgató most kettős jellel hívta fel Erdőssy figyelmét egy közeledőre: köhögött és gyöngéden oldalba ütötte...

- Most vigyázzon, nézze meg jól! Micsoda termet, micsoda szemek. Hej, ha én még egyszer fiatal lehetnék; ilyen szép fiatalember, mint a kedves kollégám... Pedig sok nagy leány van a negyedik osztályban.

- Jó napot Zorka! - felelt a leány köszöntésére.

Erdőssy udvariasan kalapot emelt. Az igazgató a leány után fordult s Erdőssyt is kényszerítette, hogy megforduljon.

- Milyen termet! Teremnek-e arra, önök felé ilyen leányok? És úgy nézze meg tanár úr, ez egyik növendékünk. Szerb leány. Még nem tud tökéletesen magyarul, hanem mire valók vagyunk mi, úgy-e, kedves kolléga!?

Erdőssy elpirult az igazgató hunyorgató tekintete előtt.

- Így beszélnek az igazgatók leánynövendékeikről, vagy csak ez az egy? - gondolta magában. Nyugtalan-ságot, félelmet érzett, mikor a szép Zorkára gondolt. Mint lép a katedrára, mit fog először szólni... Maga előtt látta az igazgató hunyorgató tekintetét. Erős vágy fogta el, hogy a mellette haladó, ingadozó járású embert eltaszítsa maga mellől. Ó, milyen más embernek képzelte ő egy igazgatót. Leendő kollégáit már előre testvérként szerette. Az ádáz gyűlölet hangja, mellyel Csapó a másik, még ismeretlen tanártársáról beszélt, szomorú sejtelmekkel töltötte el.

Hosszú, sárgára festett földszintes épület előtt állt meg Csapó. A polgári fiúiskolába érkeztek. Pár évvel ezelőtt tűzoltó-kaszárnya volt ez a ház s most átalakítva, iskolának sem volt éppen valami nagyon rossz. Keskeny folyosó futott végig a ház hosszában, jobbra-balra nyíltak belőle a tantermek, a tanári szoba, meg az igazgató irodája.

Csapó a tanári szobába vezette Erdőssyt. Hosszú, festett fenyőfaasztal volt a szoba közepén, két oldalon ugyanolyan festésű székek. Egy esztergályozott álló fogas, tintatartó, toll az asztal közepén, ez volt az összes bútortartó.

Az ablak mellett ült, fejét tenyerébe hajtva egy vöröshajú, ritka szakállú és bajuszú alak.

- Jó reggelt Benjámín, - mondta Csapó - bemutatom az új kollégát, Erdőssy urat... Jaksa Benjámín.

Jaksa felállt s kezét nyújtotta Erdőssynek.

- Én nem is tudtam, hogy a kolléga úr mikor jön, - mondta fanyar, vontatott hangon.

Ha tudta volna, mikor érkezik, kiment volna a vasútra, de őt nem értesítette senki. Különben nem tudja biztosan, hogy kiment volna-e, mert két nap óta iszonyúan fáj a foga. Majd megőrül bele s most is dagadt az arca. A világosság felé fordulva, meg is mutatta a daganatot.

- Húzasd ki Benjámint, mit kínlódsz vele! - mondta részvétteljes hangon Csapó.

- Ne mérgesíts Vince, jobb lesz, ha elsietsz a városházára, a kisbíró már vagy ötször keresett.

- Engem? hát mit akar, semmi közöm hozzá, - mondta Csapó méltósággal, hanem azért vette a kalapját.

- Nohát felnézek, majd eligazítom én a bajukat; csak az ördög vigye el, éppen most, mikor vendégem van!

Nehezen indult el, nem akarta a két embert egyedül hagyni. Aggódó pillantást vetett rájuk, biztosra vette, hogy most a másik adja elő a maga mondanivalóját.

Izgatottan ment ki a szobából. A folyosón erősen kopogva egyhelyen lépegetett, aztán mintha sietve elment volna, csendesen meglapult az ajtónál. Majd hirtelen benyitott. Váratlan megjelenésével meg akarta félemlíteni Jaksát. Mintegy jelezte, hogy vigyáz, tudja mi készül ellene. De ő résen áll!

- Itt feledtem a botomat, - mondta s keresgélteni kezdett.

- Pardon, egy pillanatra, - szólt Erdőssyhez, - a kolléga úrhoz szeretnék egy szót szólani. - Kivonszolta magával az udvarra.

- Bocsánatot kérek, kedves kollégám, - suttogta, - nekem el kell mennem pár percre, de azonnal visszajövök. Tudom, hogy majd az az ember beszél önnek össze-vissza mindent; aljas, gaz rágalmakat szór reám, de úgy higgyen neki, mint Krisztus Urunk Júdásnak.

Eleresztette kezét, egy lépést tett a kapu felé, de megint visszament.

- Megbocsásson kolléga úr, egy kéréssel fordulok önhöz. Tetszik tudni: családos ember így vakáció után egy kicsit megszorul. Az udvarban az a szemtelen kosztadó asszony is zaklat. Úgy-e, kedves kolléga úr, nem haragszik meg... holnap reggelig lesz szíves húsz koronával kiségetni.

- Köszönöm, - mondta, aztán fejét vállai közé húzva, nagy lépésekkel távozott.

Mikor Erdőssy visszament a szobába, Jaksza közönyös arcot akart mutatni, de a gúnyos mosoly csak nem tűnt el vonásairól.

- Üljön le kolléga. Jaj, hogy kínoz ez az átkozott fog, majd megőrülök.

Az ajtó kilincsét megfogta valaki.

- Már megint a Csapó, - gondolták mind a ketten, de csak az öreg iskolaszolga lépett be, aki fogcseppeket hozott a gyógyszertárból.

- No, Márton, meghozta? - szólt Jaksza. - Na, lássa, itt van az új tanár úr.

- Szép legény, - felelt az öreg, Erdőssyt tetőtől talpig végignézve.

- Isten éltesse! csak azután jól viselje magát!

Jaksza felnyitotta a kis üveget. A szoba levegője átható, kellemes illattal telt meg, bekente a fájós fogát s attól, mintha elválták volna, elmúlt a fájdalma. Akkor egyszerre más ember lett. Zsebtükröt vett elő meg kis fésűt s nagy gonddal kezdte rendezgetni ritka bajuszát és szakállát. Arcán a daganatot megbökdöste ujjával s megkérdezte Erdőssyt: veszi-e észre, mennyire lelohadt?

- Most az igazgató - kezdte minden átmenet nélkül - azt hiszi, hogy én kígyót-békát kiáltok a fejére. Szegény Vince!

Erdőssy aggódva tekintett az ajtó felé. Úgy látszott, Jaksza eltalálta gondolatát, mert lábujj-hegyen odament s hirtelen kinyitotta. Nem volt ott senki, csak az udvarban lézengett néhány napsütötte arcú diákgyerek, aki megúnta a hosszú szünidőt.

- Tudja mit, kolléga úr, legyen szerencsém egy kis villásreggelire. Elvezetem az én vendéglőmbé, ott majd nyugodtan beszélgetünk.

- Bóza! hideg bózát vegyenek! - kiáltozott az uccán egy gyerek, poharát egy nagy kancsóhoz csörrentve. - Édes bóza, friss bóza, tessék!

- Úgy bizony, - kezdte Jaksza, mikor a vendéglőbe érkeztek, - én kénytelen voltam azt tenni, amit tettem. Ez egy szerencsétlen ember, kérem.

Én jókedvűen zongorázom otthon egyik új szerzeményemet; egyszer csak egy úriember, anélkül hogy megtudakolná: kívánom-e fogadni, vagy nem, beállít a szobámba s bemutatja magát, hogy ő Andrica Mihály és Érdülőfalváról jött. Én megkérdeztem, hogy mivel szolgálhatok. Azt mondja: tudhatná kérem, hogy a magánvizsgálat ügyében jöttem. Őt úgy értesítette az igazgató, hogy holnap reggel, már mint akkor reggel, tartjuk meg és a hatodik osztályról szóló bizonyítványt is azonnal megkapja.

- Azért jöttem, hogy a tanár úr is előkészítsen a maga tárgyaira. - Hogy ő lefizette a 400 korona tandíjat. Hát hallott már ilyen bolond dolgot a tanár úr? Először is, nem tudtam az egész dologról semmit, másodsor, ha tudtam volna is: előkészíthetek-e valakit öt perc alatt, vagy mondjuk, két óra alatt három-négy tárgyra! Rögtön tisztában voltam a helyzettel. Behívattam a szomszédból két tanut s jegyzőkönyvet vettem fel. Felterjesztettem az illetékes hatósághoz. Csak nem engedhetem, hogy az iskola becsületét tönkre tegye egy ilyen ember. Ilyen körülmények között, persze, nem maradhat meg igazgatónak; ámbár, amint hallom, azóta visszafizette Andricának a négyszáz koronát. Én nem bánom, ha engem bíznak is meg az igazgatósággal, én majd legalább rendet csinállok abban az iskolában. Rettenetes, ami eddig ott történt. Semmi rend, semmi fegyelem, pedig tessék elhinni, a fegyelem az minden!

Szúró tekintetét Erdőssyre függesztve, megleléssel gyúrta, gyömöszölte lábait.

- Ez tehát a másik kollégám, - gondolta Erdőssy s egyszerre különös vágy fogta el, hogy megtudja, merre van a vasútállomás. Nem tudta, miért kíváncsi erre, de oly élénken nyomult agyára e kérdés, hogy megkérdezte Jaksát.

- A vasút? - mondta sértődötten, hogy elbeszélésére ilyen kitérő kérdéssel válaszolt az új tanár. De megmutatta az irányt, melybe az állomás esett. Sőt erőt vett rajta a tanítóknak az a szokása, hogy nagy örömmel magyaráznak bárkinek is. Papiroost meg írót vett elő.

- Ez itt a vendéglő, ahol vagyunk, - mutatta, egy kis négyszöget rajzolva, - innét vezet az út a városháza felé...

Sorba elmondta az uccák nevét, amelyek a vasútig vezetnek. Magyarázatát rajzokkal kísérte, de lassanként úgy belebonyolódott, hogy a vonások keresztül-kasul metszették egymást. Minduntalan vissza kellett térnie a kiindulási pontra.

- Ez itt a vendéglő, ahol vagyunk, ez a Délibáb ucca, ez betorkollik a Templom uccába, ez megy a Boldogasszony Sugárútra... nem, de mégis... de nem...

Ez itt a vendéglő, ahol vagyunk...

Arca pirosra gyúlt a bosszúságtól. Azt, hogy nem tudja lerajzolni, a világért sem vallotta be, inkább tovább vesződött. Új papiroost vett elő, de megint nem sikerült. Majd lopva Erdőssyre

tekintett; észrevette, hogy nem figyel reá, gyorsan rajzolt még néhány vonást, azután olyan hangon, mint aki nem érti, hogy ily egyszerű dolgon egy pillanatra is fennakadhatott, felkiáltott:

- Ezen az uccán végigmegyünk és a vasútnál vagyunk.

És Erdőssy tudta már, miért keresi a vasutat.

A vendéglő ajtaja kitárult. Csapó lépett be. Gyorsan visszahúzódott, de Jaksa már meglátta.

- Vince! - kiáltozta utána - hej Vince!

Mint torkosságán rajtakapott gyermek, szégyenlős mozdulatokkal közeledett feléjük.

- Mingyárt gondoltam, hogy itt vannak az urak, - szólt mentegetődzve. - Jártam az iskolában, de nem volt ott senki, sejtettem, hogy itt találom az urakat.

Jaksára nem mert nézni, tudta, hogy az nem hisz neki.

- Pincér, egy litert! - kiáltotta Jaksa.

- Mi jut eszedbe Benjámint? - kérdezte Csapó csodálkozó hangon. - Hisz mingyárt dél lesz, ki issza meg azt a sok bort? Én nem iszom! bocsássanak meg az urak, én nem iszom!

Felkelt, szájszéleit összeszorította, tenyereit az asztal felé fordította, mintha védekezni akart volna valami ellen. De tekintetét egy pillanatra sem vette le a borról.

- Ne okoskodj Vince, a tanár úr egészségére csak iszol!

- Bocsánatot kérek, tisztelt kolléga úr... fogadásom tiltja, - nyögdécselte Csapó szánalmas hangon.

- Mi az? - szólt Jaksa.

- Izé... - felelt gyorsan Csapó. - Tegnapelőtt úgy elrontottam a gyomromat, azt hiszem rossz dinnyét ettem; az ördög vigye el.

- Nesze vedd a poharat! - mordult rá Jaksa. Aztán Erdőssy poharát töltötte színültig.

- Nem akarom a kolléga urat megsérteni, - szólt rövid habozás után Csapó s görcsösen megragadta poharát.

- Jó kis bor ez! - szólt - de engedj meg Jaksa, többet nem iszom. A tanár úr egészségére kocintottam, de többet egy csöppet sem.

Jaksa újra teleöntötte a poharakat.

- Ezt az én egészségemre.

- Ej de huncfut vagy Benjámint, de bocsáss meg...

- Hát jól van, ne igyál az egészségemre, ha haragszol reám.

- Én? miért? nincs okom rád haragudni s ha azt gondolod, inkább megiszom, hanem aztán megyek!

És így ment ez tovább, Jaksa még poharat emelt az iskolaszék tagjai, a tanfelügyelő, a miniszter, a király egészségére. Már a harmadik literből is alig volt.

Csapó nem szabadkozott többet; három-négy pohár után elvesztette csekély akaratának utolsó parányát is.

Erdőssy érezte, hogy folyton kábultabb lesz. - Ez csak addig tart, míg megebédelek, - gondolta. A magánvizsgálatos ember esete járt az eszében, a jegyzőkönyv, a feljelentés. Egyre

mondogatta magában: »Micsoda emberek, micsoda emberek.« De elég jól érezte magát közöttük. Úgy érezte, hogy csak az ő mulattatására vannak itt. Szerette volna kiáltani: »Szép kis madarak vagytok!« Hangosan felnevetett arra a gondolatra, hogy milyen furcsa arcot vágnának azok egyszerre, ha csakugyan elkiáltaná magát.

Jaksát úgy képzelte el, hogy mereven rátekinthetné és a szeme fehérjével ijesztgetné; Csapó pedig a vállai közé kapná a fejét. Aztán szülei jutottak eszébe és elérzékenyült. Óráját vette elő. Tizenkettőt mutatott. Most ebédelnek otthon... Oda képzelte magát a szobájukba; látta öreg szülei bánatos arcát... A húga sápadt a szomorúságtól... Egyikük sem mer az üresen maradt helyre nézni... Az ő szokott helyére. Látta, amint édesanyja levest oszt a tálból. A keze reszket... Az édesapja kezére támasztja a fejét. Mélyen felsóhajtott s meglepetve vette észre, hogy könny gördül végig az arcán. A nagy faliórára esett most a tekintete. Az, a vendéglői órák szokása szerint, késett, háromnegyed tizenkettőt mutatott. Erdőssy egyszerre megvigasztalódott. - Hisz még nincsen dél, - gondolta, tehát amit az előbb látott, az nem igaz!

Jaksa Benjáminon nem látszott meg a bor hatása: hideg, nyugodt maradt.

A terem lassanként megtelt vendégekkel. Valahányszor nyílt az ajtó, Erdőssy odanézett és találgatta, ki lehet az érkező. Úgy érezte, hogy ő nagyon messziről nézi őket. Mindenkit megfigyelt és igyekezett a leghalkabb beszélgetést is meghallani. Ő maga keveset beszélt, mert kellemetlenül különösnek találta a hangját.

A szomszéd asztalról leesett valami. Egy pincér odaugrott és felvette.

- Ez egy villa... leejtette az a szemüveges úr... kíváncsi vagyok, hogy majd holnap emlékezni fogok-e erre, ha igen, nem vagyok most becsípve, - mondta magában.

Jaksa ebédet rendelt. Erdőssy az evőeszközökkel erősen csörömpölt, de nem vette észre. Már nem hitte, hogy be van csípve. Jókedvűnek akart látszani. Felemelte a poharát.

- Az igazgató úr egészségére!

Jaksa görcsös kacajra fakadt. Ő is szíve mélyéből nevetett, de nem tudta miért. Csapó dühös mozdulattal felugrott, de nyomban visszaült. Mérgesen húzogatta bajuszát. Jaksa pedig annál inkább nevetett, majd köhögni kezdett. Vissza akarta fojtani, de mindig hevesebb rohamok fogták el. Mind a két kezével az asztal szélébe kapaszkodott. Arca vörös lett, szemei ki-dülledtek. Odatántorgott egyik üres asztalhoz s megivott egy pohár vizet. A köhögés elmúlt. Könnyes szemeit letörülte; visszaült helyére. Arcát halotti sápadtság lepte el.

Erdőssyre megrázó hatást tett ez a jelenet. Kijózanodott. Sajnálta azt az embert.

Csapó pedig mennyországban érezte magát, míg Jaksa köhögött. Mikor Jaksát egészségben leültni látta, gyilkos tekintetet vetett reá. A részegségnek abban a stádiumában volt, amikor az érzelmek viharos gyorsasággal váltakoztak lelkében... Képzeteiben számos kép jelent meg, mind avval a közös tartalommal, hogy Jaksa meghalt. Látta a lakásán kiterítve, mellette a feleségét, amint kezeit tördeli fájdalmában. Látta az uccán, amidőn egy teherkocsi vágatott rajta keresztül. Az iskolában reászakadt a mennyezet s palacsintává lapította; fürdés közben belefulladt a Tiszába... A gyászbeszédet fogalmazta magában, melyet ő tartana fölötte. Ott lenne az egész város a temetésen, mindenki gyönyörűséggel hallgatná a szép szónoklatot. Az asszonyok sírnának, ő is törülgetné könnyeit. »Mélyen tisztelt gyászoló közönség! Engem ért a szomorú tisztség...« A feleség leroskad a földre... »Mélyen tisztelt gyászoló közönség!...« Hallani vélte a hangját; ez meghatotta, szemei megteltek könnyekkel. Reánézett Jaksára. Elfelelte, hogy miért kesereg.

- Szegény Benjámin, - szólt - hogy megkínozta az a csúf köhögés.

Meg akarta fogni Jaksa kezét, de az elrántotta előle.

- Én azt mondom, kedves uraim, - dadogta - az egész élet nem ér egy pipa dohányt sem. Minden csak nyomorúság és szamárság. Az emberek gazemberek. A fizetés vízre is kevés. Az egész világ szemtelen magaviseletű. A szorgalmas embert lábbal tiporják és kilopják a szájából az utolsó falat kenyérét. A kultúra a húsos fazekak fenekére kozmásodott, előmenetele elégtelen!

Egy üveg bort tett maga elé s kínálásra nem várva, gyakran ivott. Komoran bámult maga elé, aztán újra beszélni kezdett:

- Nekem haza kell mennem, útiköltséget kell küldeni a feleségemnek. Meguntam ezt a magányos életet... a gyerekek is... Vagy legyen valakinek felesége, vagy ne legyen - mondta és keservesen zokogni kezdett.

Jaksa meglegedetten vigyorgott. Énekelni kezdett és dalával túl akarta kiáltani Csapót.

- Ká-á-ka-tö-ö-vé-é-n kö-ö-lt a ru-u-c-a-a...

Hangja rezgett, mintha tenyerével szájára ütögetett volna.

- Jó-ó föld-b-e-n... jaj, jaj... - ezt még énekelve mondta utána.

- Jaj, jaj a fogam! - nyögte.

Arca eltorzult a fájdalomtól. Zsebkendőjét a szájára szorította.

- Pincér, fizetek! - kiáltozta siránkozva.

- Fizetni! - motyogta Csapó - bocsánatot kérek, én fizetek!

Elővette erszényét s kutatni kezdett benne.

- Hol van, hová lett? - dadogta izgatottan. Megtapogatta zsebeit, aztán kifordítgatta. Egész halom papírdarab, gyufaszál, inggomb, fogpiszkáló és kenyérmorzsa gyűlt eléje.

- Itt van! - lobogtatta a megtalált pénzt, egy gyűrődött húszkoronást. - Nem engedem uraim! - kiáltozta, mikor a pincér odament. - Nem, nem! - és egy heves mozdulattal zsebre vágta a pénzt.

Jaksa fizetett. Aztán odadobott a pincérnek egy forintot.

- Itt van magának is valami... ma Jaksa mulat!... Jaj, jjaj, a fogam! Meg kell bolondulnom!

Négy óra volt ekkor. Az ajtóban egy egyenruha jelent meg: a rendőrhadnagy alakja.

- Na, ti korán kezditek, - szólt a társasághoz. Kardját csörtetve leült közéjük és töltött magának az asztalon levő borból.

II.

Megkezdődött az iskola. A tanulók félénk komolysággal ültek helyükön. Erdőssy mosolyogva nézett reájuk; a fiúk is mosolyogtak és kész volt a barátság. Megszerették az »új« tanárt az első órán; de nem úgy az új igazgatót.

Ahogy Jaksa előre megmondta, őt bízták meg a fiúiskola igazgatásával. Csak egyben csalódott; a leányiskolát tovább is meghagyták Csapó vezetése alatt.

Az új igazgató erélyesen hozzáfogott a tanulók fegyelmezéséhez. Ha belépett valamelyik osztályba, a növendékek, mintha dróton rángatták volna őket, egyszerre álltak fel és aztán egyszerre ültek le és egyformán elsápadtak, ha az új igazgató olyan nagyon felhúzta a szemöldökét, hogy a szeme fehérje csak úgy világított.

Vörös Jancsi, aki mindenkire talál valami csúfnevet, de azért nem haragszik meg rá senki, azt mondta: Gyerekek nem nézhetek erre az emeletesszemű emberre.

Persze, hogy ezután »emeletesszemű« lett az igazgató neve.

A leányiskolában is megkezdődtek az előadások és evvel kapcsolatban a rendes és rendkívüli tantestületi gyűlések. Itt ismerkedett meg Erdőssy tanítónő kollégáival.

A legrégebb tanítónő, Rác Emma a »bennlakó kisasszony« határozottan csinos lány volt. Nyúlánk, ábrándos nézésű. A másik: Zsófia kisasszony is csinos volt. Inkább zömök, mint karcsú és a nagy egészsége valósággal beteggé tette. Pedig elhatározta, hogy valakire irigy lesz; a tanítványaival meggyűlölteti magát... egyéb fizikai soványítókat már régóta használt. De hiába. Aztán az arcáról sem akartak fogyni a pattanások. Domokos Berta, a harmadik tanítónő, kézimunkát tanított. Hogy ő milyen volt? Szép-e, vagy rút? Egyik sem a kettő közül. Ő a külsőt tekintve, azok közé tartozott, akikről azt szoktuk mondani: hát mit mondjak róla?

Csapó igazgató a tanítói ülések elnöke, megnyitotta az ülést.

A bennlakó kisasszony szemközt ült Erdőssyvel. Szépmetszésű barna szemeinek bársonyos tekintete gyakran suhant át az ifjú arcán.

Ahhoz a simogató, cirógató nézéshez csak egy cica dorombolása lett volna a hozzáillő kíséret.

Zsófia kisasszony észrevette ezeket a pillantásokat és elhatározta, hogy irigy lesz.

Különben ő a bal arcát fordította az új kollégája felé, mert azon aránytalanul kevesebb volt a pattanás... Sok baja akadt egy tollszárral, amelyet csak huzamosabb próbálgatás után tudott bemártani a tintába, mely aztán rögtön kifogyott a tollból.

Szép, kicsi, hófehér, gödröcskés keze volt; gömbölyű, a végén kissé felhajló ujjakkal. Nem volt azon egyetlen pattanás sem, de szeplő sem, csupán egy ametisztos gyűrű volt a kis ujján.

A bennlakó kisasszony egy selymes gúnypillantással áttekinté az ellenséges tábor hadműveletét: a bal profilt, a kezek játékát s még simogatóbb, még kenegetőbb tekintetet küldött útnak, hosszú, sűrű szempillái közül.

Erdőssy csak könyvből ismerte a nőket.

A novellákból és a regényekből megtanulta, hogy rejtélyes szfinx a nő, akit megismerni nem lehet. »Ma édes, mint az akácméz, holnap márványszobor; most kegyetlen, gyűlölködő, aztán pedó, szerelmes. Sír, nevet egyszerre és mindennap más, mint tegnap volt.«

Most mindezek nem jutottak eszébe. A bennlakó kisasszony pillantásai megbizsergették a vérét és a Zsófia kisasszony gödrös kezecskéjét szerette volna egy kicsit megcsípni. Csak egyszer egy pillanatra. Ennyi volt az egész...

Hanem másnap, mikor belépett a negyedik osztályba és végig kellett mennie két padsor között, hogy a katedrához juthasson, úgy érezte magát, mint a színész, ki először lép a színpadra.

A kezdő színész lámpalázához hasonló érzés fogta el: nem látott a közönségből, - a harminc leányból semmit, senkit.

Elfogódva kezdte meg előadását a magyar irodalomból. Csend volt az osztályban, szokatlan csend. A leányok lélekzetüket visszafojtva hallgatták a szépséges meséket, úgy vélték: mesét hallanak...

Erdőssy nem ismerte a saját hangjára; maga is gyönyörködött benne s amint beszélt, beszélt, felizgatott képzelete szép alakba öltöztetett nemes gondolatokat.

A leányok pedig mozdulatlanul lesték minden szavát; sápadtak voltak és szemük csillogott.

Erdőssy észrevette a hatást, amelyet előadásával a leányoknál felidézett.

A büszkeségnek azt a különös gyönyörűségét érezte, amelyet csak egy ifjú tanár érezhet bimbókorukat élő lányok között.

Leányok között, kiknek szíve titkon, remegve dobog, kiknek lelkében már erős tusát vív a szerelemre vágyás érzete a kötelességtudással, a tanulói alázatossággal.

Szólt a csengő. Vége volt az órának.

Az udvar hangos lett a kitóduló leányok zajától. Játzó és táncoló csoportok alakultak hirtelen; egymásnak beszélve, egymásra nem hallgatva: kiáltoztak, kacagtak, sikongtak.

Az igazgató barátságos erőszakkal magával cipelte Erdőssyt.

- No, kolléga úr, - mondta - most együtt láthatja őket mind. Most nincsenek beszorítva a padokba, ahol nem látszik belőlük más, mint a fejük. No, meg a derekuk. Az igaz, hogy ez is ér valamit... annál, akinél. Példának okáért, nézze meg azt a kis, gömbölyű teremtest, azt a rózsaszínű ruhást, nohát, én azt mondom: ennek a leánynak olyan csípője van, hogy aki egyszer látta, tízezer közül is azonnal felismeri. Kár, hogy a nagy leányok úgy elbújnak előlünk. Látja kérem, azt a göndörhajút, aki most jött ki a teremből? Nézze meg jól. Olyan lábikrákat még életemben sem láttam; pedig már sokat láttam. Az övét is láttam. Na, ne tessen olyan csodálkozva nézni reám; azért még nem kell mingyárt rosszra gondolni... Lehet azt, csak tudni kell a módját. Mi van ma? Kedd! Holnap szerda, holnapután csütörtök. Tehát holnapután lesz a negyedik osztálynak tornaórája... Ez a titok nyitja. A tornaruha! Ha nincs más dolga, jöjjön el majd három óra után a tanácskozóra. Az ablakon keresztül kényelmesen láthatunk mindent. A bennlakó kisasszony tanítja őket. Ő is tornaruhában van! Szeret nevetni?

Erdőssy elképedve hallgatta.

Az igazgató észrevételei folyton durvábbak lettek s beszédjét oly kifejező mozdulatokkal kísérte, hogy a leányok kíváncsian tekingettek feléje.

Közelebb húzódtak hozzájuk; feltűnő módon sugdostak, egymást átölelve.

A kisebb leányok körbefogták a két tanárt, a nagyobbak közül néhányan kacér pillantásokat küldtek Erdőssy felé. Csapó még mindig beszélt.

- Az igazgató úr leányát nem látom a játzók között, - szólt Erdőssy, minden szavát hangsúlyozva.

- Az nem szokott kijönni; inkább olvasgat az osztályban, - felelte Csapó. Bajuszát mérgesen tépegette és elhallgatott.

Nem messzire tőlük elesett egy táncoló pár. Az egyik gyorsan felugrott s a nagyobb leányok mögé bújt; a másik, egy kis pufók, szőke leányka, sietségében újra elcsúszott s estében rövid szoknyája arcára borult.

Ijedt kiáltozással rugdalt a levegőbe.

A leányok sikoltoztak, kacagtak, míg egy nagy, barna leány odaugrott s felkapta a kapálózó gyermeket.

A kis leány szégyenpírral arcán sírva futott az osztályba.

Csapó kacagott.

A leányokat kiáltozva bízta, hogy valami játékot kezdjenek.

- Mit játszunk igazgató úr, mit kérem, mit, mit? - kiáltozták jókedvűen.

- Tudják maguk, úgy összefogózni; úgy körbe, na rajta, hamar, tudják maguk!

A leányok egymás kezét szorosan megfogták, körbeálltak és egy indulószerű éneket énekelve, forogni kezdtek.

- Hát maguk, Irénke meg Zorka, nem játszanak? - kérdezte.

Kadocsa Irén, ugyanaz a leány, aki az előbb a kis Sajgó Vicát felsegítette a földről, - nemet intve, tovább sétált barátnőjével, a szép Zorkával, aki félénk pillantással haladt el Erdőssy mellett.

Fejüket hátravetve, mellüket kifeszítve, merev tartással forogtak a játszóok.

A fiatalabb leányok teljesen átengedték magukat a játék okozta gyönyörűségnek: az idősebbek szégyenlősen mosolyogtak; arcuk kipirult, szaggatott, felcsattanó hangon énekeltek s amint forgás közben szembekerültek Erdőssyvel, mindig merészebb pillantásokat vetettek reá. Szédítő gyorsasággal forogva, testük hátrahajolt; tölcseralakot vett fel a játszóok gyűrűje s mintha a nagy sietség, amellyel körbe keringtek, csak arravaló lett volna, hogy szembenézhesenek ifjú tanárjukkal, erejüket megfeszítve vitték egymást, s csillogó pillantásokat röpítettek feléje.

Az igazgató mohó tekintettel nézte a játékot.

- Már rég elmúlt tíz perc, igazgató úr, - szólt mögötte a bennlakó kisasszony, ki most jött ki a tanácskozóból.

- De rájött a mulatás ezekre a leányokra, - mondta élesen.

A leányok pedig, amikor észrevették, meglátták a forgást, a kisebbek nevetve rángatták egymás kezét, a nagyok komolyságot színlelve szemérmesen lesütötték szemeiket.

- Elég legyen! - kiáltott feléjük a tanítónő. - Elég volt!

- Csing, csing! - sírt közbe az iskolaszolga csengője.

A leányok szétfutottak. A tanítónő és Erdőssy osztályaikba mentek.

Csapó kedvetlenül indult hazafelé. Messze künn lakott a város szélén: a Tisza uccában.

A Kereszt ucca sarkán a »Szélmalom Sörcearnok« előtt megállt, anélkül, hogy észrevette volna. Ide szokott betérni egy pohár sörre, ha hazafelé ment.

- No, hát nem megálltam? - mondta.

- Micsoda melegség ez! - gondolta. Nyelve száraz volt: úgy érezte, mintha égne a belseje.

- És azért sem megyek be, - mondta hangosan. Az uccán nem járt senki. Elhatározta, hogy nem megy be, hanem inkább vesz egy szivart a közeli boltban. Hirtelen megállt, de nem fordult meg. Tudta, ha szivarért visszamegy, nem tud ellentálni a kísértésnek. Szomorúan tett pár lépést előre. - Nevetséges, - korholta magát.

- Nem vagyok gyerek, miattam lehet itt akár száz kocsmá, mégsem nézek feléje sem, ha nem akarok. De egy cigarettát csak nem vonok meg magamtól, nem vagyok én mostohagyerek.

Büszke tartással, anélkül hogy jobbra vagy balra nézett volna, bement a boltba. Ott bent meggyújtotta szivarját, egyet szippantott s újra eloltotta. Kiballagott.

Haragosan nézett a kocsmára. Megvető pillantással mérte végig a falra festett perecet s a csorgó habú söröspoharat. Kalapját szemére rántotta, majd, mintha üldözné valaki, félénken körülnézett. Nem járt akkor azon a tájon egy lélek sem. Bement a kocsmába.

Öt óra volt délután, Csapó még nem ment haza. Felesége egy vézna cselédleánnyal ruhadarabokat meg konyhaedényeket szedett ki egy ládából. A legkisebb gyermeket Jozefin, a polgári iskolás leány tartotta ölében, ő maga ujságot olvasott.

Két fiúcska: a hároméves Jóska a két évvel idősebb Vincével a nagy ebédlőasztal alatt játszottak.

Egy nagyobbacska leány az anyjának segített.

- Éhes vagyok! - kiáltozott Vince az asztal alól.

- Én is éhes vagyok, - szólt a kisebbik.

- Hallgassatok, mingyárt hozza Adélka a kenyeret.

A fiúk elhallgattak, de a pólyásbaba hangosan kezdett sírni. Jozefin letépett az ujságból egy darabot, a kezébe adta és tovább olvasott. A kicsike rögtön a szájába gyúrte a papirost.

- Mikor jön már az az Adél? - szólt a nagyobbik fiú s előbújt az asztal alól.

- Mikoj jön máj az az Adéj? - ismételte a kis Jóska. Ő is kimászott a bátyja után.

- Én kenyejet atajot. Én nagyon éhesz vagyok...

- Jézus! - kiáltott Csapóné.

A baba fuldokolva nyöszörgött nénje ölében. Jozefin belenyúlt a gyerek szájába s kipiszkált belőle egy ujságdarabot.

- Te számár, így vigyázol reá, - szidta az anyja.

- A Jozefin egy számáj, egy nagy számáj, - mondogatta a kis Jóska.

A kicsike torkaszakadtából sírt.

Jóska elpityeredett.

- Máj sohasem eszünk, - mondogatta. Lehúzta cipőjét, az apja szerteszét heverő ásványgyűjteményéből kiválogatta a legalkalmasabbnak látszó darabokat és belegyömösölte.

- Mama! - kiáltott Vince - nézze, mit csinál a Jóska! Na, nézze csak hamar. De mama, nézze már, siessen.

- Bánom is én, hagyj békével! - kiáltott az asszony.

A pólyásbaba fülsértően bömbölt, Jozefin ismét leszakított egy darabot ujságjából s odaadta neki.

- Mama, mama, - kiáltott a Vince gyerek - nézze, mit csinál a baba!

A kisbaba kékült, zöldült s szánalmasan nyögdécselt.

- Jaj! - kiáltott az anya. Jozefin rémulten ütögette a kicsike háta közepét.

- Megfullad! - kiáltotta Csapóné kétségbeesetten.

- Megfullad! - mondta utána a két fiú érdeklődve.

Csapóné belenyúlt a gyermek torkába s nagy fáradsággal kipiszkált egy ujságpapiros-gombócot. Aztán magához ölelte a kicsikét, aki végre egy fültépő sikoltással kezdte a lélekzetét szedni.

- Te zsvivány, te gonosz! te! - kiáltott Csapóné a nagy leányra s teljes erejéből arculütötte.

Jozefin elszedült egy pillanatra, aztán szó nélkül kiment a szobából. Ki a konyhába. Elővette a nagy konyhakést és hegyét mellére illesztette, de mikor ruháján keresztül érezte a vas hidegét, útálattal csapta földhöz.

Égő könnyek peregtek végig orcáján. Majd egy zugból előkeresett egy könyvet és olvasni kezdett.

Benn a szobában a kis fiú türelmét veszítve, sírva kiáltott:

- Éhes vagyok, enni atajot! - mondogatta folytonosan, anyja szoknyájába kapaszkodva.

Vilma és Rózsika a két ikertestvér, akik ezideig az udvaron játszottak, bejöttek és kenyeret kértek.

- Erigy lányom, menj Márta, - szólt Csapóné - nézd meg, hol késnek azok a gyerekek a kenyérrrel.

Márta, aki ezideig az anyjának segített a fehérneműt elrakosgatni: elment, de csakhamar visszatért s magával vonszolta egy ordítózó, rúgkapáló kisebb testvérét, aki után egy még kisebb leány ballagott komolyan.

- Juliska elvesztette a pénzt és nem mert hazajönni, - mondta Márta.

- Te haszontalan! - fakadt ki Csapóné s ráütött a remegő gyermekre. - Hol vesztetted el, te semmiházi? Keresd ki a zsebedet mégegyszer.

A szepegő kis leány kifordította a zsebet.

- Te átkozott! - kiáltott reá az anyja és újra megütötte.

A leányka keservesen kezdett zokogni.

- Te átozott! - hadonászott a kis Jóska s feléje rúgott meztelen lábával.

- Menj azonnal, keresd meg a pénzt! - szólt Csapóné s kituszkolta a szobából a bömbölő leányt.

- Én is elmegyek keresni, - kiáltott föl élénken Vince. - Én is elmegyek tejeszni, - szólt a kis Jóska.

- Én is megyek, én is! - mondták a leányok és sírva, nevetve: vidáman kitódultak a szobából.

III.

Pár hét múlva Erdössy beleszokott a mesterségébe. Csak a leányok okoztak neki sok gondot. Ha a nagyobb leányok közé ment - látta, hogy minden szem őt vizsgálja gondosan. Ha felszólított közülök valakit, az egész osztály tanulmányozta: mint szól hozzá, hangja nem lágyabb, barátságosabb-e, mint másokhoz?

És nem ok nélkül figyelték.

Akárhogy is vigyázott, a leányok észrevették, hogy a hangja melegebben hangzik, ha egy üde, bájosarcú leány nevét - a Danisity Zorka nevét - olvasta fel zsebkönyvéből.

Gúnyos mosollyal néztek össze, közben pedig epedő, merész, álmodozó, tüzes pillantásokkal keresték a tekintetét.

Erdössy, ha otthon volt, újra, meg újra megfogadta, hogy rideg szigorúsággal lép fel ellenük, kérlelhetetlen határozottsággal figyelmezteti majd őket, de ha szemben állt velük, a sugárzó pillantások keresztüzében feledte elhatározását.

Elpirult és ideges remegést érzett mellében.

A szédítő pillantások ellen a szép Zorka ábrándos arcában keresett védelmet. Magukról megfeledkezve gyakran néztek egymás szemébe hosszasan... Most már tudta, hogy ez a leány más érzelmeket keltett fel szívében, mint aminőt egy tanárnak tanítványa iránt éreznie szabad.

Vádolni kezdte magát s már nem hitte, hogy igazságos volna tőle, ha a tanulókat megintené.

- Ő bizonyára túlszigorú, vagy éppen képzelődő...

Nem-e ez a nézés a leányok természetes nézése s ha igen, miért bántaná őket?

Bűn-e az, ha leányok arca bíborra gyullad s tekintetük elárulja, hogy ifjú férfiút látnak maguk előtt?

Rosszak-e ők ezért, vagy csak illetlenek is?

És szűzi, hamvas orcáikat szemlélvén, hamar kész volt a saját kérdéseire önadta felelet: nem rosszak, nem illetlenek...

Hogy teljesen megnyugtassa magát, komoly, nyugodt arccal ismételt meg nézte őket.

Az ártatlan gyermekarcokon érdektelenül tovasiklott a tekintete, de a csinos leányok kacér pillantásainak hatása alatt előbb alkotott ítélete - mint már annyiszor - ismét megváltozott.

Következetes csak abban volt, hogy mindig ugyanazt a két leányt találta olyanoknak, akik leginkább megérdemelnék a megintést: a nevető szemű Ring Jolánt, aki valóságos művészettel kacsingatott reá és Oroszi Vilmát, aki mitsem törődve társnőivel, dús aranyhaját bontogatva égető pillantásokkal ostromolta.

Erdössy úgy érezte, hogy vaskezek húzzák e feltűnően kifejlett, szép szőke leány felé.

Félt tőle.

Egyízben hirtelen elhatározta, hogy megint.

De egy álmodozó tekintet visszatartotta. Egy szelíd tekintet, mely mintha mondta volna: engem is bántanál...

November utolsó napjai egyikén a negyedik osztályban volt órája.

A leányok kinyitották könyvüket a padok alatt s mohó izgatottsággal olvasták a leckét.

Ijedt arccal állott fel helyén egy sovány barna leány, akit először szólított fel. Hebegett valamit és zavartan karcolgatta körmével a padot.

- A hősköltevény... a hősköltevény - aztán nem ment tovább.

- Majd máskor, most zavarban van, - mondta kíméletesen Erdőssy és némi gondolkodás után Csapó Jozefin nevét olvasta fel.

Sápadtan emelkedett fel Csapó. Ez a felszólítás váratlanul érte, felelt a legutolsó órán is, tehát minden józan számítás szerint most nem volt soron.

- A hősköltevény, a hősköltevény... - ennyit ő is tudott.

Erdőssy őt is szívesen segítette, de mikor látta, hogy hiábavaló minden fáradozása, széjjel-nézett az osztályon, hogy mással mondassa el a feladatot. Kadocsa és az első sorban egy kis púpos leány nyugodtan állták ki a tekintetét, a leányok nagyrésze azonban remegve húzódott egymás mellé s amennyire tehették, az előttük ülők mögé bújtak. A csinosabb leányok esdő tekintete pedig ékesszólóan mondogatta: ó ne szólíts fel engem, ne, ne!...

Megsajnálta őket.

- Olvassa fel a könyvből, - mondta Csapónak.

Csapó Jozefin gépiesen nyúlt a padjába, kivett egy könyvet, de vérvörösre gyúlt arccal gyorsan visszatette. Ebben a pillanatban egy könyv esett ki padjából, egy színes, puhatáblájú könyvecske.

Csapó rémülten hajolt le utána s akkor ruhájával egész halom könyvet rántott magával.

- A könyvek! - mondogatták a szomszédjai és nevetni kezdtek, a távolabb ülők előre nyújtott nyakkal kérdezték egymástól: a könyvek?

Titkos örömmel, várakozásteljesen néztek a tanár felé, ki öt-hat lépésnyire volt Csapó Jozefintől és egy ideig gyermekes meglepetéssel nézett a lehullott könyvekre.

A címlapok messziről hirdették a könyvek tartalmát.

- Szedje össze, és hozza ide!

Jozefin megsemmisülten hajolt a könyvek fölé.

Munk Annus, egy kövér, gömbölyűarcú leány szolgáltkészen ugrott fel helyéről, felnyalábolta a könyveket s kivitte az asztalra.

Erdőssy olvasta: »Kikapós menyecskék«, Szerelem pillangói, Mámorító történetek...

- Honnét hozta ezeket? - kérdezte Jozefint.

Jozefin, fejét padjára hajtva sírni próbált és nem felelt.

- Van még valakinél ilyen könyv? Akinél van, hozza ide azonnal!

A leányokon a megdöbbenés sápadtsága vonult végig.

- Tehát nincs senkinél!? - mondta némi várakozás után.

Munk Annus feltartotta kezét és szaporán hadarni kezdte: Kérem tanár úr, van még mászoknál isz, a Csapó mindig egy egész csomót hoz, nekik otthon egész könyvtárunk van...

A leányok nyugtalanul mozogtak, mérges pillantásokat vetettek reá. Szomszédja, egy összenőtt szemöldökű leányka, oldalba ütötte és megcsípte, de ő annál mérgesebben folytatta tovább:

- Moszt isz van kérem a Horvátnál, a Bognár Erzsínél, a Lenkénél... a Topics Lenkénél, meg még többeknél isz. Ha tetszik a tanár úrnak, én kikereszem. A Grubernél isz van egy nagy képeskönyv, egy izé... a Pikánsz lapok, most dugja le a pad alá, a Madarász Róza meg ráült az övére...

- Azt látom, - mondta Erdőssy - hogy sokan olvasták. Látom a szemeikből.

- Ó igen kérem, majdnem mindnyájan, - kiáltott fel Munk Annus.

- De maga nem olvasott úgy-e?

A gömbölyű Annus piros lett mint a pipacs s mielőtt felelhetett volna, többen felkiáltottak:

- Ő is olvas, hogyne, olvas bizony, olvas!

- Nem igaz! - tiltakozott Munk.

Az összenőtt szemöldökű leány felemelkedett helyéről s nyersen a fülébe kiáltotta:

- Szeretnéd tagadni úgy-e? Esküszöm, hogy olvasott!

Erdőssy kérdőleg nézett Munkra.

A lányka érezte, hogy felelnie kell.

- Kérem tanár úr, - szólt mentegetőzve - én csak egyet-kettőt olvastam, de nem értettem belőle szemmit.

Az egész osztály egyszerre kacagni kezdett. Erdőssy is elnevette magát.

- Eleget tudok már leányok, - mondta azután, - nem vagyok többre kíváncsi, bár el tudnám feledni azt is, amit ma itt magunk között megtudtam. Nevetni láttak engem az előbb, de ne higgyék, hogy ez a nevetés a szívemből fakadt. Sokkal szomorúbb vagyok, mintsem hogy nevetni kedvem lenne. Jól van, nevéssenek csak. Nevéssenek! Ez vigasztal engem, mert azt hiszem, vannak maguk között, akik nem értik meg a szomorúságomat. Nem akarom, nem merem hinni, hogy nem akarják megérteni...

De mondják el otthon édesanyjuknak, édesapjuknak, hogy mi történt ma itt, mutassák meg nekik ezeket a könyveket. Majd meglátják, mit szólnak ők!?

Tudom, szomorúak lesznek, talán sírnak is bánatukban.

- Hamarább sírunk mi! - mondta közbe Topics Lenke elég hangosan.

- Vigye előlem ezeket a könyveket Csapó.

És beszélt tovább, érces hangon, kíméletlen ridegséggel, szikrázó szemekkel.

A leányok gyönyörködve nézték...

- Azt megtehetem, - fejezte be szavait - hogy nem beszélem el senkinek, nem mondom el a tanítónő kisasszonyoknak...

- Köszönjük! - mondta Bognár Erzszi meghatottan, - mire ismét felhangzott a leányok csengő nevetése.

Mikor Erdőssy kissé bosszankodva kifelé ment a tanteremből, az utolsó előtti padból eléje lépett Danisity Zorka.

- Tanár úr,... én nem olvastam - mondta elpirulva könnyelábadt szemekkel.

Szomszédja: Kadocsa diszkréten mosolygott.

- Liba! - suttogta Oroszi Vilma ingerülten s fénylő szemekkel kísértc a távozó tanár lépteit.

Mikor másnap reggel Erdőssy a fiúiskola felé ment, hatalmas pelyhekben sűrűn esett a hó.

A járókelők jókedvűen taposták a söpreten uccákat.

A Szegedi uccában Bokor, az »ügyetlen« ügyvéd azonban mérgesen nézte a rezgő hópihéket.

- Tessék csak ide nézni tanár úr, - kiáltott Erdőssy elé, - ma esett az első hó, hát nem bedobták már az ablakomat. Bizonyosan valamelyik diák csinálta, láttam egyet elfutni, mikor kinyitottam az ablakot. Most szeretném tudni, ki fizeti meg nekem a káromat? De elmondom, hogy milyen volt az a fiú, talán ráismer a tanár úr.

Olyan közepes nagyságú volt, szőke vagy barna, azt nem tudom, de azt biztosan tudom, hogy könyv volt a kezében.

- Én jól megnéztem. Igen! - kiáltotta Erdőssy után, - a kalapján hó volt, meg a ruháján is! Csípje nyakon tanár úr s hajtsa be rajta összes költségeimet.

Az iskolában Jaksa ezekkel a szavakkal fogadta:

- Hallom, hogy kolléga úr a leányiskolában Louys Pierrenek az Aphroditejét olvastatta. Azt mondják, a leányoknak nagyon tetszett. Hanem így bajosan lesz önből igazgató.

Erdőssy nem felelt. A hallgatás volt a legélesebb fegyvere Jaksával szemben, aki típusa volt a zsarnok hivatalfőnöknek.

A fiúknak is mozgalmas napjuk volt ez a mai nap.

Tokaji, az igazgató kosztos diákja megint megverte a beteges Nyíri gyereket. De póruljárt. Rátámadt az egész osztály és alaposan helybenhagyták. Hangos sírással rontott be az igazgatóhoz Tokaji, összekarmolt arccal, csapzott hajjal. Füleiből csorgott a hólé. Jaksa összecsapta a kezeit.

- Mi az, ki bántott?

Síri csend volt, mikor belépett az osztályba; a diákok tudták, hogy ma meleg napjuk lesz.

- Ti gazemberek! - tört ki rikácsoló hangon, - ti verekedtek, ti mást összevéreztetek, ti gyilkosok! Ki bántotta ezt a fiút?

Bihari Sándor - legnagyobb, legerősebb fiú az osztályban - felállt. - Én vertem meg kérem, mert a szegény Nyírit mindig üti-veri. Pofozza, ha kell, ha nem kell.

- Te nyomorult! - rivallt reá Jaksa és feléje indult.

De felugrott Tokaji.

- Kérem igazgató úr, Bihari nem is nyúlt hozzám, ez mindig hazudik.

- Gazember! - harsogta Jaksa, - te főgazember, ma csak hazudsz, holnap lopni fogsz, holnapután lógni fogsz.

Akkor az osztályra vetett egy emeletes tekintetet.

- Sorba pofozlak benneteket gyilkos bitangok, - és összeszorított ököllel feléjük indult. E pillanatban megszólalt Erdőssy, aki eddig némán nézte az igazgatóját.

- Ne féljete, az igazgató úr csak tréfál.

Jaksa falfehér lett az elfojtott dühtől, de erőt vett magán, megveregette Erdőssy vállát és az osztály felé fordulva kegyesen mondta:

- A tanár úr ismer engem, tudja, hogy én megbocsátok nektek, de azt megmondom nektek, hogy nincsen mindig tréfálni való kedvem...

IV.

Egyet perdült, egyet fordult az idő s egy bájos tavaszi nap képében elhozta a dicsőséges emlékek évfordulóját, a március tizenötödikét.

- Kitünő időnk van, - szólt Csapó Erdőssyhez.

- Pompás idő az ünnepélyre; tavaly ilyenkor eső esett, talán még hó is esett; bokáig gázoltunk a lucsokban.

Hanem ma... ma kedvez az idő.

A leányok már várnak bennünket; képzelem mennyire kicsipték magukat. Szép kis ünnepély lesz.

Én egy kis beszédet tartok, méltatom a nap fontosságát; a leányok elénekelnek egy dalt.

Nem is igaz: először jön a Himnusz énekszáma, azután jövök én; azután megint énekel; most jön Magyarország térképének megkoszorúzása; egy dal, egy szavalt.

A Ring Jolán szavalja a »Magyarországot«, gyönyörű csipője van neki...

Aztán jön a »Szózat« - és kész.

A leányok csakugyan várták már az igazgatót az iskola udvarán és pedig türelmetlenül.

Csevegésük, nevetésük zaja kihallatszott az uccára.

A negyedik osztály tanulói szakértő tekintettel vizsgálták egymás ruháját és hangosan bírálgatták egymást. A legtöbb ruhán volt is gáncsolni való, de az üde tavaszi levegőtől rózsásra csókolt arcokhoz minden jól illett.

- A Margitnak pedig nem áll jól a vörös; hiába! - mondogatta a Horvát leány. - Hagyd békével, - pipegte a kövér Munk Annus, - ő úgy tetszik leginkább a Firtos Gyurkának.

- Ah, ah! Ki az a Firtos Gyurka, - kérdezték többen.

- Ki az a Gyurka és merre van hazája? - szellemeskedett Madarász Róza. Fehér Margit elpirult s mérgesen nézett Munkra.

Munk csodálkozó arcot vágott.

- Hát nem tudjátok? Hát az a kis fekete bajuszú, - Szimonék szegédje.

- Egy kereskedősegéd? Piha! - fintorgatta orrocskáját Bognár Erzsi.

- Egy boltoslegény, - kiáltotta méltatlankodva Török Ida. - Na de ilyet!...

A leányok meg voltak botránkozva s gúnyos megjegyzéseket tettek a piruló Fehér Margitra, aki védekezni próbált.

- Hát szép legalább? - kérdezte szemérmesen Topics Lenke. - Szerintem az a fődolog.

- Lenkének mindegy, akárki, csak nadrágot viseljen, no tisztelem az ízlésedet, - mondta egy összenőtt szemöldökű leány ajkbiggyesztve.

- Még te mersz beszélni; - felelt vissza Topics, - tudod, hogy én sokat tudok; jobb lesz, ha hallgatsz.

- Beszélj! - kiáltották a leányok.

- Mondd el Lenkém, édesz aranyom, mit tudsz? - könyörgött Munk Annus.

Topics Lenke tétovázóan nézett az összenőtt szemöldöküre.

- Csak tessék, csak beszélj, ha tudsz valamit, - biztatta ez, fenyegető tekintettel. - Jön Zorka! - kiáltotta boldogan egy kis barna leány és az érkező elé futott.

Sárgás csipkével diszített, sötétviola bársony ruha volt Zorkán; nyakán értékes ó-szerb aranyakból való füzér csillogott.

Az összenőtt szemöldökű leány nyugodt lehetett; őt egy pillanat alatt elfeledték. Valamennyien körbefogták a szép szerb leányt.

- Vedd le a kalapodat édes, - mondta hízelegve Ring Jolán, ki nevetős szemeivel, gödröcskés orcájával maga is bájos jelenség volt.

- Vedd le, hadd nézzelek meg, - mondta s összezsápta kezeit, mikor Zorka engedett a kérésnek.

- Gyönyörű vagy, - sóhajtotta.

- Remek, gyönyörű, - mondogatták a többiek is őszintén.

Az egyszerű, görögös formába alakított haj, mely keskeny nemzeti színű szalagocskával volt leszorítva, csakugyan elragadóan illett arcához.

- Ha én ilyen szép lehetnék, - mondta egy magas, szürkeszemű leány, aki magát igen szépnek tartotta...

- Ha én ilyen szép lehetnék, - ismételte, miközben egészen odasímult hozzá, hogy társainak alkalmat adjon annak a megítélésére, hogy ki a szebb kettőjük közül.

- Ki varrta a ruhádat? - kérdezték többen, - remek egy darab!

- Ó, hisz nem is olyan szép, - mentegetőzött Zorka.

- Ó a szerény ibolyácska, - mondta epésen Oroszi Vilma, aki eddig nem vett részt a társalgásban.

Zorka odafordult, aztán csendesen távozni készült.

- No azért ne fuss el, - mondta Oroszi - vagy talán attól félsz, hogy megigézünk?

Zorka hallgatott.

- Én bizony nem igézek meg, - piszkálódott Munk Annus.

- Ne bánts, nem látod, hogy ma büszke hozzánk, még csak nem is felel, - mondta a kancsi Madarász.

- Nem, nem, ma nem nyiti fel az eperajkait.

- Talán lyukasz fogad van galambom, - mondta Munk Annus, az osztály harckeverője.

- Félti a hangját, úgy látszik ma szerelmet akar vallani Erdőssy tanárnak! - szólt Oroszi.

A leányok kacagni kezdtek. Zorka távozni akart, de szorosán közbefogták; eszük ágában sem volt, hogy kiengedjék maguk közül.

Oroszi kérlelhetetlenül beszélt tovább:

- No azért még nem kell úgy elpirulni; ni... most meg hogy elsápad. Talán csak nem árultam el valami titkot; talán csak nem akarod tagadni, hogy fülig szerelmes vagy belé.

- Jól teszi, ha szerelmes! - kiáltotta egy vidámképű leány.

- Én is szerelmes vagyok Erdőssy tanárba.

- Én is, én is! - kiáltozták többen.

- Látod Zorka! - vigasztalta Munk Annus.

- Látod, a Fehér egy közönséges kereskedőszegédbe szerelmes sz azt szem szégyenli; valami Fitosz Gyurka nevezetűbe.

- Lányok, lányok! - kiáltozott a hosszú, vörös Paula - tudjátok én kibe vagyok szerelmes?... Csapó igazgató úrba!

- Majd pofon váglak! - szólt Csapó Jozefin erélyesen.

- No lám szép Zorka! Senki sem tagad, csak ön nem mer színt vallani, - folytatta Oroszi Vilma, miközben melléje állt.

- Jaj de szép nyakláncod van, mennyi arany!

- Lányok, tudjátok mi ez? Ez a Zorka hozománya.

A leányoknak kezdett a dolog nagyon tetszeni.

- Csak azt szeretném tudni, mennyit érnek ezek az aranyak.

- Ne haragudj kincsem, inkább mondd meg szépen, esdve kérlek, alázattal könyörgöm, ó mondd meg, mennyit kap Erdőssy?

A leányok sorban találgatták, hogy mennyit érhetnek az aranyak s közben édeseket nevettek.

- Menj innét, - mondta a szerb leány ingerülten és eltaszította Oroszi babráló kezét.

- Megütöttél?! - kiáltotta Oroszi szikrázó szemekkel és csak azért is tovább tapogatta a nyakláncot.

- Hozzám ne nyúlj! - pattant fel Zorka.

- Jól tudom, mi bánt! - mondta s merően szemébe nézett.

Oroszi Vilma egy pillanatra megdöbbenve hátrált.

- Aha Vilma! - szólt Munk Annus nagy örömmel.

- Hogy mi bánt engem, azt megmondhatom; az bánt engem, hogy március tizenötödikén nemzeti színű szalaggal mer páváskodni egy... vadrác, - felelt Oroszi s hirtelen odakapott, hogy letépje azt a szalagot a fényes fekete hajról.

Zorka felszisszent s mindkét karját felemelve, teljes erejéből Oroszi arcába vágta kezeit.

Oroszi felsikoltott; görcsösen összegörbített ujjaival visszavágott, hogy végigkarmolja a szerb leány alabástrom arcát.

De az, jobb kezével megkapta a feléje sújtó kezét, baljával pedig ugyanakkor belemarkolt Oroszi Vilma selymes szőke hajába s szilaján tépni, rángatni kezdte.

- A hajam, ereszd el a hajamat! - sikoltott Oroszi.

Majd megragadta a tépázó kezét s a másik kezét is kiszabadítva, a kezébe került aranyfüzért egy rántással letépte Zorka nyakáról.

- Csiling, csing, csing, - kiáltoztak az aranyak az ő különös hangjukon, amint szertegurultak az udvaron.

A leányok szétrebbentek, mintha egerek futkostak volna a lábaik alatt.

Csak az a kis barna leány, aki az imént úgy örült Zorka érkezésének, az maradt a csatatéren és sűrű könnyhullajtás közben szedte az aranyakat.

A zajra megjelent a bennlakó tanítónő.

Jött utána Zsófia kisasszony is elképedve. A kapu is kitérült és az igazgató meg Erdőssy léptek be.

Oroszi Vilma egy szempillantás alatt eltűnt; Zorka kábultan takargatta magát. A küzdelem hevében szétnyílt a ruhája s egy parányit látni engedett hófehér melléből.

Erdőssy szemérmatosan félre fordult, az igazgató azonban, mint aki nem lát semmit, egész közel furakodott.

- Mi az, mi történt itt? - rikácsolta el-elcsukló hangon s szemeivel majd elnyelte a piruló leányt.

De hirtelen elhallgatott; a földön egy aranyat pillantott meg; oldalt fordult s reá lépett.

Zorkát elvezették a tanítónők.

- Bemenni az osztályba! - kiáltozott Csapó pár leányra, akik távolról nézték a történeteket nagy kíváncsian.

- Kezdjük az ünnepélyt. Befelé!...

Zavartan köhögött. Zsebkendőjét szájához tartotta, majd kiejtette a kezéből...

Milovanov Milana, a kis barna leány éppen most adta át Zorkának az aranyait. Belekötötték egy kendőcskébe. Csing, csiling... csengtek, mikor egymáshoz ütődtek. Mintha csak sírtak volna... mintha csak a kis gazdájuk könnyeinek lettek volna hangjai, vagy talán azt az elveszett testvérjüket siratták, amelyik Csapó úr zsebében cigarettavégek, gyújtószálak, fogpiszkálók és papirosdarabkák társaságában pihent, egy nagy zsebkendő által betakarva?...

Az ünnepély megkezdődött; a tanulók énekeltek.

Zorka egy üres osztályban rendezgette magát; a letépett kapcsok egy-kettőre visszakerültek a helyükre, a drága csipke is úgyahogy kijavítódott.

A felborzolt haját a kis Mila egyengette; több szeretettel, mint tudással.

Mikor Zorka a nemzetiszínű szalagot, mely mint glória övezte fejét, kivette a hajából, nem tudta, mit csináljon avval. Egy pillanatig kedve lett volna összegyűrni, vagy akár széjjel-tépni... Azt a háromszínű szalagot, melyet neki úgyis gyűlölni kellene, mint ahogy gyűlölik a többi szerbek is, - mindnyájan. És ő ma is a hajába fonta...

Megérdemellem, - gondolta magában és nagyon, de nagyon el volt keseredve. Mit szólna az édesapja, ha ezt meglátná?!

A szalagot azért nem tépte szét; nem is gyűrte össze.

Szépen összehajtogatta, gyöngéden megcirógatta és keblébe rejtette. Aztán lehajtotta a fejét a padra és sírt, sírt...

Délután öt órakor megszólalt a tűzoltóság trombitás zenekara. Jöttek a tűzoltók díszruhában, elől Bugyi Török Péter a főparancsnok, ezüstös sisakban. A közönség tódult az uccára s csakhamar nagy tömeggé verődött össze a Honfi téren.

A tűzoltók sorfalat álltak, mellüket büszkén kifeszítették s lenézték egyenruhátlan polgártársaikat.

Megérkeztek az iskolák is; a belvárosi iskola sok gyerekkel és öt tanítóval; a birkásdülőbeliek is igen sokan jöttek két tanító vezetése mellett. A tanítók karján széles nemzetiszínű szalag ékeskedett; a gyermekek mellére apró kokárdák voltak feltűzve.

Jöttek a tanácsbeliek fekete ünneplő ruhában.

Jött az állomásfőnök két adótisztal; utánuk a gyógyszerész az ügyetlen ügyvéddel. A rendőrhadnagy karjait mellén összefonva napoleoni mozdulatban állva a tömeg fölé nézett.

Három pénzügyőr jött most peckes léptekkel. A tűzoltókra gúnyos pillantásokat vetettek s kardjukat önérzetesen billegették.

Megérkezett a 48-as asztaltársaság is Csapó igazgatóval, a kör elnökével. Csapón a fekete ruhája volt. Kicsit kopott, kicsit zsíros és nagyon gyűrődött volt. Ellenben sárga, lapos szalmakalapja egészen új volt.

Bajuszáról még nem száradt fel a sörhab és még nagyobbnak látszott. Könnyes szemeire sötét szemüveget tett fel.

- De hol vannak a leányok? - kérdezte hangosan.

A tőle távol álló Stefanits, a birkásdülői altanító mintha csak az ő kérdésére felelt volna, elkiáltotta magát:

- Jönnék a jányok!

Vagy tizenhat-húsz fehérruhás leány lépegetett a tömeg felé; az előljevők nehéz koszorúkat cipeltek magukkal.

Sok asszony és leány most a férfiak közé vegyült.

Az emberek hangosan beszélgettek, jobbra-balra tipegtek és igyekeztek kellemes párt szerezni maguknak.

- Éljen! - kurjantotta egy rongyosruhájú cipészinás.

- Éljen, éljen! - zúgott a tömeg szaggatott ütemben, lelkesülten.

A tűzoltóbanda egy óriási dobütéssel rákezdett valami hazafias indulóra; a tömeg megindult a temető felé, ahol a honvédemlék állt.

Az ablakokból nemzetiszínű szalagos nők integettek: csak a koszorús* házak ablakai maradtak becsukva.

A jegyzőék erkélye zsúfolásig tele volt asszonyokkal; a vörösképű kis jegyzőné alig szuszogott; fehér bőrkesztyűbe szorított kezeit szétterpesztett ujjakkal nyugtatta az erkély vasrácsára.

Szidák doktorné gyöngyökkel díszített fekete ruhájában a főnök kisasszonyt préselte a rácsozathoz, őt viszont a csontos Baranyainé, a gazdag fűszeresné, őt a Virágné, Virágnét a Krámer kisasszony...

Egyik ablakból a polgári iskolai tanítónők nézték a menetet.

A bennlakó kisasszony elmélázva nézett maga elé; Zsófia kisasszony azt az orcáját mutatta a nép felé, amelyen kevesebb volt a pattanás.

A kézimunka-kisasszony zsebkendőjével hevesen integetett.

- Éljenek a szép hölgyek! - kiáltotta el magát egy sovány fiatalember a jegyzőék erkélye alatt.

- Éljenek! - kiáltotta mellette egy x-lábú fiatalember.

- Éljenek! - rikoltotta az éleshangú cipészinás.

- Éljen, éljen! - zúgták az emberek, túlkiáltva a trombitazajt.

* A szerbek Szent János emlékére koszorút szegeznek házukra.

A menet befordult a Tűzok uccába. Új riadalom, új éljenzés, ismét sokan csatlakoztak a menethez.

Az elesett honvédek síremléke, egy törött oszlopot ábrázoló kőfaragvány körül nem fért el több ötven-hatvan embernél. A többiek egymást lökdösve oly távol kerültek, hogy nem láttak, nem hallottak semmit, pedig Csapó már javában szónokolt, el-elcsukló hangon, könnybe-lábbadt szemekkel.

- Igen a hazáért! - kiáltá fájdalmasan.

- Igen a hazáért! - kiáltották a 48-as asztaltársaság bajnokai, akik a legközelebb álltak a szónokhoz.

- E megszentelt keserv a miénk kizárólagosan... Senki másé, senki másé!... El fog jönni a nap, midőn... Egy szívvel lélekkel...

- Ó drága hazám... Dicső félistenek ti! - hangzott ki a mindinkább növekedő zajból.

A tömeg nem akart belenyugodni abba, hogy semmit ne halljon, mind szűkebb körbe szorította a szerencsések kis táborát.

- Ne taszigáljon... ostoba!... jaj a mellem! - hangzott az emberek összepréselt csoportjából.

- Éljen! - kiáltott a rongyosnadrágú cipészinás egy akácfáról.

- Éljen!...

Egy rendőr a lábánál fogva lehúzta az ordítózó inast a fáról.

Csapó, akit a tömeg hullámszerű mozgása előre-hátra ingatott, égnek emelt tekintettel szónokolt:

- Dicső vitézek, lánglelkű heroszok... leborulok előttetek...

- Jaj végem van! - nyögte egy asszony elhaló hangon.

Mindenki szeretett volna kijutni a tolongásból.

Más és más irányú hullámok keletkeztek, de a tömeg azért egy helyben maradt.

- Előre! induljanak!... Ne lökdössön! Menjenek hát. Ne taszigáljon. Jaj, jaj...

- Éljen! - rikoltott a cipészinás, aki megint felmászott az akácfára.

- Éljen, éljen! - zúgta a tömeg.

A tűzoltóbanda egy mennydörgésszerű dobütéssel rákezdte a Rákóczi-indulót s a nép jókedvűen hazafelé indult.

V.

Miért lépett Erdőssy a tanterembe hangosan dobogó szívvel? Miért remegett a hangja, mikor megszólalt... És miért nem vette észre, hogy a felelő Madarász, Arany János helyett Vörösmartyt olvassa ki a szomszédja könyvéből.

A leányok összenéztek.

Ring Jolán hangosan kezdett nevetni. Erdőssy gyanakodva mérte végig s hirtelen haragra lobbant.

Ring Jolán megdöbbsent és kérő tekintetet vetett rá.

Erdőssy haragja rögtön elpárolgott. A leányok ismerték őt. Észrevették, hogy nézésük erejével mily uralmat gyakorolhatnak fölötte. Oroszi Vilma is a régi maradt.

Ez a szép leány, ki szemeláttára nővé fejlődött, sokszor megijesztette merészségével. Ő nem elégedett meg avval, hogy sokatmondó tekintetét le nem vette róla, hanem mikor szerét ejthette: hozzádörzsölődött, térdével érintette vagy lábával súrolta lábát.

Erdőssynek lassanként lelki szükségletévé vált, hogy a titkos pillantások izgató gyönyörűségét élvezze. Mint a cseppenként bevett gyönyört nyújtó méregből, mindig többet és többet kívánt s egy alkalommal megdöbbenve vette észre, hogy ő is viszonozza a forró pillantásokat; míg gondolatai messzire tévedtek iskolától és tanítástól.

Sokszor nézett félve Kadocsára, kinek nyílt, okos arca bizonyos fölénnyel tekintett reá. Úgy érezte: ez a leány belát a lelkébe.

Egyik napon, mikor otthon letette felöltőjét, zsebében egy papírdarabkát talált. Irónnal volt reá írva néhány szó: Szeretlek te édes, te drága. Vasárnap jöjjön a Felsőerdőbe.

Elővette a nyelvtani füzeteket s sorba nézte, nem ismeri-e fel az írást. - Kegyetlenül megbüntetem, - mondogatta eközben, de magában egész mást gondolt.

Ettől kezdve nyugodt ridegséget színlelt.

Mi okozta tehát a mai különös elfogultságát?

A leányok is tanulmányozták e kérdést s nem kerülte el figyelmüket, hogy tanárjuk és Danisity Zorka egymással titkos pillantásokat váltanak.

A leány rögtön lesütötte a szemét, a férfi nyomban félrenézett, de azért azokban a röpke pillantásokban sokat, mindent olvastak egymás szemében.

Rózsás volt a leányka bájos arca; eszébe villant a tegnap...

Ott látta magát az udvaron, Oroszi Vilmával verekedve... Kicsi híja, hogy sírásra nem fakadt. Gyűlölettel nézte végig a tőle oldalt ülő Oroszit.

Öntudatlanul a melléhez kapott, szűzi melléhez, melyről tegnap társnője letépte a gondosan takaró ruhát.

A rózsás arc bíborvörösre vált.

Szomorú, rút tegnap, - boldog tegnap!

A leányok már rég otthagyták az iskolát, mikor Zorka a kis Milanával javában gyógyította a szép bársonyruha sebét.

Zorka könnyei még nem apadtak el, csöndesen sírdogált. - Így találta őt Erdőssy, ki mit sem tudva arról, hogy ott van valaki, benyitott a tanterembe.

Azonnal vissza is húzódott, mikor a síró leányt meglátta.

- Tanár úr, drága tanár úr, - kiáltozott utána a kis Milana - tessék csak megnézni! - Megfogta Erdőssy kezét s a szégyenkező leányhoz vezette.

Erdőssy, - kinek a szerb leányka kedvence volt, - mosolyogva ment vele.

- Tessék idenézni; ide ni: mit csinált az a rossz Vilma. Úgy szakította, szakította a Zorka ruháját; mérges, irigy teremtés. De megvarrtuk már. Ő kezdett verekedni; csak lett volna itt Kadocsa; de azért ő többet kapott hála Istennek.

Szaporán pergett a leányka nyelve; beszélt, beszélt, beszélt, míg Zorka könnyes szemei mosolyogni kezdtek s ragyogtak, mint két fekete gyémánt.

- A könyveimért jöttem, - mondta Erdőssy mentegetőzve.

- De nem látom sehol, ide tettem az asztalra.

- A tanítónő kisasszony elvitt innét egy könyvet, egy olyan szürketáblás könyvet, - mondta Milana. Én elhozom.

- Az volt, egy olyan szürketáblás könyv. Igen.

A leányka örült, hogy tanárjának szolgálatot tehet, kifutott a teremből. Egyedül maradtak.

- Ne búsuljon, - szólt az ifjú meghatottan.

- Ne sírjon Danisity Zorka, - mondta, s majdnem suttogva ejtette ki a leány keresztnévét.

- Ne vegye annyira a lelkére az egész dolgot; arról bizonyos lehet, hogy társnői már el is feledték, mi pedig tudjuk, hogy ön nem volt hibás. - Szólt s ellenállhatatlan erővel vonzatva, közelebb lépett a leányhoz. Kezével önkénytelen mozdulatot tett, mintha a dús fekete haját simogatta volna végig...

Félig behúnyt szemmel nézte a leány. Nézte, nézte... aztán szenvedélyes mozdulattal elkapta s megcsókolta a férfi kezét.

- Zorka! - akarta kiáltani Erdőssy, de nyílt az ajtó s a szürke könyvet diadalmasan hozta Milana.

- Tessék, - mondta mosolyogva, míg beszédes szemei érthetően csillogták: Örülök, hogy neked szívességet tehettem, te drága!

- Zorka, Zorka! - mondta Erdőssy, amint kábultan hazafelé ment.

- Mit tettél, ó te leány? - s restelkedve, önmaga előtt is alig merte elmondani: - megcsókolta a kezemet!

Bűnösnek érezte magát.

Egy tanuló, egy iskolásleány cselekedte ezt, tanárjával. De tehet-e ő róla? Ő nem oka semminek; ő becsületesen teljesítette a kötelességét, mint közönséges hivatalnok, akinek a tanítás a mestersége.

De mégis!... aggódva nézett körül, hogy nem látja-e valaki, aki a szívébe láthatna.

- Nem úgy bántam vele, mint a többiekkel, - gondolta.

Kivételt tettem vele, hisz alig feleltettem s ha igen, mindig tudta a leckét. Persze a legkönnyebb kérdéseket adtam fel neki, no meg a kérdésben már benn volt a felelet is. Hisz a leányok nem egyszer suttozták: Zorka mindig a legkönnyebbet feleli. És a nyelvtani feladatok?!

Ó roppant komoly, szörnyű rideg vagyok a leányokhoz, nem tettem soha kivételt senkivel. Senkivel, csak Zorkával...

Igenis! Egyedül Danisity Zorka nyelvtani füzetében javította a hibákat fekete tintával, nem mint a többieket, élénk kárminpirossal, hanem ugyanolyan színűvel, mint amilyennel a feladat írva volt.

Hány »t«-t ragasztott a multidejű ige egyesszámú harmadik személyéhez, - más betűket pedig kivakart.

Betűket?... egész mondatokat! És írt helyettük másikat. Aztán mennyi pontosvesszőt tett a kellő helyre, mindig gondosan ügyelve, hogy az írása egyezzen Zorka írásával.

Most mindez eszébe jutott s keserű szemrehányást tett magának.

- Szeret, megcsókolta a kezemet, - mondogatta magában, mikor hazaért s a széles pamlagra leheveredett.

Most mert először a kezére nézni, - azóta!

Kereste azt a helyet, ahol a csók érte. Legjobb szerette volna megcsókolni azon a helyen a saját kezét, de csak simogatta sokáig.

Majd egyszerre elkomorodott.

- Utóvégre mit is jelenthet egy ilyen természetű kézcsók?

A leány fiatal, még gyermek, ő pedig egy tanár.

- Jól bánt vele, atyailag. Hálából, tiszteletből aztán megcsókolta a kezét. Akár a papjának, az agg prótónak.

Természetes. És ő itt össze-vissza képzelődik, szerelemről álmodozik s vádolja magát.

- Vádolom magamat semmiért. Nevetséges; igazán nevetnem kell, - mondta szomorúan, s kezét, - azt a kezét, - dobogó szívére nyugtatva továbbszötte ábrándjait: mint tegnap, mint már régen, az időtől kezdve, mióta először látta meg őt...

VI.

Bizony, ha a nyúlánk termetű, büszke tartású Zorka az uccán ment, nemcsak a férfiak, de még a nők is gyönyörködve néztek utána. És Szentferencen nem egy fiatalember rajongott a szép leányért.

Glavaski Szvetozár, a délceg szerb ifjú egy napot sem mulasztott el, hogy a Rozmaring ucca tájékán ne mutassa magát. Pedig neki nem kellett megelégednie az ilyen sétákkal; amikor tetszett, be is fordulhatott a Zorkáké kapuján.

Az egyetlen a férfiak között, akit Danicity jó szemmel nézett s ha igazat lehet adni a szóbeszédnek: titokban már meg is egyeztek, az apa és a szerencsés fiatalember.

Megegyeztek, hogy Szvetozár, akire apai jussként tekintélyes földbirtok várt, elveszi feleségül a szép Zorkát, mihelyt a polgári iskola negyedik osztályát elvégezte.

Akkorra, s még őszig, túl lesz néhány hónappal a tizenhatodik éven. Pipaszó mellett, majdnem minden este együtt kártyáztatott a két férfi, míg a ház asszonya egy sokszínű szőnyeget hímzett fáradhatatlan kézzel. Úgy volt ez ma is.

- Na megtörtént a nagyszerű ünnepély, - szólt Glavaski, miközben a kártyát keverte.

- Hallom, hogy verekedéssel végződött a dicső nap.

Danicityné ijedten nézett fel a munkájáról; ő is éppen a tegnapi napra gondolt.

- Hát már ez is tudja? - kérdezte magától aggódva, - mert az ura előtt félve titkolta leányuk esetét.

- Verekedés volt? - kérdezte a házigazda kíváncsian.

Glavaski nyelt egyet. - No csak az új segédjegyzőnek verték be a fejét egy söröskancsóval. Úgy látszik tegnap volt az ünnepélyes felavatása.

Ezen a tréfán a két férfi jóízűen nevetett.

Danicityné komoly arccal dolgozott tovább, mintha egy szót sem hallott volna. Nem szerette ő sem a magyarokat, de nem is haragudott rájuk. Ha gondolkozni kezdett, még talált is magyar ismerősei között olyanokat, akiket kedvelt.

Mióta Zorkája magyar iskolába jár, látta jól, hogy mégsem olyan rossz emberek azok. Tanár és tanítónő, hogy kényezteti az ő leányát...

- Bizony verekedtek tegnap, - kezdte újból Glavaski, de most egyenesen a ház úrnőjéhez intézte szavait.

- Azt mondják, hogy még a polgári iskolás leányok is verekedtek.

Danicityné elsápadt. Kérő s egyúttal parancsoló tekintetet vetett a fiatalemberre. Az elhallgatott, de valamivel később eléggé nem rejtett gúnnal ismét beszélni kezdett:

- Zorka kisasszony jól érzi magát, asszonyom? Most soha sem vagyok oly szerencsés, hogy őt láthatnám.

- Mit csinál mindig az a leány ott benn egyedül? - szólt közbe Danicity.

- Dolga van, - felelt nyugodtan Danicityné.

- Na örülök, hogy nemsokára vége lesz az egész iskolázásnak, - mondta az apa, - ezek a magyarok azt hiszik, hogy mivel az ő iskolájukba adtam a leányomat, hát már mingyárt magyar leányt nevelhetnek belőle.

- Talán még nemzeti színű szalagot is viseltetnek a szerb leányokkal, - szólt megint Szvetozár úr ártatlan hangon.

A tegnapi nap történetéből úgy látszik eleget tudott s most gyönyörködött a ház asszonyának kínos zavarán.

Glavaski élvezte szavainak hatását. Igen jól esett neki azért a hidegségért, amelyet Danisityné egy idő óta vele éreztetett.

- Még csak az kellene! - kiáltott fel nyers hangon Danisity, - hátha hozzá nőne az a háromszínű rongy, nem vágnám-e ki a testéből?

Oly szilaján, de egyszersmind annyi komolysággal mondta ezt a férfi, hogy a fiatalember is láthatóan összerezzent.

Az asszony, ki hozzá volt szokva az ilyen kitörésekhez, remegő kézzel takarta el arcát a kézimunkájával.

Majd megdöbbenéséből magához térve, metsző hangon megszólalt:

- Glavaski úr okosabb dolgokról is beszélhetne. - Aztán hogy más irányba terelje a társalgást, az aranyfonalat kérte a fiatalembertől, mely egy kis asztalkán annak keze-ügyébe esett.

- Ez valódi arany nemde asszonyom? - kérdezte Glavaski, mikor a fonalat átnyujtotta. Danisityné igent intett.

- Most látom csak, hisz már kész a szőnyeg; talán csak éppen ez az arany hiányzik belőle. Vajjon kié lesz ez a gyönyörű munka?

- Igen! - felelte Danisityné méltósággal, erősen az ifjú szemébe nézve, - ezt a csomó arany-szálat kell elhelyeznem s kész. A leányom kapja a tizenhatodik születésnapjára. Nézze meg jól, mert úgy sem látja többé, eltesszük majd szépen Zorka kelengyéje közé.

Szvetozár érezte, hogy ez a kijelentés, akármilyen ártatlannak látszott is, nyílt hadüzenet volt. Hirtelen ijedséget érzett, mint akit idegenek ébresztenek fel édes álmából.

Bánni kezdte eddigi viselkedését s elhatározta, hogy okosabb lesz s hízlegéssel ismét megnyeri az anya kegyét.

Ismét! egyszer már bírta azt. Egyidőben nem volt ellene semmi kifogása, tetszett neki az erőteljes természetű, jómódú ifjú s hízlegett neki az az imádat, mellyel leányát körülvette.

A leányka is szívesen elbeszélgetett vele régebben; a kólóban szívesen engedte kezét megfogni. De az az idő elmúlt.

Zorka hideg, tartózkodó lett vele szemben; a meleg kézszorításokat nem vette észre, közönyösen fogadta a lángoló tekinteteket.

Az utolsó időben egyszerre rengeteg munkája akadt, nem jött közójük soha. Félre nem érthette: kerültte őt...

Komorságát alig tudta eltitkolni. Mikor elbúcsúzott, a háziasszony kezét alázatosan megcsókolta.

Künn az uccán megállt a leány ablaka alatt. Tudta, hogy nem láthat be, de ezt a néma hódolatnyilvánítást nem mulasztotta el egyetlen éjjel sem. Ahogy ott állt: a sűrű ablakredőnyök közül kisugárzó fényt mély sóhajtásaival belehelni látszott.

- Fenn van még, - gondolta - tanul, tanulja a magyar nyelvtant.

Ökleit összeszorította; alig tudta magát visszatartani, hogy az ablakra ne üssön.

- A magyar nyelv, - töprengett dühösen, - az kell neki; igen: a magyar legény!... Tudom, honnét fúj a szél, - mormogta kimondhatatlan dühvel s fejét mellére szorítva, tova botorkált.

Zorka a magyar nyelvtani leckét olvasgatta. Isten tudja hányadszor ismételte az egyszerű meghatározásokat, de egy árva szót sem értett belőlük.

- Szép a kék szem, - mondta félhangosan s nevetett.

- Ez nincs a könyvben, - gondolta, és örült, hogy rajtakapta magát a hangos ábrándozáson.

- A szőke bajusz is szép: ez sincs a könyvben; a szőke haj is szép: ez sincs.

Elővette írásbeli füzetét. - Ezt ő írta, - mosolygott, - az édes fehér kezével. - Aztán elpirult. Eszébe jutott valami.

Lapozgatni kezdte a füzetet s a javított helyeket sorban végigcsókolta.

Kopogás hallatszott az ajtón. Egy lány hang szólalt meg a folyosón:

- Zorka drága, feküdj le, késő van!

Zorka felriadt, egy ugrással az ajtónál termett és kinyitotta, anyjának kezét és arcát szenvedélyesen csókolgatva, keblére vetette magát.

- Feküdj le édes kicsi leányom, majd befonom a hajadat. Jó?...

- Jaj, majd elfeledtem, - suttogta, mikor lefeküdni készült. Egy kis dobozból valami szövetfélét vett elő.

Aztán lecsavarta a lámpát. Mikor a lámpa utolsót lobbanva erősebb világot vetett, meg lehetett látni, hogy mi az, amiről majdnem megfélemedezett, amit most a kebléhez szorít: egy gyűrődött nemzetiszínű szalag volt az. Megcsókolta, meg újra a keblére tette. Megcsókolta a kis párnáját is és elaludt...

* * *

Aztán később nem elégedtek meg avval, hogy az iskolában találkozzanak. A tanteremben egymást titkon nézve, pillanatnak tűnt fel nekik egy óra. Ha a tanítás végét jelentő csengetés elhangzott, hosszú, önfeléd pillantással búcsúztak egymástól.

A leányt ilyenkor sajátságos érzés fogta el, különös fájdalom szorította össze szívét, amely sírásra készítette. Mindennap úgy érezte, hogy utoljára látja a fiatallembert.

De nap múlt nap után s ők újra gyönyörködtek egymásban. Mégis mindig nagyobb szomorúságot szerzett a leánynak a búcsúzás perce. Pedig délután megint találkoztak...

Szembe jöttek a sarki kőkeresztnél, mikor mind a ketten hazafelé mentek. Ilyenkor félve vigyáztak, hogy egy pillanatra se veszítsék egymást szem elől...

VII.

Már majdnem egy hónap múlt el március tizenötödike óta. A nap nyári meleget sugárzott a városkára. Egyhangú csend volt az uccákon, a tanulók is már rég hazamentek az iskolából.

Erdőssy szobájának kellemes félhomályában pihent a pamlagon. Dolgozni valamit, nem volt semmi kedve. Zorkára gondolt és ez elég szórakozást nyújtott neki.

Gyermekes lelkifurdalásait elseperte a folyton növekedő vágyakozás. Szeretett és szeretettet: ezt tudta s reménykedve tekintett a jövőbe. Zavartalan élvezte az első szerelem bűbájos édességét.

- Zorka, - mondogatta sokszor s karját az ajtó felé nyújtotta, ahonnét a kedves leányt képzeletében látni jönni vélte...

És egy ilyen pillanatban nyílt az ajtó s egy nő lépett be nesztelen lépésekkel.

- Zorka!

- Jó estét, tanár úr!

Oroszi Vilma volt.

Felugrott a pamlagról s a leány elé lépett.

Egy írást nyújtott át neki, sűrűn teleírt nagy ívet. Aztán egy levelet keresett elő könyvéből.

- Az igazgató úr küldi, - szólt, - kéreti a tanár urat, hogy a jegyzőkönyvet tessék elolvasni s ha nincsen ellene semmi kifogása, tessék aláírni.

Erdőssy feltépte a borítékot. - Kedves kolléga úr! - olvasta. - Kérem legyen szíves a jegyzőkönyvet türelmesen végigolvasni és hitelesíteni. Amint látni méltóztatik, a történelmi térkép kérdése teljesen a tanár úr kívánsága szerint fog elintéztetni...

- Most pedig engedje meg kedves kollégám, hogy egy alázatos kéréssel forduljak önhöz, tetszik tudni: említettem tegnap, hogy az a szemtelen kosztadó asszony másodszor kéri, amit már egyszer kifizettem neki. Írásom nincs, mit csináljak? Ismét tehát rendkívüli kiadás. Végtelenül restellem, hogy a kedves kolléga úrhoz kell fordulnom, de talán nem veszi rossz néven, ha néhány koronát kölcsön kérek. Kérem szépen a tanár urat, szíveskedjék a húsz koronát papírpénzben egy borítékban átadni e levél vivőjének.

Erdőssy a levélíró kívánsága szerint egy bankót borítékba csúsztatott, óvatosan, hogy a leány ne vegye észre...

Aztán kezébe vette a jegyzőkönyvet.

Oroszi Vilma közelebb lépett hozzá. - Olyan fáradt vagyok, - mondta szomorúan, - megengedi a tanár úr, hogy leüljek?

Erdőssy kissé megszegyenülten tolt eléje egy széket.

- Tessék, üljön le! - mondta oly ridegséggel, hogy maga is elcsodálkozott rajta.

Egyszerű, kissé kinőtt ruhájában állt előtte a leány. Ruhája mintha rá lett volna öntve, tisztán mutatta fejlett idomait.

Erdőssy észrevette, hogy feltűnően telt keble s széles, gömbölyű csípői vannak.

- Miért nem ül le, ha fáradt? - kérdezte. - Üljön le, ha fáradt! - ismételte zavartan, tekintetét le nem véve róla.

- Köszönöm, de azt hiszem nem illik leülnöm, ha a tanár úr áll, - szólt a leány alázatos hangon, finom gúnnyal.

- És a tanár úr haragszik reám... azt hiszem, nem akarja...

A lenyugvó nap sugarai keresztültörték a függönyön s a leány arcára estek. Szemei be voltak esve, sötét karika árnyékolta őket, ami még feltűnőbben mutatta a szemek különös csillogását. Orrcimpái mintha remegtek volna...

- A nap sugarai okozzák, - gondolta magában Erdőssy.

- Miért haragudnék én magára? - mondta udvariasan. Aztán leült s a jegyzőkönyvet kezdte olvasni.

A leány a keskeny asztal másik oldalán, melléje ült.

Csönd lett.

Erdőssy érezte, hogy a leány térdei érintik az övét. Odább akart húzódni, de nem mozdult, csak mutatta, hogy nagyon el van mélyedve az olvasásban. Még mindig a bekezdésnél tartott, egy betűt sem értett abból, amit olvasott. Úgy érezte, ismét közelebb vannak térdek.

Most már nem gondolt arra, hogy visszahúzódik, azt sem tudta biztosan: kettőjük közül ő, vagy a leány jött-e közelebb. Térdek valósággal összepréselődtek. Torka elszorult.

- Mi történik velem? - mondta magában.

Hangosan felsóhajtott.

- Fel kellene kelnem, meg kellene mondanom ennek a leánynak, hogy menjen, menjen azonnal! Megkérdezni, hogy miért jött ő ide. Éppen ő. Vagy nem talált az igazgató mást, akivel üzenetet küldjön?...

De nem kelt fel. A leány, mintha véletlenségből történt volna, egész testével közelebb hajolt.

- Pardon, - suttogta, - úgy elálmosodtam.

Odább húzódott, de Erdőssy egy pillanat múlva megint érezte lábának tapogatózó, remegő surlódását.

Szíve hangosan dobogott s egész teste remegni kezdett.

- Elolvastam, - szólt erőt véve magán, - most aláírom a nevemet. - De nem mozdult.

- Ide tessék írni, - mondta Oroszi Vilma reszkető ajakkal, - az igazgató úr ezt a helyet mutatta...

Ujjával mutatta azt a helyet. Bal karját tanárja székének a támlájára nyugtatta.

- Köszönöm, tudom, - felelte Erdőssy, miközben érezte a nyakára ereszkedő meleg puha kart.

Öntudatlanul hátravetette fejét s a leány karját erősen odaszorította a szék támlájához.

Forró lehelletet érzett a nyakán, arcát kéjesen cirógatta néhány elszabadult hajszál.

Tétovázó tekintettel nézett szét a szobában...

A nagy ruhaszekrény csöndesen állt helyén, mintha mondta volna: tőlem ne félj...

A vaskályha sötétben húzódott meg a sarokban, egy függőleges fényvonal adott neki csekély élénkséget.

Erdőssy talán most látta meg először a kályhán levő félmeztelen női alakot, mely lefelé egy akantusz levélben végződött.

A leányra nem mert nézni. Lopva pillantott a mellettük álló pamlagra, mely puha, tarka szőnyegtől betakartan, csábítóan kínálkozott. A szőnyeg piros foltjai, mint egy-egy tüzes szem integettek feléje, az óra szabályosan lengő ingája gúnyosan mondogatta: igen, nem, igen, nem... aztán mintha gondolt volna valamit, komolyan megszólalt: egy!

- Istenem, már félhét, - sóhajtotta a leány s lassan, vontatott mozdulatokkal felkelt.

- Az ám, - szólt Erdőssy sietséget tettetve, még nem is írtam alá. - Tintát, tollat vett elő s aláírta nevét.

A leány pedig ezalatt leült a pamlagra s fejét bágyadtan hátrahajtotta. - Ah, milyen meleg van itt, - mondta s szemeit lassan behúnyta.

Erdőssy mellette állt lüktető halántékkal. A papirost alig tudta tartani, annyira remegett a keze. Letette az asztalra.

Lábujjhegyen az ajtó felé indult. - Mit csinálók? - kérdezte magától. Egyszerre Zorka jutott eszébe.

Hirtelen mozdulattal az ajtóhoz lépett és sarkig kitárta.

Villámgyorsan ugrott fel a leány s rémült pillantással meredt a folyosóra. Aztán Erdőssyre gyűlöletteljes tekintetet vetett s felkapta az asztalról a jegyzőkönyvet.

- Melege volt, azért nyitottam ki az ajtót, - mondta Erdőssy mentegetőzve, de nem mert a leány szemébe nézni.

- Köszönöm, - felelt Oroszi Vilma s kifelé indult.

Az ajtóban megállt. - A szemembe esett valami, - mondta elfordulva. Kis battiszt zsebkendője alig tudta felfogni hirtelen kicsordult könnyeit. Aztán folyton háttal fordulva Erdőssy felé, a tükörhöz ment: arcát gondosan letörülgette, szempilláit megigazgatta s szó nélkül távozott.

Erdőssy bosszúsan, szégyenkezve járt szobájában föl és alá.

Csak mikor nyugodtan tudott gondolkozni, értette meg, hogy mily veszélyből szabadult meg. Hálát adott Istenének...

VIII.

Éjjel volt; csöndes, csillagos éj borult a pihenő városkára. Erdőssy a Tisza partjára álmotla magát. Csodálkozva nézte a víznek zöldes-fekete színét. A folyó, mint egy óriási, hideg kődarab, mozdulatlanul pihent medrében. Ő borzadva nézte, aztán hirtelen a szívébe nyilalt valami. Felébredt.

A városház tornyában pedig másodszor szólalt meg a heves, idegreszkettető tűzjelzés. - Tűz van! - kiáltotta valaki az uccán s arra, mintha felelet lett volna: vörös világosság tört az ég felé.

Erdőssy észrevette, hogy füst tódul a szobájába. Az uccán zajos futkosás, kiáltozás.

- Tűz van, tűz van!

Hallotta, hogy a házbeliek is felriadtak. Kirohant a folyosóra. Végigfutott a folyosón és fel-tépte a szállásadója ajtaját. A család feje, egy kövér fűszeres föl és le futkosott a szobában. Két kis gyermek görcsösen anyjuk ruhájába kapaszkodott és reszketve sírt.

- Ne fogd meg a kezemet, engedjete el! - kiáltotta a fűszeresné rémulten.

- A részvények, a kulcs, a kulcs! - kiáltott a férje. Mikor meglátták Erdőssyt, nyugodtabbak lettek egy pillanatra. - Jaj tanár úr! - siránkozott az asszony.

- A házam ég, - dadogta a kereskedő s köhögni kezdett.

- Megfulladunk, - panaszkodott a felesége s gyermekét igyekezett beburkolni egy ágyterítő-vel. Erdőssy a másik gyermeket öltöztette fel gyorsan.

- Ne féljenek! - biztatta őket, - csak a füst...

Köhögni kezdett. Megfogta a gyermek kezét és maga után vonszolta. Az asszony a másikat ölbe kapta s utánuk futott.

- A részvényeim! a kulcs! - kiáltozott a kereskedő s rázni, öklözni, rugdosni kezdte az író-asztal egyik fiókját.

Erdőssy visszajött érte. - Siessen, ha nem akar megfulladni! - kiáltott reá. - Ne féljen, csak a tető ég!

- A tető, - nyöszörgött az ember és nem mozdult.

- Emma! - kiáltotta kábultan. Erdőssy kivonszolta magával.

- Ó Istenem, - sopánkodott a fűszeresné, míg átvezették a túlsó sorra Virágékhoz, akikkel atyafiságban voltak.

Ott a kapu előtt megállt az egész család és sírva néztek vissza az égő házra.

Az uccát zajongó tömeg lepte el. A háztető recsegve-ropogva égett. Izzó lángnyelvek kapdos-tak az ég felé. Amint az első vízszugár belesistergett a tűzbe, vastag, sárga füstfelhő támadt a nyomán. Az első vízszugarat sípoló zubogással nyomon követte a második, a harmadik. És csakhamar lehetett látni, hogy a tűz és víz csatájában melyik lesz a győztes. A fűszeresék magukhoz tértek az első ijedelemből. A tömeg egy része gondosan titkolt bosszankodással látta, hogy a padlás nem ég be, szél nem kerekedik, a tűz a szomszéd házba sem kap bele. Nem! Semmi komplikáció. A tüzet szerencsésen eloltják...

Erdőssy hajléktalan maradt. Ennek köszönhette aztán, hogy olyan lakást kapott, amelynél kedvesebbet már nem is kívánt magának. A kis Milovanov Milanáéknál kapott szállást.

A negyedik osztálybeli leányok még mindig a tűzről beszéltek megtörtént és elképzelt részleteket, mikor Erdőssy órára ment közójük. Amint belépett a terembe, egy csillogó tekintet tapadt az övéhez: Zorka üdvözlöte, azután látta meg Oroszi Vilmát, aki úgy nézett reá, mintha soha nem is látták volna egymást.

Szünet alatt a kis Milanával találkozott a tanári tanácskozásban.

A leányka arca sugárzott a boldogságtól. - Aztán maradjon nálunk a tanár úr örökké, - mondta hízelkedve. - Ó be jó lesz, megyek, megmondom Zorkának is. - Vidáman elfutott. Erdőssy elpirult s zavarba jött a bennlakó kisasszony titkos oldalpillantásától. A tanítónő arcán finom mosoly jelent meg.

- Ez a leány valóságos rabszolgája ennek a Zorkának; - mondta - szinte imádja őt, de ez nem csoda, hisz aki csak közelébe kerül annak a remek leánynak, mind nála felejt a szívét...

Olyan szendességel mondta ezt a bennlakó kisasszony.

- Én csodásan felvidulok, ha reá nézek; karcsúbb, fessebb termetet, mint az övé, életemben sem láttam s a szemei? Mit csinálnak ezek a szerb leányok a szemeikkel? Honnét az a hipnotizáló erejük? Ha férfi lennék, örülten bele tudnék szeretni, - mondta, epedő mosollyal egybekötött fátyolos tekintettel.

Mély, behízselő hangja volt e nőnek, mint egy violoncellónak, de Erdőssy félt tőle; ha hallotta, úgy érezte, mintha valami émelyítően édeskés orvosságot kellett volna bevennie.

Barátságos szobácska volt, amit Erdőssy Milovanovéktól bérbe vett. A ház gazdája úgy bánt lakójával, mint kedves vendéggel; a jóságos arcú háziasszony kitalálta minden gondolatát, szerető édesanyja sem bánhatott volna vele jobban. Milana pedig boldog volt. Órákig elült tanárja szobájában, feladatait ott készítette, majd együtt játszottak bohókás játékokat, hangos kacagásukkal derűssé téve a házat.

Erdőssy hálás akart íranta lenni, hisz mióta náluk lakott, új élet kezdődött számára.

Aznap, mikor beköltözött, házigazdája rögtön karonfogta, hogy megmutassa neki a saját tervezte házát, a kövér disznókat, a méhest... tudtára adva, hogy mától kezdve mindez az övé is. Megízleltette vele saját termésű homoki borait, saját főzésű pálinkáját, s megígértette, hogy ha valamire szüksége lenne, bizalmasan hozzájuk fordul.

Erdőssy legjobban megörült a szép kertnek, a sűrű lugasnak, melyben kedvére olvashat és egyedül lehet.

A kis Mila folyton nyomukban járt és hozzádörzsölődött, mint egy kényes cica.

- A kutat is nézze meg a tanár úr, - mondta ugrándozva.

A kert végében deszkakerítés két részre osztott egy kutat, melyet Milovanovék és a kerítéssel elválasztott szomszédék közösen használtak. A kis leány átnézett a nyíláson és kiáltozni kezdett: - Zorka, Zorka!

- Hiába kiáltozol kis csacsi, - mondta az apja, - nincs a kertben senki.

- Danisityék kertje, - mondta Erdőssy felé fordulva és mikor látta, hogy meglepetve bámul reá, magyarázatként hozzátette: - Nem ismeri őket a tanár úr? a leányuk odajár a polgári iskolába: a Zorka!

- A Zorka! - ismételte a kis leány.

Most tudta már Erdőssy, miért futott Milana először is Zorkához, tudatni vele, hogy hozzájuk költözik.

Komoly, egykedvű arcot igyekezett mutatni, pedig a szíve csak úgy zakatolt a boldogságtól. Átnézett a szomszédba, mohó, vizsgálódó tekintettel. - Az is szép kert, - mondta közönyös- séget színlelve.

Mikor visszafelé haladva a méhkas előtt mentek el, bolond kedve támadt, hogy egy kast fel- döntsön.

- Hogy futnánk innét, - gondolta, aztán komolyan megdorgálta magát, míg a szíve nevetett.

A kertben mindent pompásnak talált; az udvaron újra megnézte a hízókat s valóságos dicsérő szónoklatot tartott felettük, látva, hogy a kövér jószágok büszkeségei a gazdának. Szép szavakkal méltatta a pujkák erényeit is és a kis Mila hívására készséggel mászott fel a tyúkketrecbe.

- Ni, ott egy tojás! - mondta oly örömmel, mintha legalább egy ugyanakkora gyémántot talált volna a szalmafészekben.

- Persze, ez a fészektojás; ez az egy mindig itt marad, - mondta Milana oktató hangon.

Mikor magára maradt, örömtől izgatottan járt szobájában föl és alá és ezer tervet forgatott a fejében.

Alig jöttek ők ki a kertből, Zorka sietett a kúthoz.

- Milana! - kiáltott át.

Vajjon járt-e már ő itt? - kérdezgette magától. Sokáig maradt a kertben s benézegetett Milovanovékhoz.

Nehezen nyugodott bele, hogy hiába várakozik; azt hitte, még ma látni fogják egymást.

- Milyen kár, - sóhajtotta. Belenézett a kútba s annak tükrében nézegetni kezdte magát.

- Tetszem? - kérdezgeté saját képétől mosolyogva. Aztán egyszerre könnyezni kezdett.

- Akarom látni! - mondogatta félhangosan s megegyeszer átnézett Milanáék kertjébe. A méhek zümmögése felelt panaszára. Letört egy virágzó barackfagallyat s átdobta a kút mellé. - Erről meg fogja tudni, hogy itt voltam - mondta és hitte egész biztosan.

Másnap délután Erdőssy könyvvel kezében a kertbe sietett. Miután körülnézett, hogy valaki nincs-e jelen, egyenesen a kúthoz sietett s karjait az alacsony kávéra nyugtatva átnézett a szomszédba. Nem látott senkit. Szomorúan odább akart menni, mikor a földön a barackfa- gallyat meglátta.

Szénézett: kertjükben ilyen virág nem volt, míg a másikon egymás mellett több olyan fa díszlett virágos pompában. Meg volt győződve róla, hogy ezt Zorka dobta át...

Lehajolt a virágért s akkor a kút feletti nyíláson keresztül őt látta jönni.

Sietve jött a leány sötétkék iskolás ruhájában; az utolsó lépéseket futva tette meg. Lehajolt a kút deszkájára.

Pillanatig szemközt néztek egymással. Erdőssy szólni akart, de a leány megriadva ugrott fel s a közel levő üvegházba menekült. Erdőssy várt, várt. De hiába.

Bement a házba s a kis Milanát segítségül hozta magával. Örömmel jött a kicsike; megfogta tanárja kezét és először is az ő kis kertjéhez vezette, mely apró ágyásokra felosztva, majdnem olyan volt, mint a nagy kert.

A lugas összehajlott, két sarkán földbe tűzött vesszőkből volt készítve, a gyümölcsfákat időnként kicserélt ágacskák pótolták, de a virág, az természetes volt benne.

A kis leány nagy bőbeszédűséggel magyarázgatta a kertészet titkait, nem is sejtve, hogy Erdőssy folyton türelmetlenebb lesz.

- Hanem ott a kút mellett láttam egy gyönyörű virágot... ültessük azt ide Milana! - mondta és menni akart.

A leányka visszatartotta.

- Ó a világért se, - felelte komolyan - nincsen már egy csepp hely sem, mert sok mag van itt ültetve s azt nem szabad bántani.

- De legalább nézzük meg!

- Ó minek az? az én kertemben szebb virágok vannak; tessék megnézni ezt a jácintot, milyen szép. Ez az ibolya is szép, a gyöngyvirágom pedig a legszebb a világon.

- De milyen száraz a föld, ezt muszáj megöntözni, hisz elhervadnak szegény virágok.

- Délben nem szabad megöntözni őket; reggel megöntöztem, és este, ha a nap lemegy, újra meg fogom öntözni.

- Nem Milana, nem várhatunk estig, majd meglátja, hogy ez a gyöngyvirág elpusztul. Megbánja!

Megfogta a leányka kezét és a kút felé vonszolta.

- Hát jó, én nem bánom, öntözzük meg.

Előkeresett egy kis kannát; Erdőssy felhúzott egy vödör vizet, de megint visszaöntötte a kútba.

- Nem Milana, - mondta - mégsem lesz jó a virágot most megöntözni; attól félek, meg talál ártani az ibolyának.

- Úgy-e mondtam? Gyerünk gyorsan vissza, mert igen idesüt a nap.

- Jaj, Milana, jöjjön ide gyorsan, milyen borzasztó! Nézze... milyen szépen virágzik odaát az a sok fa, látja?...

Nekünk nincsen olyan, milyen kár...

- Barackfa, - mondta a kis leány közönyösen, - majd kérek Zorkától, ha meglátom a kertben. De most nincsen itt úgy sem.

- Hát ha itt van? - szólt Erdőssy ravaszul.

- Látnám, ha itt volna, - felelt Milana és hogy szavai igazságáról meggyőzze, átkiáltott: Zorka, Zorka nem vagy itt?

Zorka előbújt.

- Zorka drága! - kiáltotta örömmel - jöjj ide; most sohasem jössz ide? Tegnap délután is hiába vártalak. Itt az Erdőssy tanár úr is.

- Jó napot Danisity Zorka, - mondta Erdőssy, - iskolai szokás szerint mindkét nevén szólítva őt.

- Milana valami virágot akar öntől kérni: ilyet ni.

Megmutatta a hervadt ágat, melyet azóta folyton a kezében tartott.

Megnézte a leány és egymásra mosolyogtak hosszan, sokáig, mint eddig sohasem. Aztán Zorka letört a barackfáról egy virágos ágacsját.

Milana átadta Erdőssynek. - A tanár úr kérte tőled...

- Szeret a kertben lenni? - kérdezte Erdőssy, miután hosszasan gondolkozott, hogy valami okosat mondhasson.

- Igen, amikor csak időm van, itt sétálok; később, ha melegebb lesz, itt kézimunkázunk édesanyámmal.

- Én is itt fogom a szabad időmet tölteni, hisz oly szép minden: a levegő virágillatos és oly ünnepi csend van...

Igen szeretem a természetet; szomorú vagyok, ha fát, lombot nem láthatok. Most oly szerencsés vagyok, csak ki kell nyitnom szobám ajtaját s ide látok. Ma reggel is a legelső, amit megpillantottam, az önök barackfái voltak; a sok piros virág oly közelnek látszott, hogy kedvem támadt utána nyúlni.

- Majd tépek én tanár úrnak, ha szereti.

- Majd tép a Zorka a tanár úrnak, amennyit csak kíván, - mondta Milana jószívűen, aztán folytatta:

- Te Zorka, délután megöntözzük a kertemet; a tanár úr húz vizet a kútból, én meg öntözök. Jöjj ki te is, ha hazajöttünk az iskolából... ni, ni egy fiú, hát ez kit keres?

Bizonyosan a tanár urat keresi.

- Valóban engem, - szólt Erdőssy, aki megismerte az ajtón kopogtató fiúban egyik diákját.

Búcsúzásnál hosszasan néztek egymás szemébe. Erdőssy szájához érintette a virágot.

A leány megrezzent.

Délután a meghatározott időben pontosan együtt voltak mind a hárman. Erdőssy merítette a vizet, öntött Mila kannájába s míg a kis leány szakértelemmel öntözgette a kertjét, addig ők beszélgettek. Közömbös dolgokról, az iskoláról, de minden szó, amit egyikük mondott: édesnek, szellemesnek tűnt fel a másik előtt.

Lehajoltak a kútkávéra, hogy egymás szemébe nézhessenek. A leányka mosolygós ajkai oly közel voltak...

Erdőssynek nagy önmegtartóztatásába került, hogy csókot ne lopjon róla. - Tanárja vagyok, - volt mindig eszében s ez megvédte érzelmei ellen.

A kis Mila gyakran visszatért, mert az öntözőbe kevés víz fért bele.

- Ez az utolsó kanna, amit viszek, - mondta előre.

- Mikor látom ismét? - kérdezte Erdőssy Zorkát.

- Holnap az iskolában, - felelte a leányka.

- Ó az kevés!

- Egy óra. Tízről tizenegyre. Bizony még nem is tudom a leckémet; úgy félek mindig, nem tudom az évszámokat emlékezetemben tartani és az irodalmat sem tudom.

- Miért fél? Tőlem nem kell félnie, azt tudja... na és néhány hét múlva vége lesz a tanévnek s jön a boldogság.

Mit fog csinálni akkor? Hamar elfelejti az iskolát és a tanítóit...

- Boldog leszek az igaz; nem szeretek már iskolába járni, hiszen én már nagy lány vagyok. Nemsokára tizenhat éves leszek. De az iskolát el nem feledem soha, aki velem jól bánt, aki engem szeretett, azt én mindig fogom szeretni. Nem vagyok háládatlan. Inkább hiszem, hogy a tanárok... a tanítónők feledik el hamarabb azokat, akik kimaradnak!

- Igaza lehet önnek, nekem még végzett tanítványaim nem voltak, de azt hiszem, sokat közülök el fogok feledni, akarok is elfelejteni, de lesz köztük olyan is, akit hiába akarnék elfelejteni. Aki ha eltávozott, rideg, szomorú lesz az iskola... hogy nem is lesz érdemes többé odajárni.

- Készen vagyok, úgy-e szorgalmas voltam tanár úr? - mondta a visszaérkező Milana.

- Te nem öntöztél Zorka? Te nem vagy éhes Zorka? Én szörnyen megéheztem, én most elmegyek, de nicsak: te nem is adsz virágot a tanár úrnak? Pedig úgy szereti.

Zorka letépett egy ágacska s átnyujtotta. Ujjaik összeértek s egymást simogatva váltak el.

- Holnap ismét öntözzetünk, úgy-e Mila? Ha akarod én is kijövök s akkor én is meglocsolom a virágaimat. Isten veled kicsikém.

Erdőssy megfogta a kis leány kezét s Zorka kezébe tette...

Három kéz simult össze elég hosszasan.

Este erősen világított a hold; Erdőssy előre örült a szép holnapnak, de mikor reggel felébredt, a szoba sötétsége elárulta neki, hogy jóslata nem vált be. Be volt borulva az ég, az eső is esett szép csöndesen, buborékot vetett a földön minden cseppje, ami azt jelenti, hogy tartós lesz.

Esett is egész nap, szünet nélkül esett, zuhogott mindig erősebben, örült, hogy legalább az iskolában láthatja őt.

Mind a ketten szomorúak voltak; tekintetük gyakran tévedt az ablak felé, amelyre a szél ráfújta a sűrű esőcseppeket...

Hosszú volt a délután nagyon; a szerelmes szívű tanár nyelvtani feladatokat javított. Minduntalan kinyitotta az ajtót s a szomszédék kertje felé nézett, hogy meglássa, arrafelé is esik-e még. Bizony oly sűrűn szitált, hogy a barackfák alig látszottak.

- No várhatjuk, míg megint öntözni kell a virágokat, - dörmögte elkeseredetten.

Éjjel mennydörgés hangjára ébredt fel, zivatar lett a csöndes esőből; pacskolta, verte a háztetőt; a csatorna szakadatlan csörgéssel ontotta magából a tajtékzó vizet.

Ragyogó, napos reggel derült a városkára. Erdőssy vígan énekelgetve készült fel s ment az uccára, ahol jókedvének hamar vége szakadt. Az uccák ki nem kövezett részén bokáig kellett sárban gázolnia.

- Hát még a kert milyen lehet? - gondolta szomorkodva - oda talán egy hétig sem lehet bemeni...

Csütörtök volt, egész nap nem volt a leányiskolában órája...

A fiúiskola külseje sohasem tűnt fel előtte oly szegényesnek, mint ma. A falak foltosak voltak a nedvességtől, az ereszről piszkos víz szivárgott alá; az ablakok előtt álló silány lombosított akácfák, mintha öreg, síró koldusok lettek volna, kelleetlen húzódtak össze s csepegtették esőlé könnyeiket. Jobbra-balra sár.

Tizenkét órákor, amint az iskolából hazafelé ment, a kökeresztnél találkozott Zorkával.

Kérdőleg néztek egymásra. Mintha a leány intett volna a fejével. Ebéd után Erdőssy óvatosan, hogy valaki meg ne lássa, leszaladt a kertbe.

Mingyárt az első lépésnél belesüppedt a puha, ragadós, fekete földbe. Hiába rázta lábait, mire a kúthoz ért, nagy tömeg sár ragadt a cipőjére. Mintha a mesebeli óriások bocskorát húzta volna fel.

Nem kellett sokáig várnia: Zorka is jött. Az ő útja gondozott helyen vezetett, szinte fölöslegesnek látszott a nagy vigyázat, amit cipőcskéjének megóvására fordított.

Ruháját kecsesen felfogva, közeledett.

- Itt vagyok, - szólt: egész természetesnek tartva, hogy Erdőssy már várta, de rögtön tartózkodóbb lett, mikor észrevette, hogy a kis Milana nincs jelen.

- Nem maradhatok ma tanár úr, - mondta szomorúan - anyám nem tudja, hogy idejöttem. Nem kértem, úgyis tudtam, nem engedné meg.

- Köszönöm, hogy egy percre is eljött. - Megfogta a leány kezét.

- Akar virágot? - suttogta a leány. - Tépek!

Gyöngéd kísérletet tett a kezének kiszabadítására...

- Nem, ne tépje le azt a szegény virágot, kár lenne érte. Várjunk türelemmel, míg gyümölcs lesz majd belőle.

- A legelsőt önnek szakítom majd le.

- Mikor lesz az? Ősszel? Mi történik még addig?... de jól van, magam mondtam: várjunk türelmesen.

Aztán lesz majd valamikor, talán nemsokára, nekem is egy kis kertem, abban is lesz virág, meg gyümölcsöt termő fa.

Önnek szakítom le a legédesebb gyümölcsöt. Letépem a legszebb virágokat... Kút is lesz benne, ilyen kis vödörrel húzom fel a vizet.

- És én öntözgetek, - felelt reá halkán Zorka.

- Lesz méhes is, lesz benne majd szőlővel befuttatott, árnyas, sötét lugas. Kerek asztal lesz a közepén, meg két karosszék. Ott fogok majd én irogatni...

A leány hallgatott.

- És ön? - kérde az ifjú remegő hangon.

Lesütötte szemét a leány s félig nevetve, félig sírva, alig hallhatóan rebegte: - én kézimunkázni fogok.

Hirtelen elrántotta kezét és elfutott.

- Te édes, te drága, - kiáltozott utána Erdőssy boldogan. Aztán füttyörészve indult kifelé. A sarat, amit jövet felszedett, a kút mellett lerugdalta magáról, de visszafelé menet még több ragadt lábaira, mint előbb. A kúthoz vezető út egyszerűen széjjel volt marcangolva.

Mikor másnap délután Milanával együtt mentek be, a kis leány kezeit összecsapta s a megrongált útra mutatva szörnyűközve kiáltott fel:

- Borzasztó, azok a csúf disznók már megint benn jártak a kertben!

Aztán kertjéhez futott, megnézendő: nem túrták-e azt is fel.

Erdőssy boldogan nevetett...

Pompás májusi nap volt, a nap bőségesen ontotta melegét. Az eső után üdébb lett a növényzet; hímes lepkék röpdösték körül az illatos virágokat.

A Milanáék cselédje a vetemények között gyomlálta az elszaporodott gazt. Kis fűhalmok jelezték az útját, amerre járt.

- Vigyázzon ám a kertemre, - intette őt a kis Milana, mikor tanárjával a kúthoz mentek.

Zorka még nem volt künn.

- Talán nem is jön ma ki, - mondta Milana egy idő múlva - akkor a tanár úr ma nem kap tőle virágot... De az nem baj, van nekünk a méhes mellett szép rózsánk, az mind a tanár úré lehet.

- Most már úgy illene Milana, hogy egyszer én is adjak virágot Danisitynak, ha a mamája nem haragszik meg, tépek egyet azokból a szép rózsákból...

- Dehogyan haragszik! - kiáltott oda élénken a gyomláló cseléd, - olyan jó az, mint a falat kenyér, odaadná az én nagyságám még az utolsó ingét is, nemhogy egy rózsát sajnáljon az úrfitól.

Felugrott térdelő helyzetéből s olyan szép kis bimbókat hozott, hogy azok már igazán a legszebbek voltak. Egy pirosat meg egy fehéret.

- Hoztam én már, tessék, - szólt - csak aztán vigyázzon az úrfi, meg ne szúrja vele a fehér kezét.

Erdőssy mosolygott. A kis Milana felelt helyette:

- Ne féltse maga a tanár úr kezét; tud az magára vigyázni... A tanár úr!

- Na csak azért mondom, - szólt a leány, negédesen himbálva csípőit, - hogy hátha megszúrná, megvérezné, még megsiratná egy kis leány.

- Egy kisasszony! - javította ki, a szomszéd kert felé kacsintva.

- Hát már ez is tudja? - gondolta Erdőssy és nem haragudott.

A kis Mila pedig komolyan csóváltgatta fejét.

- Ej, mit is beszél maga itt össze Zsuzsi? Jobb lesz, ha gyomlál, mert mire az egyik feléből kiszedi, a másik felén újra kinő, - mondta szaporán s aztán megint átnézett a szomszédba.

- Nem jön, nem jön, de hol is maradhat az a leány? Pszt...

Aha most jön, hallom az ajtót nyikorogni.

- Úgy-e mondtam, - kiáltott diadalmas hangon. - Ott jön.

Erdőssy átnézett. - Az nem Zorka, - mondta meglepetve.

- Lyubim ruke Olga néni! - kiáltozott át Milana.

- Csakhogy már egyszer te is jössz Zorka! - szólt, - amint jönni látta őt is.

Erdőssy megismerte Zorka anyját. Félrehúzódott.

- Kezét csókolom Olga néni, - kiáltott át megint a kis leány, - már olyan régen várjuk Zorkát. Zorka hát nem jössz közelebb, itt van az Erdőssy tanár úr is. - Erdőssy intett neki, de a kis leány nem vette észre.

- Jöjj ide, kapsz a tanár úrtól szép rózsákat.

Csodálkozva nézte Erdőssyt, ki még mindig integetve tovább ment a kerítés mellett és aztán egy hasadékon keresztül nézett a szomszédba. Ott látta a két nőt, amint az anya jóságos mosollyal ajkán, a piruló leány arcát simogatta.

A leány félénken közeledett a kúthoz.

- Itt vagyok Milana. Mit csinálsz?

Erdőssy odafutott.

- Jó napot Danisity Zorka. Ha szereti a rózsákat, fogadja el ezeket tőlem.

Megint elfoglalta előbbi megfigyelőhelyét s örömmel látta, hogy Zorka anyja is feltűzte az egyik rózsát.

- Zorka drága, - kiáltotta Milana, aki végre megelégedett a dolgok rendjével, - holnap nem jövök ki, mert nagyon sok teendőnk lesz. De vasárnap úgysis eljöttök hozzánk a szvecsárra!...

IX.

Csakugyan sok dolguk akadt Miláéknak szombaton. Az egész ház szorgalmasan készült a holnapi ünnepnapra. A konyha tele volt készülőfélben levő vagy már megsült ételekkel. Milana lázasan sürgött-forgott, rakta a fát a tűzhelyre, hogy csak úgy dűlt ki a kéményből a füst; aki látta az uccán, még megijedhetett volna, ha eszébe nem jutott volna, hogy másnap lesz a Milovanovék szvecsárja.

Az örökmosolygó Milovanov egyre hordta fel a bort a pincéből, barátságosan szorongatván hónaljával a boros palackokat.

A kis család este sokáig nem bírt elaludni. Úgy szerettek volna legalább egy éjszakával előbbre lenni...

És ez a szerény kívánságuk teljesült is minden nagyobb és kisebb baj nélkül. Igen szép idő lett; parányi felhő nem mutatkozott az égen, mely borongós hangulatot teremtett volna; a hús szépen pácolódott, a kész sütemények nem veszítették el sárgás-piros színüket, egér vagy macska nem dézsmált meg semmit. A Zsuzsi cseléd pedig már tegnap elrontotta a gyomrát.

Így aztán jókedvűen fogtak munkába mindnyájan.

Milovanov buzgósággal hordta fel a bort, mert még volt a pincében. Dél felé leterítette az asztalt szép, himzett terítővel, melyet csakis szvecsár alkalmával használtak. Aztán vízzel telt porcellántálacskát tett reá; selyemszalaggal átkötött bazsalikom csokrot helyezett melléje. Az asztalfőre gyertyát állított, arra reátámasztotta a háziszent képét. Olajmécseszt tett melléje.

Nyugodt méltósággal végezte ezeket az aprólékos dolgokat a családfő, mint eddig is, mikor megemlékeztek erről a napról.

Mikorra a mécses után a gyertyát meggyújtotta, már hallotta az érkező vendégek hangját. A legelső, akit a háziasszony maga előtt bocsát be: Gavanski Dragoszláv a feleségével. A komáék. Aztán majdnem egymásután jönnek Obradovitsék két felnőtt leányukkal; Hadnagyevek hárman. Jön Danisityné a leányával; suhogó fekete selyemben az anya, fehérben a leánya. Utánuk jött a prótó, őt követte Trifunity Petró, a dúsgazdag agglegény, ki erősen udvarolt egy villogó szemű kis karcsú menyecskének, a szőke Jorgovits Ivánnénak.

Mire Jorgovits is a szobába ért, a vendégek és a háznépe körülállták az asztalt.

A pap miseruhát öltött magára. Áhítat csendje borult a szobára: a pap imádkozott. A bazsalikomot belemártotta a tálacskába s megszentelte vele a szobát. Megcsókolta a víz mellé helyezett keresztet, azután megcsókolta a háziszent képét.

És a körülállók mind odajárultak, hogy ugyanazt cselekedjék.

Még egy rövid imát mondott a prótó, azután üdvözölte a házigazdát s a vendégek sorban követték a példáját.

Akkor átmentek mindnyájan a másik szobába, ahol dúsan terített asztal várta őket. Csakhamar derűs jókedv ütött tanyát a vendégszerető család házában. Házigazda meg vendégek kínálgatták egymást szíves barátsággal.

A férfiak pálinkát ízlelgettek, a nők likórt szopogattak és étvágycsináló tézstaszeleteket fogyasztottak melléje.

- A házigazda megszökött, - szólt Trifunity.

- Az ám, - kiáltoztak jókedvűen és kocintottak az egészségére.

A kis Mila, Zorka mellett állt s odasúgta:

- Apa bizonyosan Erdőssy tanár úrért ment.

- Megbocsátok a szökevénynek, - mondta a kis Jorgovitsné, miután jól szemügyre vette az új vendéget. Aztán úgy intézte, hogy a bemutatkozásnál ő maradjon a legutolsó s akkor rögtön le is foglalta magának a fiatalembert. Az ebédnél is egymás mellett ültek. Jobbról az Obradovits leányok ültek Jorgovitsné mellett, köztük Trifunity. Erdőssyvel szemközt ült Zorka, anyja szomszédságában; Zorka mellett az elválhatatlan Milana.

Fiatal bányahúsból készített, dúsan tejfelezett levest tálaltak fel először: a »kiszela csorba«-t, ezután hosszú, lapos tálban paradicsom és paprikaszeletekkel körözött, rizzsel kevert, apróra vágott sertéshús, a »gyuvecsa« került asztalra.

Jött kirántott csirke óriási tálakkal. Ezután tészta következett: »gurabia«, mézzel készített pite. Aztán volt még rétes, amiben minden jó együtt volt. Aki még bírta, ehett hófehér pujka-mellet, gyümölcsöt, sajtot. Aki szomjazott, ihatott fehér vagy pirosas homoki bort, melytől lassan, de biztosan be lehetett csípni.

Szívesen adták, szívesen élt étellel, itallal mindenki, erről tanuságot tehetnek az üres tálak és borospalackok. Különösen pedig a társaság jó hangulata.

Jorgovitsné titkos tekintetet váltott a háziasszonnyal, mire az kiment a szobából és egy üvegtálacskaival tért vissza, melyet Erdőssy és Zorka közé helyezett.

- Ez kolyiva, ezt a tanár úr számára készítettük, - mondta mosolyogva. Megkínálta Erdőssyt. Jorgovitsné hangosan felkacagott, az egész társaság odanézett...

Zorka piros lett mint a rózsa.

Erdőssy is érezte, hogy elpirul az asszonyok vizsgálódó tekintete alatt.

Puhára főtt búza, mézzel, mazsolával, mandulával, apró szőlővel keverve: ez volt a »kolyiva«. Ismerte Erdőssyn kívül mindenki s nem is mulatott volna ezen máskor, de most a nevetés elragadt az egész társaságra, még a komoly prótót sem véve ki. Ő is mosolyogva nézte a kolyiva tetején a cukorból készített nagy, piros szívet.

- Tessék tanár úr, - kiáltozták mindenfelől.

- Zorka, kínáld a tanár urat, - bízta Jorgovitsné a piruló leányt. Majd felpattant helyéről az ő hirtelen mozdulataival, - mely oly igen illett neki; - két részre osztotta a szívet s felét Zorka, felét Erdőssy tányérjára tette.

Mindenki róluk beszélt. Az Obradovits leányok csodálkoztak azon, hogy Trifunity még nem tudott semmiről.

- Hisz már bevégzett tény: Milovanovné már mindent elintézett Danisitynéval, - mondta az idősebb a két testvér közül.

- Az a leány fülig szerelmes a tanárjába.

- De az apja nem, - szólt közbe a kisebb. - Pedig félek, nélküle hiábavaló minden számíthatás.

- És én ezt a leányt még nem is vettem észre, hisz még rövid ruhát visel. Valóban szép gyermek, - mondta Trifunity sóhajtva. - Egész az anyja. Nem tudom, miért ne egyezne bele Danisity, ha egyszer szeretik egymást. Attól csak nem fél, hogy leánya magyar lesz? Hamarabb lenne jó szerb ebből az ifjúból.

- Kíváncsi vagyok, - szólt tréfásan Miroszlava, az idősebb leány, - ha ő most a nagytanyáról haza jöhetne, ide betoppanna s látná ezt a párocskát, hogy titokban milyen szerelmes pillanásokat vetnek egymásra: mit szólna?

- Különb ki tudja meddig tart ez a bájos idill. Szívemből kívánom, hogy örökké tartó legyen, de azt hiszem, Danisity soha nem egyezik ebbe a házasságba.

Trifunity elgondolkozott.

- Én pedig azt hiszem, ha a leány akarja, az apja vakon engedelmeskedik. És bizony az ő helyében én sem lennék más. Nagy oka van ennek. Csodálkozom, hogy ezt maguk nem tudják.

- Mit? Én nem tudok semmit! - mondta a két leány egyszerre.

- Nem hallottak maguk valamit a Danisityék családi szerencsétlenségéről? Különb nem csudálom, hisz maguk fiatalok s elég régen nem történt baj. Hanem az én időmbeliek jól emlékeznek arra a napra, mikor az a gyönyörű leány öngyilkos lett... A Danisity nővére. Megmérgezte magát. És miért? Semmiért! Az apjának egy intő szaváért. Pedig tizenhét éves volt már akkor...

Árva volt. Az anyja is maga dobta el az életét. Az is semmiért. Valami féltékenységi jelenete volt az urával.

- Szegény! - mondta a két leány egyszerre. Miroszlava felkelt helyéről, odament Zorkához, megsímogatta a haját és megcsókolta.

Nem tűnt fel ez senkinek. Szvecsár napja volt, melyre csak szeretetet hoztak el magukkal mindnyájan.

A prótó felvette miseruháját. Gavanszki, a koma, meg Hadnagyev, a legidősebb a társaságban, egy szerbvászomban takart kalácsot tartottak a pap elé, aki keresztet írt bele késével s ahol a kereszt két ága metszette egymást, bort csepegtetett beléje. Így megszentelvé azt, széttörte, a két férfinak nyújtott belőle s magának is letört egy darabkát.

Gavanszki és Hadnagyev most megcsókolták egymást. A kalácsot szétszötták s ezt általános csókolózás követte.

Trifunity irgalom nélkül végigcsókolt mindenkit, a magyar vendéget sem hagyván ki.

Erdőssy kezét csókolt az asszonyoknak, de egy leányt ő is megcsókolt. A kis Milanát.

Az ebédnek vége volt, a pap eltávozott. A férfiak egymás mellé ültek, a nők Trifunittyal és Erdőssyvel átmentek a másik szobába.

Ami után oly rég vágyódott: most beszélhetett Erdőssy Zorka anyjával.

- Menjen, - bocsátotta el Danisityné a boldog fiatalembert, - mulattassa Jorgovitsnét, - s mikor látta, hogy az ifjú még mást is szeretne hallani: - no és Zorkát is, - szólt - hisz még talán egy szót sem beszéltek ma egymással.

- Mit beszéltek a mamával? - volt a leányka első kérdése.

- Sok mindent! Majd holnap elmondom... a kútnál.

- Tetszik önnek Jorgovitsné? - kérdezte minden átmenet nélkül Zorka s nem éppen barátságos tekintet vetett az asszonykára, aki feltűnő diszkrétan vonult félre az előbb.

- Csinos, szellemes asszony és én valósággal megszerettem, mert sok szépet beszélt önről; kissé kacér az igaz, de csak annyira, amennyire neki ahhoz szüksége van, hogy őt mindenki szeresse, aki közelébe jön.

Azt a piros cukorszíves tréfát ő eszelte ki. Azt mondja: ezt nemcsak a tréfa kedvéért tette, hanem meg akarta ismertetni a helyzetet a jelenlévőkkel. A »helyzetet« - így mondta; különösen a prótóval, kinek nagy befolyása van a kegyed édesapjára.

A leányka sóhajtott.

- Zorka drága, - jött feléjük Milana, aki mostanáig a konyhában gazdaasszonykodott, - itt vagyok végre én is. Apáék ott benn úgy mulatnak; sok bort isznak és Hadnagyev bácsi táncolt, mikor a szobán keresztüljöttem. Erdőssy bácsi nem szeret sok bort inni? Hát maga Trifunity bácsi?!

- A Zsófi a konyhában azt mondta, hogy a bácsi biztosan valami szoknyán ül... pedig nem igaz, mert maga széken ül. Úgy-e Zorka?... A tanár úrról is mondott valamit az a bolond Zsófi, hanem azt nem mondom meg.

- Mit mondott? - faggatta Jorgovitsné a kis leányt.

- Csitt! - szólt Milovanovné, s nevetve intett leányának.

- Azt nem mondhatom meg, - szólt a kis Mila komolyan - az titok.

Aztán kíváncsian, köröskörül megvizsgálta Zorka szoknyáját.

- Ne félj kis csacsi, nem gyűrődött, - kacagott Jorgovitsné s vele együtt nevettek mindnyájan, túllármázva a szomszéd szoba férfait, akik egy roppant bús dal mellett vigadtak.

Jorgovitsné indítványára a nők átmentek Erdőssy szobájába. A jókedvű asszonyok összeforgattak mindent. Jorgovitsné egy fiókot sem hagyott kihúzatlanul. Az egyikben megtalálta Erdőssy zsebkönyvét.

- Milovanov Milana! - olvasta hangosan: négyes, ötös, csupa ötös.

- Nem lehet az néni, - mondta Milana kissé megszeppenve.

- Danisity Zorka! ez már más: egyes, egyes, egyes; csupa kitünő, de mennyi! A végén azután megmutatta a két leálynak.

Nem volt abban a neveken kívül egy szám se.

Innét lementek a kertbe. Jorgovitsnének itt is volt valami megjegyzése.

A kútnál átnézett Zorkáék kertjébe.

- Így vagyunk? - súgta Erdőssynek, - itt szoktak maguk csókolózni úgy-e?

A társaság kérésére Danisityné szerb népdalokat énekelt.

Gyönyörködve hallgatták, amint énekelte:

Beogradzko ravno polye
Tud sze séta lane moje;
Beogradzke tri kapije,
Sz'léve sztrane szrce bije...

Ezt a bájos melódiájú dalt Erdőssy és Zorka hirtelenében lefordították magyarra s aztán így énekeltek:

Belgrád mellett a sík réten
Ott sétál az én kedvesem,
Három kapuja Belgrádnak,
Dobog szívem, ha meglátlak.

Versnek elég rosszul sikerült ugyan, de a társaság pompásnak találta. Kedvük támadt a többi strófát is lefordítani. Jorgovitsné is segített és pedig - Erdőssy úgy vélte - elég jó érzékkel.

Tudod-e, hogy mit ígértél
Mikor engem felkerestél?
Hogy örökké engem szeretsz,
Sohsem hagysz el, sohsem feledsz.

Most látom, hogy csalogattál
Elfeledted mit fogadtál!
Ragadj fegyvert, ölj meg velem,
Temess a sírba mélyen le.

Egy-kettőre kész volt az utolsó két versszak is:

S így szólj, hogyha eltemetél,
S ez legyen írva fejemnél:
»Itt nyugszik az én kedvesem,
Aki hűn szeretett engem.«

Azt is írd fel keresztemre:
»Óh, Lenke a szép neve
Az én elhunyt kedvesemnek,
Kérem szívem majd megreped.«

Késő este volt, mire a vendégek elszéledtek. Erdőssy hazakísérte Zorkáékat. Mikor befordultak a Rozmaring uccába, mind a hárman észrevették, hogy Zorka ablaka alatt valaki áll. Közelebb mentek. Egy férfi sietett el a sötét mellékuccába. Mind a hárman megismerték, de egyikük sem szólt semmit.

X.

Másnap az iskolában Zorkának pajkos jókedve volt. Bohókás dolgokat sugdosott Kadocsa fülébe, maga nevetett rajta, közben pedig boldog önfeledtséggel nézte Erdőssyt, hosszasan, vágyón. Erdőssy hiába igyekezett tanáros, komoly arcot mutatni, Zorka vidámsága átragadt reá és míg gépiesen beszélt költőkről, irodalomról, csak a mélytüzű szemek incselkedő csillogását látta.

- Úgy látszik, itt mi fölözlegeszek vagyunk, - mondta Munk Annus a szomszédjának, az összenőtt szemöldökű leánynak, de egész hangosan, - ez divat volt a negyedik osztályban - meghallotta mindenki. Erdőssy is. A leányok nevettek. Ő elkomolyodott, összeráncolta homlokát, fenyegetően nézett Munkra, kabátját kezdte tapogatni, ahol a zsebkönyve domborodott ki ijesztő mementóként. Munk ijedten lapult meg a vörös Paula mögött, társai dideregve figyelték Erdőssy minden mozdulatát. De a viharfelhő egyelőre elvonult. Tovább beszélt s a magyarázatában előforduló évszámokat felírta a táblára. Óra végén letörülte, csak egy 5-ös számot hagyott meg rajta. És öt órakor Zorka már várta a kútnál...

Testhez simuló, kissé kivágott ruhában, a kútkávéra hajolva várta. Erdőssy megremegett s mintha igézet alatt állott volna, mozdulatlanul, szótlánul állt előtte, míg tekintete mohón odatapadt a leány hamvas, telt keblére.

Zorka arcán vérhullám csapott keresztül, tenyerével hirtelen mellére szorította ruháját. Hallgattak.

- Most mondja el, - törte meg a csendet Zorka - mit beszéltek az édesanyámmal?

- A mamája azt kérdezte, komolyan gondolok-e a leányára. Azt kérdezte: igazán szeretem-e az ő Zorkáját... Azt mondtam: igazán szeretem, de nem voltam őszinte, azt kellett volna mondanom, hogy imádom...

Lélekzetét visszafojtva hallgatta a leány.

- És ha magát kérdezte volna az én édesanyám, mit felelt volna? Mondja?

Zorka hallgatott. Hosszasan, nyugodt tekintettel nézett az ifjú szemébe.

- Szóljon! - sürgette Erdőssy.

- Szóljak?... - Odanyújtotta a száját...

- Van itt valaki? Hej, van itt valaki? - csendült fel mögöttük a kis Milana hangja. Aztán jött előre ártatlan orcácskával.

- Zorka, drága, itt vagy már?

- Úgy megijedtem, - panaszkodott Zorka bíborpirosan.

- Megijedtél? - Ki ijesztett meg?

- Hát én, - mondta Erdőssy - meséltem Zorkának egy nagyon ijesztős mesét.

Mila szája nevetésre görbült.

- Édes tanár bácsi, mondjon kérem nekem is egy olyan ijesztőset.

Ezen a kérésen szívükből nevettek mind a hárman. De Mila nem hagyta annyiba. Nyafogni kezdett.

- Én meg akarok ijedni, én bömbölök, ha nem ijedhetek meg!

Levetette magát a gyepre, hentergőzött, sikongott, sarkaival a fűvet csépelte, míg bele nem fáradt. Akkor felkelt s odasúgta Zorkának: - Láttam valamit!

Aztán makacsul követelte tovább is, hogy őt is ijessék meg.

- Na jó! - hát magának is elmondom azt a borzongató mesét, amit Zorkának meséltem... Éjjel volt, sötét volt, félelmesen sötét volt.

- Juj! - kiáltotta kényesen a leányka.

- Együtt voltunk hárman. Zorka, maga, meg én. Jött egy nagyfejű, vöröshajú, zölpszakállú ember. Egy szeme volt a homlokán, de az akkora volt, mint az öklöm és úgy világított, mint a parázs.

Feltátotta a száját. Akkora volt, hogy egy szénásszekér is befért volna rajta. Azt mondta: Jaj nektek! (Mély hangon.) Most jöttem a fonóból, megettem ott kilenc embert, asszonyt, lányt meg gyereket. Éhes vagyok. Éhes! Kilencet ettem meg... hamm te vagy a tizedik!

- Jaj! - sikoltott Milana s kezét szívére tette, - jaj, de megijedtem.

Sokáig nevettek.

- Játsszunk valamit, - indítványozta Mila. - Jöjj át Zorka.

Zorka Erdőssyre nézett. - Átjőjtek? Erdőssynek zakatolt a szíve. - Jöjjön! - suttogta...

- Forduljon el. Te is, Mila.

Fellépett a kútkávéra, egy libbenés és ott állt köztük.

Mila elszaladt. Ő padot hoz, ő valami pompásat tud...

Ahogy most egyedül, egymás mellett álltak, úgy érezték, mintha valami rendkívüli történt volna velük, mintha a kert deszkakerítésével egy Oceán tűnt volna el közülök; csodálkozva nézték egymást, aztán egy mély sóhajtással, mely egyszerre tört elő mellükből, egymás karjába omoltak és csókolták egymást vég nélküli, hosszú csókkal.

- Hej, van itt valaki?

Mila vonszolta a padot. Leültek egymás mellé, Mila pedig ment szívós fűvet keresni...

Láttam valamit, suttogta Mila. Letérdelt egy virágágyhoz, melyben tarka árvácskák és szerény százszorszépek között piros tulipánok büszkélkedtek. Odahúzta a tulipánokat és sorba csókolta őket.

Visszament egy köteg szívós fűvel. Zorkának gyűrűket kötött az ujjaira, aztán Erdőssy tíz ujját gyűrűzte fel; a gyűrűk közepébe kék, sárga, meg piros virágszirmokat csiptetett.

Zorkáék kertjéből nesz hallatszott; lépések csikorgása a sárga fővényen.

- Zorka, Zorka!

Zorka elsápadt. Mila odafordult s átnézett.

- A Danisity bácsi a Szvetozárral.

Összebújtak s hallgattak.

- Zorka!

Zorka felkelt s odament a kúthoz.

- Itt vagyok apám.

Mila nyomon követte.

- Kezét csokolom Iván bácsi. Mért nem jött el a szvecsárra? Nagyon jól mulattunk; ott volt Erdőssy tanár úr is; most is itt van, sokat nevetünk.

Erdőssy összeharapta ajkait; karjait mellén összefonva, tüntetőleg járt fel és alá. Szvetozár lehajolt a kútra és sötét dühvel, gúnyos mosolylyal nézte.

- Jöjj haza, Zorka! - mordult fel Danisity.

Zorka fellépett a kútkávéra s mintha az volna a legtermészetesebb a világon, hogy ő kerítésen keresztül ugráljon - átvette magát.

Danisity villogó szemekkel szólt valamit, mire Zorka pirulva, de emelt fővel kiment a kertből, anélkül, hogy a vendég gúnyosan alázatos köszöntését figyelembe vette volna.

- Reám se nézett, hogy haragszik, - szólt Milana Erdőssynek, de mikor meglátta tanárja sápadt arcát, megdöbbsent, megértő nézéssel intett a fejével, letörülte könnyeit, megfogta Erdőssy kezét, szorosan hozzásímult s úgy mentek ki a kertből szóltanul.

Szomorú napok következtek. Danisity kiment a nagytanyára és magával vitte a kert kulcsát. »Hervadjon el, száradjon el, ha kell - minden.«

Az iskolában oly bánatosan pillantgattak egymásra, hogy Munk nem állhatta meg szó nélkül.

- Jah, a szerelem szötét verem...

Ring Jolán esze nélkül kezdett nevetni. Erdőssy zord mozdulattal előrántotta zsebkönyvét és tömérdek szekundát osztott ki hirtelen. Iskola után kiment a Tiszaparra. Ide járt búsulni, mióta a kertajtó oly ridegen közéjük állt. A védtöltésen sétálva, messzire távozott a várostól; mire visszafordult, már a horizontba süllyedt a nap. Bűvös látvány. A nap végső sugarai tündéri pompát varázsoltak az égre és a Tisza tükre gyönyörűséggel utánozta a színek nagyszerű játékát; míg lassan-lassan aranyszélű tömeggé olvadtak a fantasztikus formák, majd kékes, violás szürkesség lett úrrá szín és ragyogás felett. Aztán csend borult a tájra: néma, szomorú szürkesség.

A vetésben megszólalt egy pacsirta. Zengő dalban búcsúzni a hanyatló naptól. Erdőssy gyönyörködve hallgatta. A madárka pedig, mintha háláját akarta volna kifejezni, kápráztató futamokat játszott meg élénken, tüzzel..

Lövés dördült el.

- Milyen kár, hogy már nem énekel, - ez volt Erdőssynek az első érzése, aztán a vállához kapott; fájdalmat érzett, ujjai nedvesek lettek, lefutott a töltésről, zsebkendőjét sajtó sebére szorította s hazafelé indult. A folyót szegélyező sűrű füzes fölött kékes-fehér folt imbolygott: a lövés füstje.

- Ki volt az, hogyan történhetett ez, engem, éppen engem? - így töprenkedett.

- Tudom! - intett a fejével. - Ő volt... még találkozunk! - mondogatta szilajan, de haragja nem tartott sokáig. Érezte, hogy Zorka miatt történt ez vele - és örült.

Milovanov erőnek-erejével orvost hivatott.

- Semmi, - mentegetőzött Erdőssy, - ki akartam próbálni a revolveremet, ügyetlen voltam, szót sem érdemel - és vidáman felhajtott egy pohár konyakot, melyet házigazdája tett eléje.

- Jó, jó, mondta az orvos, aki szeretett szellemes ember lenni, - ismerjük ezeket a kis meséket, voltunk mi is valamikor fiatalemberek; persze ez már régen volt, de azt az egyet már akkor is úgy mondták: kerüld az asszonyt!

Milovanov nem szólt semmit, csak konyakot öntött.

Jelentéktelen volt a seb, de a városkában rémhírek keringtek; a helyi lap hosszú cikket írt az esetről...

Egyik napon Milana ünnepélyes arccal lépett be Erdőssyhez és könyvéből egy levelet vett ki.

- Zorka küldi, - suttogta bizalmasan. - Majd én felbontom, mert a bácsinak most beteg az egyik keze.

Erdőssy örömtől reszketve olvasta:

»Kedves tanár úr! Hogy van kedves tanár úr? Remélem jobban. Oly sok mondanivalóm van, hát azt gondoltam magamban, hogy mégis jó lesz, ha én szépen megírok mindent. Sok jót, aminek talán megörül. Azt mondják, az öröm a legjobb orvosság: milyen boldog volnék, ha az én levelem ilyen orvosság lenne s azonnal meggyógyulna...

De majd szépen sorjában elmondok mindent, ha ugyan sikerül, jó előre is tudom, sok javítani valót talál rajta tanár úr.

Én akkor este nem tudtam semmit, csak annak örülök, hogy nagyon rosszkedvű voltam. Reggel nyolc órakor tudtam meg, mikor iskolába érkeztem. Számítanunk volt, - tudja tanár úr... Feltűnt nekem, hogy a leányok olyan különösen néznek reám. Egyszerre a Topics Lenke azt mondja: - Te Zorka, te talán nem is tudod?

- Mit nem tudok én? - kérdeztem ijedten, mert láttam az arcáról, hogy valami rossz hírt akar mondani.

- Az Erdőssy tanár úr tegnap este meglőtte magát...

Elszédültem. Forogni kezdett előttem minden.

- Jaj, mi lelt, még elesik! - kiáltoztak a leányok s többen megfogtak.

- Rosszul lett szegény, - szólt Kadocsa Irén s odasúgta a fülembe:

- Zorka, csak egy kis horzsolás az egész.

- Persze, semmiség az egész, - bizonyította Ring Jolán is, aki nagyon megijedt szegény. Igen rossz színben voltam, azt mondják a leányok, s mind sajnáltak engem. Olyan jók voltak hozzám, a Kadocsa pedig úgy simogatta az arcomat, mint a mama szokta.

Ő a legjobb leány az iskolában s a legokosabb is. Még Munk Annus is odajött, pedig már régen haragban vagyunk s bizony sokszor kicsúfolt, a tanár úr is észrevette egyszer. Emlékszik rá tanár úr?

Egész óra alatt igen rosszul éreztem magamat. Mihelyt csöngettek, Kadocsa hozzám csatlakozott és haza kísért. Egy kis kerülőt tettünk s elmentünk a tanár úr lakása felé. Mikor a kapu előtt voltam, egyszerre csak vércseppeket láttam a földön, aztán a ház előtt is, egészen a sarkig, ahol be kellett fordulnunk. Mindenütt a fal mellett.

Megint szédülni kezdtem; Kadocsa átölelte a derekamat s úgy vezetett hazáig. A mama rögtön ágyba fektetett, pedig mondtam neki, hogy nincsen semmi bajom.

Fázni kezdtem, aztán meg forró lett a fejem. Hallottam, hogy a mama a szobaleányt az apáért küldte, a mama hangja mintha messziről hangzott volna felém, pedig mellettem állt.

Egyszerre a tanár urat láttam magam előtt. Borzasztó volt. A vére csepegett a földre... Hangosan felkiáltottam. Akkor vettem észre, hogy be volt húnyva a szemem.

A mama vizes ruhát tett a fejemre. Olyan különös volt minden. Észrevettem, hogy beteg vagyok. Még ezideig sohasem voltam beteg.

Nemsokára hazajött az édesapa is. Odahajolt és sokszor megcsókolt.

Olyan jól esett ez nekem; az édesapa régen nem szeretett úgy, mint akkor, különösen mióta a multkor a kertben talált, komolyan haragudott reám. Most megint úgy szeretett, mint régen.

Én úgy örültem, hogy beteg vagyok.

Apa odaült az ágyam szélére és simogatta a hajamat s én csak akkor vettem észre, hogy elaludtam, mikor felébredtem...

Félbenhagyott leveletem ma folytatom, tegnap este kifogyott a lámpából a petróleum. Elfeledtem tegnap megírni, hogy Milovanov néni - míg én iskolában jártam - itt volt nálunk s anyámnak elmondta a szerencsétlenséget.

Azért jutott ez most eszembe, mert mikor felébredtem, éppen erről beszélgettek. Én csöndesen feküdtem, mert nagyon kíváncsi voltam, de mégis vigyáztak s csak egyes szavakat hallottam tisztán.

Apám beszélt: A Tucakov estig nem jön haza, (ő a mi orvosunk) elküldtem Garaiért. Én szólni akartam, hogy ne hívjanak orvost, nem vagyok én beteg, de hallgattam, mert ismét beszélgetni kezdtek.

- Látod Iván, - mondta anyám - csak egy szót kellene szólnod szegény leányhoz.

Kíváncsian vártam, mit felel apa, mert egyáltalán nem tudtam miről van szó. Apám azonban hallgatott.

Ismét a mama beszélt, de akárhogyis figyeltem, nem értettem meg, de amit az apa erre felelt, azt, sajnos, jól megértettem, mert majdnem kiáltva mondta:

- Nem adom magyar emberhez a leányomat. Nem akarom! Soha!

Ne haragudjék tanár úr az édesapámra. Kérem szépen...

A szívem úgy dobogott akkor, úgy fájt, azt hittem meg kell halnom. És az is olyan rossz volt, hogy nem mertem sírni.

Aztán jó ideig nem értettem beszédüket; úgy vettem észre: önről beszélnek; anyám valamit magyarázott, apa pedig folyton hitetlenül rázta a fejét.

- Puskalövés volt, - mondta a mama.

- Furcsa, - felelt apa, - hát miért fogja magára, mi oka van valakinek az igazságot eltitkolni, ha tiszta a lelkiismerete?...

Akkor magam sem tudom hogyan történt, elkiáltottam magamat: - Apám én tudom miért!

Ijedten odafutottak hozzám, apa friss borogatást tett a fejemre. De én megfogtam a kezét s azt mondtam neki: Igen, én tudom! Azért nem szólt, mert a Szvetozár lőtte őt meg!

Én megijedtem attól, amit mondtam. Szüleim sokáig hallgattak.

Tanár úr, hát nem volt igazam? Én egyszerre eltaláltam az igazat. Biztosan tudom. Mert ki is bántaná más a tanár urat? Hisz oly jó és kedves mindenkire; soha sem bánt senkit és mindenki nagyon szereti.

De ő haragudott borzasztóan, én mindig féltem és imádkoztam, hogy valami baj ne legyen. Én ismerem őt.

Aztán forró lett a fejem. Az ágygal szemközt lévő ajtó megindult s nőtt, nőtt, míg egyszerre a Milovanovék kapuját láttam magam előtt.

S a föld tele volt vércseppekkel.

Hangosan mondtam: piros cseppek... s attól kezdve folyton mondogattam: piros cseppek, piros cseppek... pedig nem akartam.

A mama odahajolt hozzám s valamit kérdezett tőlem.

Én azt feleltem: piros cseppek.

Az ajtón kopogott valaki s benyitott. Nagyon kezdtem félni.

De azért csak egyre beszélnem kellett. Azt is mondtam: félek! s akkor ezt mondtam el sokszor egymásután, pedig nem akartam.

Apa biztatott, ne féljek, hisz az orvos van itt.

Akkor egyszerre nem féltem többet, jobban éreztem magamat. Megismertem Garai orvost, akiről tudtam, hogy a tanár urat is gyógyítja. Kadocsa mondta az úton.

- Micsoda piros cseppekről beszélt a kisasszony? - kérdezte az orvos.

A mama valamit súgott a fülébe.

- Ah igen, - mondta az orvos, - a nagyságos kisasszony annak a fiatal tanárnak a menyasszonya!...

Mást is akart mondani, de apa hevesen közbeszólt: »Én nem tudok arról semmit!«

Úgy emlékszem, hogy akkor egy ideig senki sem szólt s én mintha csudálkoztam volna a csöndességen. Nagyon meg voltam lepetve, mikor egyszerre hangos sírást hallottam. Én sírtam.

Anyám simogatott s a könnyeket törülte le arcomról, miközben folyton mondogatta: ne sírj édes kicsi leányom.

És én úgy megsajnáltam a mamát.

De nem tudtam elhallgatni, annál inkább sírtam.

Megfogtam anyám kezét s szájamra tapasztottam. Bocsásson meg tanár úr, hogy ily hosszadalmasan írok le mindent, de nem sokáig untatom már. Sietni fogok.

Az orvos bocsánatot kért s valami pletykát emlegetett. Nem rendelt semmi orvosságot, csak azt mondta, hogy holnap reggel egész bátran elmehetek az iskolába. Egész bátran ám: ha tudtam volna a leckét.

Az apa kikísérte. Ott künn még sokáig beszélgettek. Mikor bejött, odaült mellém s fülembé súgott valamit.

Attól igazán egyszerre meggyógyultam.

- Mondd még egyszer édes, drága apám, - kértem őt. - Mondd még egyszer hangosan, hogy a mama is hallhassa.

Apa vonakodott egy pillanatig, aztán hangosan mondta, úgy mint az előbb szóról-szóra: »Minden úgy lesz, ahogy te akarod, kis leányom...« És most tudja már kedves tanár úr, hogy ki a legboldergabb a világon?...

Másnap csakugyan nem volt semmi bajom, csak egy kicsit fáradtnak éreztem magamat.

A nyelvtani órára Zsófia kisasszony jött be a tanár úr helyett. Megijedtünk nagyon, mert féltünk, hogy a kisasszony németet fog tanítani, de szerencsére egész órán felolvastunk egy könyvből, amit a kisasszony hozott. Ő folytonosan figyelt engem, szomorú volt; én úgy sajnáltam.

Meg az Oroszi Vilmát is. Pedig gyűlöl engem. Én már régen megbocsátottam neki s ezen a napon különösen szerettem volna vele kibékülni. De az egész osztályban egy leány sincs, aki ezt megmondhatná neki, mert egy idő óta nem beszél senkivel.

Engem pedig messziről elkerül s ha véletlenségből egymás mellé jutunk, úgy keresztülnéz rajtam, mintha ott sem volnék. Nagyon haragszik reám...

Most örülök igazán, hogy leveletem nem küldtem el s még a harmadik este is folytathatom.

Ma délután, úgy estefelé, eljött hozzánk Glavaski Szvetozár.

Apám egyedül fogadta, anyám és én másik szobába mentünk.

Én különben sohasem szoktam velük lenni, csak régen, de akkor még gyermek voltam és egész rövid ruhát hordtam. És nem tudtam, mit akar.

Apa nemsokára bejött hozzánk. Komor volt nagyon.

- Kiadtam az útját, - mondta felindulva - bár elhiszem, hogy véletlenségből történt...

Most bezárom leveletem. Milana azt mondja, nem fáj már semmije tanár úrnak. Ne is fájjon soha. Jöjjön el minél hamarabb iskolába, üzenje meg kedves tanár úr, hogy mikor jöhet a kertbe; mindent nem írtam ám meg...

Késő van, elmúlt tizenkét óra.

Álmos vagyok, lefekszem és arról akarok álmodni, akit a világon legjobban szeret: Zorka.«

Erdőssy meghatottan olvasta a levelet újra, meg újra s nem tette el akkor sem, mikor már kívülről tudta az egészet.

Délután két vendége volt. Először a Nyiri gyerek jött be hozzá, egészségi állapota felől tudakozódni.

- Jajajaj, hogy megijedtünk, - kezdte a fiú, aztán nem is tudott egyebet mondani, csak ezt ismételte: - Jajajaj, hogy megijedtünk! - Csak mikor Erdőssy a társairól kezdte kérdezgetni, tért magához.

- Nem bántott azóta a Tokaji Ferenc?

- Dehogynem kérem, üt az most is, mint a lovat; én már nem is törődöm vele, csak ne ütné mindig a fejemet. De mindig a fejemet üti. Hanem majd megerősödöm én s akkor visszafizetek neki. Úgy teszek vele, mint tegnapelőtt a Hajdu István.

- Hát az mit csinált vele? - kérdezte Erdőssy, mikor látta, hogy a fiú vár erre a kérdésre.

- Az? Az jól elbánt vele. Éppen meglátta, mikor Tokaji fejbe ütött, aztán kétfelé törte az egyes számú Hazafi irónomat. Meglökte a könyökével és azt mondta neki: mit vétett ez neked, miért vágta kupán, meg minek törted el a plajbászát, te fattyú?

A Tokaji azt mondta neki, hogy ezért párbajra hívja. Csöngetés után el is mentünk sokan a Kiserdőbe a tisztásra.

Hajduknak is volt két legénye, Tokajinak is volt két segédje.

Aztán birokra mentek. Először Tokaji nagyon szorongatta az Istvánt s kétszer a levegőbe emelte. Mi azt hittük: mingyárt vége lesz neki, de nem esett el, hanem inkább ő csapta földhöz és ráfeküdt a hasára. Mi neveltünk nagyon!

Hajdu pofon ütötte és mindig kérdezte tőle: köll párbaj?

Azt mondta: köll! Akkor Hajdu pofonütötte. Ahányszor csak kérdezte, mindig azt mondta: köll és az István mindig jól pofonütötte.

Akkor azt mondtuk: no már vége legyen, elég volt a párbajból; akkor Hajdu fölkel Tokajiról...

Alig ment el a fiú, Csapó igazgató kopogtatott be hozzá. A szobában pálinkabűz terjedt szét.

Ő roppantul sajnálkozott a szomorú eseten, mindennap készült részvétét kifejezendő, tiszteletét tenni.

- Megdöbbenő eset, - mondta s Erdőssy bámulva látta, hogy kövér könnycseppek potyogtak szemeiből.

- Az egész város konsternálva van. A leányiskola tantestületének értekezletén jegyzőkönyvi részvét fog kifejezteni.

A sorsnak milyen különös szeszélye az, hogy éppen a legjobb, legderekbabb emberrel kell az ilyesminek megessen.

De miképpen lehetne Fortuna kedvtelése fölött ítélni, mikor a legeggyűbb polgár-asszony ténykedései is kiszámíthatatlanok. Nem kellene messze mennem, de minek?

A családi szentély maradjon családi szentély. És majd a kedves kolléga úr is meglátja. Szabad gratulálnom? Az egész intelligencia másról sem beszél...

Igazán szerencsés választás. Hét vármegyében nem találni szebb leányt. És gazdag! Ojjé! Kistanya, nagytanya, ház, szőlő, pénz, nagyon sok pénz! - beszélt el-elcsukló hangon.

Erdőssy nem hallotta egy szavát sem, gondolatai máshol jártak, türelmetlenül várta, hogy Zorkával találkozhasson. Ez az idő pedig hamar eljött. A kertajtó ismét kinyílt, a leányka kedvesebb, bájosabb volt, mint valaha. Semmi által nem zavarva, édes órákat töltöttek el egymással.

Repült az idő, mégis nagyon távolinak találták, amikor - mint Milovanovné tréfásan mondani szokta - már nem választja el őket egymástól a kert fakerítése.

A két szomszéd, ő és Danisityné, öszre tűzték ki az esküvő idejét s bár titoktartást fogadtak egymásnak, hogyan, hogyan nem: nem maradt az titok.

A kisváros népe még az érdekelteknél is többet tudott. Bő anyag, kitűnő zsákmány volt mostanában ez a téma.

A leány és az ifjú familiáját az ősök és egyéb rokonok irányában hetedízigen visszakeresték, megszapulták, megdöngönyözték... A leendő párról ha beszéltek, valóságos szellemi vivisekciót követtek el; gúnyolták, dicsérték őket s aki közülök nem volt tájékozva a felől, hogy a leány hány inget, hány törülközőt visz, kék vagy fehér monogram lesz-e beléjük hímezve és a férfinak mi a kedvenc étele, azt alattomos hülyének tartották.

A legutolsó hír, amelyet a Kis-féle trafikban hallani lehetett, Danisity építési szándékairól szólt.

Maga az építőmester beszélte, hogy az új pár a régi ház fölél emelendő emeleten fog lakni.

De ez titok, melyről tudnia senkinek sem szabad. Legkevésbé pedig a leendő házaspárnak. Azok pedig nem törődtek az egész világgal, ha egymás mellett lehettek, egymás szemébe ha nézhettek, szerelmes szívük egész melegével.

Az iskolában a kisebb leányok áhítattal néztek Zorkára, a negyedik osztály fogadalmat akart tőle kicsikarni aziránt, hogy majd a nászúj rejtelseiről híven beszámoljon. Óra előtt a katedrán előadták az esküvőt. Fehér Margit játszotta Erdőssyt, Munk Annus Zorkát, Madarász volt a pap.

- Te ifjú, szereted-e ezt a leányzót?

Margit felelt: - Mint galamb a tiszta búzát.

- Hát te leányom, szereted-e ezt az ifjút?

Munk megrázta a fejét és sóhajtott: - Ej, főtisztelendő úr, hogy isz kérdezhet ilyet, láthatja, hogy bolondulok érte...

A leányok azt hitték, nem tudnak többet nevetni, Zorka pedig, hogy már nem tud jobban pirulni.

De váratlanul felugrott a katedrára Topics Lenke és egy ruhákból összegöngyölt bábut ringatva karjaiban, éktelenül sivalkodni kezdett:

- Főtisztelendő úr, ha Istent ismer, ne adja rájuk az áldást: nekem gyermekem van ettől a nyomorulttól, ez a kis Vilma az ő gyermeke...

A leányok valamennyien Oroszi Vilmára néztek és fuldokoltak a nevetéstől.

Oroszi Vilma eddig sem tartott a mulatókkal; padja alatt valami aktacsomót olvasott, látszólag elmélyedve. Ajkait véresre harapta, de fel nem nézett, csak sápadtabb lett egy árnyalattal.

Csöngettek, a kézimunka tanárnő jött be. A leányok szerették, mert a »csak csöndben kis-asszony« sokat megengedett.

Szabad volt a séta, a látogatások, - de csak csöndben, - ez volt a kisasszony jelszava...

Mikor Erdőssy iskolából hazament, Mila már várta. Minden nap tanítgatta a kis leányt s aztán, ha feladatukkal végeztek, együtt mentek a kertbe.

A mai leckét látogató zavarta meg: Oroszi Vilma. Sötét pir égett az arcán; Milanára lesujtó pillantást vetett; egy aktacsomót, meg egy levelet adott át Erdőssynek.

Erdőssy helytel kínálta meg. Milana menni akart, de nem engedte el. Feltépte a levelet, sietett vele, mert eszébe jutott az a másik délután s érezte, hogy újra, meg újra elpirul.

Oroszi beesett szeme lázasan csillogott, de arcának egyetlen izma nem rezdült meg, mereven, mozdulatlanul ült helyén. Márványból faragott szobor, melyben a szemek élnek.

Erdőssy nagy buzgalommal olvasta a levelet.

»Igen tisztelt kolléga úr! Ím itt küldöm azon jegyzőkönyvet, melyben a tantestület részvétét fejezi ki Ön iránt. (A sebesülést értem.) Méltóztassék türelemmel végigolvasni, mert a jegyzőkönyvben egyúttal közölve a vizsgálatok napjai... Ezek után pedig engedje meg, hogy egy kéréssel fordulhassak Önhöz. Tetszik tudni, ahol kilenc gyermek van, sőt többet mondhatnék... ott sok kell. És az a szívtelen háziúr mindegyre házbér-felemlésben részesít. Rettenetes, minő emberek is vannak a világon. Emberek, akik szív helyett kvarcot viselnek kebleikben! És a miniszter talán jobb, különb? Gondol ő arra, hogy nekem mily égető szükségem volna családi pótlékra? De hagyjuk ezt... A hús koronát szíveskedjék bankóban adni... Csapó Vince.«

Ezután a jegyzőkönyvet kezdte olvasni, melyet az igazgató előterjesztései, indítványai valóságos könyvvé növesztettek meg. Mint a boldog emberek általában, Erdőssy is mindenben talált valami mulattatót. A saját esetének megnövesztett, frázisokkal cifrázott leírása nevetésre készítette.

Oroszi Vilma nézte őt komolyan, végtelen szomorúsággal. Nézte őt, mintha utoljára látná s vonásait örökre emlékezetébe akarná vésni. Csak egyszer suhant át arcán titkos, elégedett mosoly... vajjon mire gondolt? Visszakapta az írást, borítékban a pénzt, aztán fejét mélyen lehajtva, szótlánul távozott. Erdőssy pedig kézen fogta Milanát s a kertbe mentek.

Mila alig várta, hogy Oroszi látogatásáról beszámolhasson Zorkának...

Zorka két levelet talált otthon, szerencsét kívánt az egyikben egy távoli rokona, a másik levél helyi bélyegzős, ismeretlen kézírású; meglepődve, kíváncsian bontotta fel.

A fokozódó megdöbbenés élénk kifejezését az ijedtség, a kétségbeesés váltotta fel arcán, amint olvasott. Aztán lehanyatlott egy székre.

Vértélén orcával, távolbatekintő szemekkel. Egész testében reszketve, újra elolvasta a levelet.

Aláírás nem volt rajta; egy volt azok közül az aljas levelek közül, melyek a vidék városainak gonosz járványai.

Kiment a kertbe, odahajolt a kútra s reá szögezte szemeit Erdőssy ajtajára. És várt ott szív-szorongva, kétségbeesve, reménykedve. Várt sokáig, de nem jött senki. Megkönnyebbülten sóhajtott fel, de abban a pillanatban egy nő alakja jelent meg ott. Zorka sikoltani akart, de torkába szorult a hangja. A leány pedig bement. Igen: Oroszi Vilma volt.

- Tehát igaz.

Elszédült, térdre roskadt. Fekete karikák rajzolódtak szemei köré, vonásai megnyúltak; minden pillanat, melyet ott töltött, örökkévalóságnak tűnt fel előtte. És várt...

Az ajtó nem nyílt ki.

Tompa zsibbadás állt minden tagjába, fáradtnak, erőtlennek érezte magát, de agyában futva keringett százféle gondolat.

Eszébe villant, amit egy ízben Munk Annus beszélt az iskolában.

Már régen. Hogy látták Oroszit Erdőssyhez bemenni; régen, mikor még nem ebben a házban lakott. Ő akkor nem hitte azt. Pedig tudta, hogy az a leány mindent elkövetett, amivel tanárja figyelmét magára vonhatta. Ó! Mindent látott ő. A szőke haj gyakori szétbomlását, a kacér, szerelmes, tüzes pillantásokat. És most ott benn van nála. Hányadszor történik ez?... Igaz, amit Munk mondott, igaz! Felugrott. Keble hullámozott.

Az ajtó nem nyílt ki.

Agyára tódult a vére... Odarohanni, megfogni azt a leányt, belemarkolni a hajába, tépni, rángatni, kivonszolni a földre. Ki onnét!... Ujjai görcsösen összegömbültek. Megfojtani... Gondolatai hirtelen végigsiklottak a lakásukon. Egy asztalon késeket látott... Kést! Ökölbe szorította kezeit...

Kést, hosszú, éles kést... lesujt vele, egyszer, kétszer, újra... a mellébe, a szívébe. És őt is, aki megcsalta, aki hazudott, aki Oroszit csókolja... Hegyes, éles kést a szívébe... Haljanak meg...

Hirtelen összerendezte, odasimult a kerítéshez, karját mellére szorította, mintha önmaga ellen keresne védelmet. Aztán lassanként elsimultak arcáról a lelki gyötrődés vonásai.

- Nem! - intett a fejével szelíden, de sok öntudatlan büszkeséggel és kifelé indult a kertből. Az udvarukra nyíló ajtónál megállt. Réveteg tekintettel nézett abba az irányba, melyben az imádott férfi szobája volt. Nem érzett e pillanatban mást, mint mélységes meghatottságot. Visszament. Letépett egy rózsát, megcsókolta s át dobta a kútnál Milanának kertjébe. Még egyszer odanézett, de az ajtó még mindig nem nyílt ki.

Akkor nagy sietséggel távozott a kertből.

Mintha elveszítette volna a látását, ajtóba, bútorszegletekbe beleütközött. Apja szobájában, kis faliszekrényből lekasztott egy kulcsosomót. Az első fiókban, amelyet kihúzott, volt, amit keresett...

A fiókot bezárta, a kulcsot helyére tette s bement a szobájába...

Ebben a percben érkezett le a kertbe Erdőssy Milanával. Egyenesen a kúthoz mentek.

- Virág! - kiáltotta Milana. Egyszerre hajoltak le a rózsáért.

- Ő dobta át, - mondta magában Erdőssy s visszagondolt arra az első napra, amikor itt a kútnál várta őt. Akkor, kora tavasszal egy virágos galyacskát talált ezen a helyen.

- Itt volt már, - mondta szomorúan Milanának - hiába várjuk.

Olyan határozottsággal mondta ezt, hogy a kis leány nem is mondott ellent. Hanem azért vártak tovább; de eltelt félóra, egy óra és Milana hiába kiáltozott át a szomszédék virágillatos kertjébe:

- Zorka, Zorka drága, hát jöjj már!

Végre is búsan kimentek a kertből.

XI.

A folyosón Milovanov jött feléjük. Sápattan, megdöbrentően komoly arccal. Rekedten tört fel a hang a melléből:

- Maga itt van? Te is, Mila?

- Itt, igen... miért, mi történt? - felelt Erdőssy. A szíve alig vert, ijedten nézett Milovanov dúlt arcába.

Milovanov keze egy intésével lakásukba küldte a leányát.

- Nagy szerencsétlenség... Zorka...

- Zorka?

- A mellébe lőtt... él... nem tudom...

Erdőssy ingadozva állt előtte, mintha ütés érte volna a fejét. Hallgattak. Mintha egymástól vártak volna valami mentő, vigasztaló szót. A szomszéd szobából keserves zokogás hangzott át. Milana sírt.

Erdőssy ijedten rezzent össze; révedező tekintettel nézett szét, majd tekintete vizsgálódva pihent meg Milovanovon és mintha álomból riadt volna fel, halk hangon, melyben kimondhatatlan fájdalom rezgett, kérdezte:

- Miért tette ezt?

Milovanov összefüggéstelen szavakban felelt: Az uccán járt éppen, mikor orvosért futottak; ő is odaszaladt; Danisityék nem voltak otthon... ez borzasztó... Isten nem engedheti...

Könnyek peregtek végig arcán.

- Nem sejthetem, mi történhetett, - szólt Erdőssy kábultan és esdekelve kérte Milovanovot, menne át, nézze meg, mentsék meg, mentsék meg!

Milovanov elment. Erdőssy egy üveglapra szorította forró homlokát s nézett arrafelé, a Zorkáék felé, dideregve, sírást visszafojtva, kétségbeesve.

Milovanovék cselédje odament hozzá. - Ki hitte volna ezt? - szólt. - Én hallottam a dörrenést, de azt hittem, valahol erősen becsapták az ajtót...

Visszament a szobájába, leült, szeméire szorította kezét és maga előtt látta az imádott leányt kecses mozdulataival, bájos gyermekarcával és mintha most is érezte volna ajkán az első csók édes tüzét.

- Nem, nem lehet... Zorka, - suttogta - miért szerezted nekem ezt a bánatot? - És elhatározta, hogy szemére lobbantja, ha meggyógyul.

A rózsá... a rózsá, melyet most is kezében szorongat, - fény gyúlt ki gondolatainak kúszált tömegében - ezt a rózsát, melyet a kertben a kút mellett talált, utolsó üdvözlésül kapta tőle...

Milovanov visszajött. Szomorúan.

- Talán... az orvos reménykedik, a fővárosba sürgönyöztek sebészért.

Kutató szemmel nézett Erdőssyre.

- Egy névtelen levelet találtak ott mellette.

- Levelet?

Kérdések özönét intézték egymáshoz, melyekre felelni egyikük sem tudott. Hosszú, keserves órák következtek.

Elmegy, odamegy hozzá! Bármilyen történjék. Gyötrelmes türelmetlenséggel várta, míg a házban, míg az uccán minden elcsendesül; tomboló fájdalommal legyűrte józanságát, kilopózott a kertbe s egy hatalmas lendülettel átvetette magát a kerítésen.

Nesztelen, csendes éj volt, falevél sem lebbent. Ment előre. Egy kis ajtóhoz ért... ujjai reszketve nyúltak a kilincshez... egy pillanatig habozott, aztán rányomta kezét. Az ajtó zárva volt. Dühös kutyaugatás hangzott közvetlen az ajtó mellett. Mintha álomból ébredt volna fel: fejét mellére csüggesztve visszafelé indult.

Ott bent, a kis szoba szomorú csendjében biztatni kezdte magát:

- Az nem igaz, az én Zorkám nem hal meg - s utána többször hangosan: - Zorka, ha te meghalsz, én is meghalok... ha te meghalsz, én is meghalok...

Másnap reggel, mikor az iskolába ment, Virágék lisztesboltja előtt egész társaság várta.

- Ott jön! - hallotta messziről. Erre a jeladásra még többen jöttek ki; a boltosék is, meg két inas.

- Én hozzádörzsölöm magamat, - szólt az egyik inas.

- Eredeti eszme, - szólt egy strucctollas nő a szomszédjához - be akarja lisztezni.

- Meg is érdemli, - felelt a megszólított méltóságteljesen.

Erdőssy a bolt elé ért, az inas - mintha véletlenségből történt volna - nekiszaladt.

- No, ez sikerült, - nevetett a strucctollas hölgy - ez be van lisztezve alaposan.

- Be, - mondta a boltos - az orcája is - s egy hatalmas pofonnal fizette meg az inasnak az eredeti eszmét.

Éppen abban a pillanatban szólt elsőt a csengő, mikor Erdőssy a leányiskola tanári szobájába belépett. Egyedül volt ma itten; itt ma különösképpen senkinek nem akadt dolga, a kézimunka-teremben azonban élénk, zajos tanácsban együtt voltak a női tanerők.

A negyedik osztályban volt órája Erdőssynek.

A leányok megdöbbenve nézték azt a meggörnyedt, összetört embert, aki odaült eléjük a katedrára s ahogy szívdobogva figyelték, amint tanárjuk magáról megfélelmeztetve, sápadtan mered egy üresen maradt helyre, könny szivárgott szemekbe s a nevetőszemű Ring Jolán hangos zokogásra fakadt...

Tízkor a fiúiskolában volt órája. A tanári szoba itt nem volt üres; együtt volt a két igazgató. Csapó értelmetlen szavakat dadogott és nem fordult feléje, Jaksa azonban gúnyorosan mérte végig s mély meghajlással egy táviratot nyújtott át neki.

»Erdőssy tanárt felfüggesztem állásától. Tanfelügyelő.«

Erdőssy mosolygott. Fejével helybenhagyólag integetett, mosolygott, - így hagyta el a szobát.

Az asztalán egy ujságlapot talált: a »Szentferenc és Vidéke« külön kiadását.

»Óriási szenzáció!« - állt vaskos betűkkel a cím. - »A szerkesztőség nem akarta nagyérdemű előfizetőit és olvasóit vasárnapig várakoztatni, tehát eme külön kiadással kedveskedik nekik: Egy szörnyű tragédia tartja izgalomban városunk derék, istenfélő lakosságát tegnap este óta. Egy tragédia, melyhez foghatóra városunk legaggastyánabbjai sem emlékeznek... Egy pisztolydörrenés hangzott el tegnap délután, pont egy negyed hatkor s életveszélyes sebet ütött egy fiatal leányon, sötét rettegésbe borítva a kétségbeesett szívű szülőket.

Danistry Zorka a boldogtalan leány neve, városunk köztisztelőben álló földbirtokosának, Danistry Ivánnak a leánya.

Ki ne ismerné őt, a szép iskolásleányt, a szép Zorkát? Még tegnap vígan ment el szerkesztőségünk előtt: délcegen, mint egy királykisasszony, bájosan, mint egy Raffael Madonnája. És ma? De e pillanatban legjobb szeretnők letenni a kezünkbe a tollat, mert amit a következőkben elmondandók leszünk, csak a törhetetlen igazságérzet, főleg pedig a közérdek iratja velünk.

Egy levél feküdt a leány mellett. Egy levél, mely megdöbbenő világot vet egy emberre és amely kiküldött tudósítónk sztenografálása alapján így hangzik:

»Nagyságos kisasszony! Egy jóakarója őszinte jóindulattal figyelmezteti önt, hogy egy ember, akit kegyed vőlegényének tekint, de aki az ön szerencséjére, még nem az, rútul visszaél bizalmával.

Ő a kisasszonyt, amint nyíltan hirdeti, csak »aranyhalacsának« tekinti; a pénzéért szereti, a hozományáért imádja; ezért akarja elvenni, hogy még több módja legyen szemérmetlen életének folytatására. Mert tessék megtudni még jókor, hogy E... úr szeretőket (bocsánat) tart és úgy dicsekszik, továbbra is fog tartani.

Nem írnám meg e sorokat (még többet is mondhatnék), ha nem bántana az a tudat, hogy a nagyságos kisasszony ártatlanságával ily galád játékot merészel üzni valaki. Ha a kisasszony személyesen akar meggyőződni szavaim becsületes igazságáról; ha meg akarja ismerni fenti úrnak egyik kedvesét, figyelje meg, hogy szerdán délután ki surran be a lakására... Egy jóakarója.«

Eddig a levél, melynek írója (kinek nemes intenciója nyilvánvaló), nem sejtette, hogy a fenti levélben foglalt igazság mily szörnyű tragédiát rejt méhében.

Mély megilletődéssel írjuk e sorokat, de nem megbotránkozás nélkül, mert amint hírlík, ebbe az ügybe még egy iskolásleány: O. V. neve van beleszöve oly pikáns színekkel, mely okvetlen magával hozza, hogy a tanügyi hatóság részéről vizsgálat indíttassék meg. Mint értesülünk, ez irányban a polgári iskolák két derék igazgatója már megtette a szükséges lépéseket, tehát remélhető, hogy legközelebb, talán már vasárnapi számunkban közölhetjük az érdekes folytatást, melynek címe előreláthatólag ez lesz: *Farkas a bárányok között.*«

Remegve az útalattól és a felháborodástól, septe le Erdőssy asztaláról a hírlapot; reá taposott, mint valami veszedelmes, undok féregre, és taposta, rúgta fogcsikorgató dühvel. De egyszerre, mintegy varázsütésre, hirtelen megállt. A tükörből egy falfehér arc meredt rá: torz, idegen arc... Rettegve hátrált, feltépte az ajtót s kisietett az uccára.

Forrón tűzött arcára a nap s egyszerre úgy érezte, lágy kéz cirógatja. Lármás verebek repdes-tek körülötte, le-lecsapódtak eléje s meghemperegtek a porban; távolabb fiúk jöttek feléje élénk csevegéssel, messziről üdvözölték már s barátságos mosollyal haladtak el mellette.

Aztán a túlsó oldalon Csapót látta meg. Remegve a felindulástól, egyenes vonalban keresztül ment az uccán és eléje állt. Csapó nyugtalanul pislogott jobbra-balra. - Én nem értem... mi tetszik? - dadogta.

- Csitt! - kiáltott rá Erdőssy villámló szemekkel - takarodjon innen! Takarodj! - Rekedt, rikácsoló volt a hangja. - Meg ne lássalak többé ebben az uccában!

Csapó ijedten hőkölt vissza s remegő térdekkal, lépteit folyton szaporázva, elvonult.

Erdőssy fáradt mosolygással nézett utána. Eszébe jutott, hogy kisgyerek korában szokta ezt mondani annak a pajtásának, akivel éppen összeveszett: meg ne lássalak többet ebben az

uccában. Megjelent emlékezetében és elsuhant gyermekéveinek egy ilyen epizódja... látott játszó fiúkat a szülei udvarán, látta apját szigorú arcával... anyját, ki mindig védelmezte... Zorka...

Bement a szobájába, ledobta magát a pamlagra s görcsös, vad sírásra fakadt.

- Én hoztam be azt a lapot, - szólította meg Milovanov, akit nem hallott jönni - önnek is kell tudnia, amit az egész város tud, de legyen nyugodt, mi nem hittünk az egészből egy szót sem. Aztán Milana is itt volt, mindig itt volt...

Balzsam volt a szívére ennek az embernek minden szava...

Zorka pedig ott feküdt, fehéren, sápadtan, lehúnyt szemekkel, leányszobája csipkés, rózsaszín ágyában.

A budapesti sebésztanár sem tudott mást mondani, mint amit Tucakov, meg Garai orvosok annyiszor és mindig oly szomorúan ismételtetek: - a természet, az segíthet.

- »Az életerő, az minden.« - Csak ennyit tett, ennyivel mondott többet a tanár. Műtetre nem volt szükség; az acélgolyó keresztül röppent a mellen, áttörte a könyvespolc oldalát és belefúródott egy magyar nyelvtanba.

- Az életerő az minden! - Ezzel búcsúzott el a nagynevű tanár.

A tanfelügyelő megérkezett. A leányiskola tanerői egyhangúlag azt vallották, hogy Erdőssy határozottan kivételt tett a szebb leányokkal, akikkel aztán nem lehetett bírni.

A fiúiskolában ünnepi feketében várakoztak a tanerők feljebbvalójukra. Az egyik hitoktató nem állhatta meg szó nélkül:

- Mintha temetésre készülnénk.

- Temetni jöttünk őt, nem dícsérni! - mondta Bokor, az ügyetlen ügyvéd, az iskolaszék kiküldöttje - és örömtől ragyogó ábrázattal nézte az arcokon, szellemes mondása hatását. Különben is jó napja volt ez a nap. Mióta a diákok behajították az ablakát és Erdőssy nem kerítette kézre neki a tetteseket, nem hajtotta be rajtuk az ablak árát, dühös haragot táplált ellene. Most, most ütött a visszafizetés órája.

- Szerencséje az uraknak, - szólt büszkén - hogy ügyvédember is van köztük; majd megmutatom én, hogyan kell nyulat bokorban lefűlelni.

- Csak ne csalódjunk Bokorban! - mondta a hitoktató és most ő nézte büszkén az arcokat.

A tanfelügyelő megjelent. Behívatta Erdőssyt és némi formaságok után intett Csapónak. Csapó felállt, nagyot nyelt és ünnepélyes hangon kezdett szónokolni:

- Mélyen tisztelt vizsgálóbizottság, nagyságos királyi tanfelügyelő úr!

Szavaimat azzal kezdem, hogy mulasztással vádoló magamat. Igenis, nagyságos királyi tanfelügyelő úr, mélyen tisztelt vizsgálóbizottság! mulasztást követtem el, mert sajnos, elég korán meggyőződtem arról, hogy Erdőssy úrban az érzékiség szerfölött ki van fejlődve; észrevettem ezt számos jelenségből és bevallom, nem egy szülő fordult hozzám ugyanilyen tapasztalatok alapján az aggodalom hangján.

Mulasztást követtem el tehát a részben, hogy nem fordultam rögtön Nagyságod bölcsességéhez; de lelkiismeretem nyugodt, mert észrevételeimet közöltem a tekintetes Jaksa igazgató úrral, akivel megállapodtunk egyrészt abban, hogy konkrét adatok híján vizsgálatot indítani nem tanácsos, másrészt, hogy úgy mondjam: nem akartunk hinni a saját szemeinknek sem. Annál váratlanabban sújtott le reánk ez a sajnálatos esemény és különösen reám, ki ezt a tanítványomat atyailag szerettem.

Könnyeket dörzsölt szét szemeiben, míg tovább beszélt. Szavait így végezte: - Ezen eset után szólított fel Jaksa úr, hogy hozzá írásbeli jelentést nyujtsak be.

Bokor ügyvéd feltartotta a kezét és ujjait billegtetni kezdte:

- Megengedi nagyságos uram?

Végigmérte Erdőssyt, ki ámuló arccal hallgatta végig Csapót.

- Erdőssy Jenő, azt hiszem huszonnégyéves, nőtlen, tanár, szabadlábbon levő elsőrendű vádlott! Keresztkérdéseket fogok önhöz intézni. Figyelmeztetem, hogy csak a színtiszta igazságot mondja.

Igaz-e, hogy ön egyik tanítványa ellen a közerkölcsiségbe ütköző vétséget követte el? Kérdezem továbbá, hogy az ágy előre megfontolt szándékkal fel volt-e bontva? Ha igen, ki bontotta fel? Ha nem, be volt-e zárva az ajtó? És akár igen, akár nem, hányadszor történt ez az eset?

Csapó és Jaksa fanyar képpel egymásra mosolyogtak; a hitoktató köhögési rohamot kapott. A tanfelügyelő pedig kacagást leplező zord hangon így szólt, Erdőssyhez fordulva:

- Kíván a tanár úr Csapó úr szavaira válaszolni?

- Csapó úrnak minden szava rágalom. Nem vétettem semmit, ha csak azt nem, hogy alázatos hivatalnoka tudtam lenni ennyi ideig ennek a két embernek. Szerény voltam vagy gyáva - nem tudom, de bánom, szégyenlem, hogy eltértem az egyiknek a zsarnokságát, a másiknak a hízelkedő, képmutató, hazug barátságát. Meglep az a vakmerőség, mellyel támadni merészelnek; magam kérem, követelem, hogy a tanfelügyelő úr szigorú vizsgálatot indítson, hadd lássuk, ki a bűnös?

- A fegyelmit nem kell kérni, mert az már megvan; követelni e helyen pedig csak nekem van jussom, - szólt sértődötten a tanfelügyelő - egyebekre majd felelnek önnek az urak. - Csapóra nézett.

- Én egyszerűen csak a tényekről beszélhetek; - kezdte Csapó, bajuszát harapdálva - azt hiszem, a mélyen tisztelt tanár úr nem akarja tagadni, hogy Oroszi Vilma a lakására jár?

- Miért tagadnám? Kétszer volt nálam, mind a kétszer ön küldte hozzám, hivatalos írással. Ez nem titok!

- Én? - kiáltott fel Csapó - én küldtem? Én? Még utoljára azt is rámfogja, hogy én csábítottam el magának.

- Kétszer küldte hozzám és levelet is hozott öntől. Az egyik itt van nálam.

Előkereste a levelet s átnyujtotta a tanfelügyelőnek.

- Ez nem bizonyíték, - szólt a tanfelügyelő fejét ingatva - ezt a levelet vihette önhöz akárki.

- Én meg a leghatározottabban állítom, - szólt Csapó vörösre vált arccal - hogy én ezt a levelet az iskolaszolgával küldtem és a második levelet is és a hivatalos írásokat is! A tanár úr visszaél a helyzettel, bizalmas természetű privát leveletem a nyilvánosság elé tárja.

Erdőssy megdöbbsent. - Ez csakugyan nem bizonyíték - szólt csüggedten, - de becsület-szavamra mondom, hogy ezt is, meg a másikat is Oroszi Vilma hozta.

- A tisztelt tanár úr úgylátszik belebonyolódott a védelembe, - szólalt meg Jaksa gúnyos, kárörvendő arccal, tagolva minden szót, - engedelmével majd én segítségére leszek. Szerény véleményem szerint ugyanis a tanár úrnak nem azt kellene bizonyíthatnia és férfiúi becsület-szavával támogatnia, hogy igenis: Oroszi Vilma volt a lakásán, hanem azt, hogy nem volt ott!

- Nincs okom az igazságot eltitkolni. A segítséget köszönöm, de kérem igazgató urat, szíveskedjék jó tanácsait érdemesebb egyénre pazarolni, - szólta Erdőssy és Csapóra mutatott.

A tanfelügyelő akarva nem akarva mosolygott.

Erdőssy folytatta: - Hogy a leveleket kivel küldték hozzám, azt könnyen meg lehet majd tudni. És ki fog derülni akkor az is, honnét tudta a névtelen levél írója előre megmondani, hogy szerdán délután hozzám jön egy leány, az állítólagos kedvesem.

- Ugyan kérem, - mondta Jaksza - hányan ismerhették a tisztelt úr rendes találkozási idejét? Ilyen csepp városban az ilyen titok nem marad sokáig titok.

Erdőssy összerezett; homlokán gyöngyöző cseppekben ütött ki a verejték. Villámcsapásként érte a gondolat, hogy a névtelen levelet Oroszi Vilma írta. Maga előtt látta a leányt szerelmes tekintetével, mindenre kész elszántságával. Összefüggéstelen szavakkal kezdett beszélni: Hogy hallgassák ki Oroszi Vilmát. Azonnal. Leleplezi a bűnöst, de nem kímél meg senkit... az igazság napfényre derül... hiábavaló Jaksza minden erőlködése...

- A tanár úr vádol és gyanúsít, - pattant fel Jaksza bőszen szemforgatással.

- Akar még Jaksza úr valamit mondani? - kérdezte a tanfelügyelő hideg hangon.

- Igenis, nagyságos uram, engedelmeivel igen! Hallgattam volna, de engem meggyanúsítottak!

Nincsen az egész városban egyetlenegy ember, aki ne tudná, hogy Erdőssy úr már az első naptól kezdve, mióta ide betette a lábát, üldözte szerelmével azt a szegény leányt... a gazdag leányt. Mikor látta, hogy bajosan ér cél, kijátszotta az utolsó kártyát: karját felhorzsolta egy pisztolygolyóval és eljátszotta a súlyos sebesültet. Ez a színpadi fogás: a felkötött kar, a szenvedő arc... ez... ez... így sikerült neki. Aztán alig múlt el pár hét, a szegény félrevezetett, behálózott leány a saját szemével láthatta, miként surran be jövődöbelijéhez az a másik lány, a diáklány, a szeretője. A többit tudjuk. És most kérdezem, ki volt az oka ennek a történetnek is?

Erdőssy elfojtott lélekzettel hallgatta. Előretolt fejjel figyelt, bámult Jaksára.

- Nem mondtam el mindent, - folytatta Jaksza - úgy beszélnek, annak a szegény gyermek-leánynak azért nem kellett volna fegyverhez nyúlnia. De nemcsak a csalódás adta kezébe a fegyvert. Mikor elhatározta, hogy azé a férfié, akit légyotthon ért, nem lehet többé, bizonyára érezte, hogy sietnie kell...

Ebben a pillanatban vérfagyasztó feljajdulással rávetette magát Erdőssy. Mellen ragadta, magához rántotta, visszalökte és Jaksza mint egy rongydarab zuhant a földre.

Csapó egy ugrással az ajtónál termett. Erdőssy utána...

Halálfélelemmel szívében futott végig a folyosón Csapó és berontott egyik tanterembe.

Amint a tanulók meglátták a reszkető Csapót, utána Erdőssyt vérbenforgó szemekkel, sikoltozni kezdtek. Erdőssy felkapott egy széket...

- Kutya!

Ebben a pillanatban egy fiú megkapta a karját.

- Bocsásson meg, tanár úr, - szólta - tisztelet és szeretet rezgett hangjában - Bihari Sándor volt.

Erdőssy megszegeyenülten engedte le a széket. Megszorította Bihari kezét, egy búcsúpillantást vetett kedves diákjaira s elhagyta a termet.

Elment. Elvesztette önuralmát: nem bánta. Ököllel törte le magáról a rabszolga-békót, mely ezekhez az emberekhez, ehhez az iskolához kötötte. És most mintha bénító nyűgtől szabadult

volna meg, ifjú szívének minden erejével, minden fájdalomával fohászodott fel, hogy Zorka meggyógyuljon. Csak meggyógyuljon! Nem kívánja aztán, hogy szeresse, hogy még csak a nevére is emlékezzék, csak gyógyuljon meg, legyen újra a régi, életvidám leány. Ő már úgymint elmegy e városból örökre.

Futó lépések kopogtak a háta mögött. Visszafordult. Az iskolaszolga a kalapját hozta utána.

- Ej, ej! - zsörtölődött az öreg - most meg már kalap nélkül menne haza?

Feltette Erdőssy fejére a kalapot.

- Hej, nem kellene úgy a szívét fájlalni fiatal uram. De iszen én mindig mondtam a feleségemnek, hogy olyan jó szíve van. A diákokat soha nem ütötte; nem emlékszem, hogy egyet is felpofozott volna közülök, pedig rosszak, mint az ördögök. A minap is egy tollseprút tűztek a hátamra s úgy jártam meg a postát.

Lopva Erdőssyre pillantott: nevet-e?

- Na aztán, hogy a feleségemet mennyire bosszantják, az mégis szemtelenség. Hát halljuk reggel, hogy a kakasunk kukorékol mint egy bolond. Mondom a feleségemnek, jó idő lesz Veronka. Aztán mikor kimegyünk az udvarra, látunk ott a baromfiak között nagy veszekedést. Közelebb megyünk. Hát nem a lábuknál fogva összekötözve rángatta egymást mind a tizenhárom jérce?

Mikor látta, hogy Erdőssy még most sem nevet, elkeseredetten folytatta:

- Hát bizony azért nem kellett volna mingyárt olyat tenni annak a kisasszonynak! Csak úgy van az, hogy a fiatal legény nehezen várja be magányosan az esküvő idejét. Tudom magamról; én is olyan voltam, mikor jegyben jártam a Veronkával. Nekem is volt szeretőm a legutolsó napig is... Az igaz, - toldotta hozzá rövid gondolkodás után - az igaz, hogy maga Veronka volt az akkori szeretőm...

XII.

A tanfelügyelő, kit az előtte lejátszódott jelenet vadsága mélyen megrázott, mit sem törődve Jaksa és Csapó siralmas panaszával, látszólag nyugodtan, két egymás mellé helyezett levél tanulmányozásába mélyedt.

Az egyik: Csapónak Erdőssyhez intézett levele volt, a másik az anoním levél. Az írás ezen szembetűnően eltorzítva; szélén egy vörösbarna folt, egy vércsepp.

Délután Oroszi Vilmát hallgatta ki. Egy korán fejlett leányt várt és egy nő jelent meg előtte.

- Kedves lányom, - szólt hozzá - ne nézzen engem valami ridegszívű bírónak, mondjon el mindent őszintén. Senki nem tudja meg sohasem, hogy ketten mit beszélünk.

- Minek az? - felelt Oroszi Vilma - nekem már nincsen semmi veszteni valóm; engem rossz leánynak tart mindenki, mindenki, még az anyám is. Mire a titkolózás? Az iskolából kimaradtam, a kisasszonyoktól nem hallottam egyebet, mint »nem zörög a haraszt, ha a szél nem fújja«. Erről kellett magyar dolgozatot is írni. És a leányok, ezek a gyerekek, hogy bámultak rám, hogy elhúzódtak tőlem... Kimaradtam. A magam jószántából jöttem ide és csak azért jöttem, mert nem akarom, hogy más bűnhődjék helyettem. Én vagyok a bűnös, egyedül én, mindenért ami történt, engem terhel a felelősség... de zörgött a haraszt s rázúdulnak arra az emberre mint a farkasok. Én, egyedül én vagyok a bűnös és nem engedem, hogy őt bántsák! Miért? Jobb, különb valamennyinél... de rárohannak, az egész piszkos falu, beleharapnak, marják, tépik a piszkos szájukkal... tépik... tépik...

Szemeit eltakarta és zokogott.

- Nem olyan fekete az ördög, mint amilyenek festik - leányom, - szólt leplezetlen meghatottsággal a tanfelügyelő. - Az utolsó szót még nem mondtuk ki... elmond mindent?

- Mindent.

- Mondja meg őszintén, milyen viszonyban volt Erdőssy tanárral?

- Semmilyenben! Én szerettem, ő közömbös volt irántam; talán gyűlölt is, mert én is gyűöltem, akit ő szeretett.

- Nem volt a lakásán?

- Voltam kétszer is, írásokat vittem hozzá.

- Miféle írásokat?

- Valami jegyzőkönyveket küldött neki Csapó igazgató, meg levelet.

- Tehát Csapó igazgató küldte?

- Nem, nem ő küldött... - zavartan hallgatott - de mégis ő küldött. Akarta, hogy én menjek, ezt biztosan tudom. Kezembe adta az írásokat és kért, küldeném el sürgősen az iskolaszolgával. Kerestem a szolgát: nem találtam; mikor ezt Csapónak meg akartam mondani, már nem volt benn az iskolában... Elvittem magam. Így történt ez másodszer is. Még óra előtt átadott valami jegyzőkönyvet, meg egy levelet és lelkemre kötötte, jól intézzem el, mert fontos az ügy és sietős. Mondjam meg a szolgának, ha a tanár úr nem volna otthon, várjon reá, míg haza jön. A szolgát ismét nem találtam. Elvittem én. De megtudtam, hogy a szolgál mind a két esetben Csapóéknál dolgozott reggeltől estig.

- Tehát maga vitte el. És mi történt maguk között?

- Semmi! - türelmetlenség csengett a hangjában - mondtam, hogy gyűlöl engemet. Rám se nézett. Különben is egész idő alatt ott volt nála a kis Milovanov lány.

A tanfelügyelő felírta ezt a nevet, aztán az előtte heverő iratcsomóból elővett egy levelet és Oroszi elé tartotta.

- Ön írta ezt?

- Én? Hát olyan elvetemült teremtésnek tart engem az úr?

Villámlottak a szemei, aranyszőke hajának egy homlokába leomló fürtjét indulatosan csapta vissza.

- Nyugodtság leányom! Maga mondta az elébb, hogy mindenért magát terheli a felelősség.

- Igen! Mert elmentem hozzá, mert engedtem, hogy eszköz legyek a más kezében... Istenem, ha az a leány meghal, én valami borzasztót teszek!

Kezébe vette a levelet.

- Az ő írása, az ő betűi, - első pillantásra felismerem. Csapó írása.

- De mi oka volt neki erre?

Megértőleg néztek egymásra.

- Nem tudom. Haragudott reá, félt tőle. Jozefin, a leánya, azt mondta nekem egyszer, hogy Erdőssy tanár úr ki akarja túrni az apját az igazgatóságból. Ha gazdagon nőszül, bizonyosan megteszi. Ezért... talán másért is...

A tanfelügyelő kérdőleg függesztette rá szemeit.

- Talán miattam is. - Vértörőre gyulladt az arca; lesütött szemmel beszélt tovább.

- Egyszer azt mondta nekem, - ittas volt - Vilma, én tudok ám mindent, nekem is tetszik ám maga, de ha első nem lehetek, szívesen leszek a második is. Tudja, az az ember úgy sem maradhat sokáig itten s akkor, jövök én...

A tanfelügyelő még a kis Milanát akarta hallani.

- Ott voltam, nem szerettük azt a lányt sohasem.

- Ki?

- Hát én, a tanár úr, meg Zorka.

*

Az utolsó szót nem várta be Csapó. Eltűnt. Aznap tűnt el, mikor a tizedik gyermeke megszületett. Egy levelet hagyott hátra a Szélmalom Sörcearnok tulajdonosánál; ebben a levélben Jaksát okolja minden bajért. - »Ő volt az én gonosz szellemem, - írta - ne keressen, ne sirasson senki, Amerikába vitorlázom, a nagystíflú emberek szabad hazájába, mert őszintén szólva, kicsiny nekem ez a porfészek Macedónia«...

Sohasem jött hír felőle többet.

Jaksa Csapót okolta mindenért; nem tudja, hol lehetett az esze, hogy hitt annak az embernek. Vigasztalhatatlan volt és bánatos arccal állította, hogy ily körülmények között nem is tud örülni a leányiskolai igazgatóságnak.

A »Szentferenc és Vidéke« hűségesen beszámolt a történetekről. Szenzációs kiadásának ezt a címet adta: *Bárány a farkasok között*. És ugyancsak feltűnő betűkkel szedte az alcímet: »Az iskola szennyese.« »Csapó megszökött.« »Danisity Zorka túl van a veszélyen.«

XIII.

Zorka Milanával játszani akart. Milana jött: megkomolyodva, félénken. Leült Zorka ágya mellé, anyásan becéző kérdéseket intézett hozzá, melyekre ő maga válaszolt is rögtön.

- Ej Zorka, hát betegek vagyunk? No nézze meg az ember! Micsoda dolog ez? Na, nem vagyunk azért olyan betegek, szépen meggyógyulunk és az nagyon jó lesz ám. Szeretünk mi a kertben játszani nagyon; a kút vár bennünket, a kút csodálkozik: hol vannak ezek?

És szép mesét is mondott az ébenhajú, csillagszemű leányról, aki egyszer nagyon beteg volt, azaz nem is olyan nagyon, csak ő hitte azt, de azért nem volt szabad sokat beszélnie. Volt egy ifjú is: aranyhajú, kékszemű, aki egészséges volt, akinek senki nem tiltotta el a beszédet, de azért ő csak hallgatott, mindig hallgatott...

Szívós fűből gyűrűt is kötött Zorka ujjára; árvácska szirmot csiptetett a közepébe drágakőnek.

- Kicsikém, - suttogta Zorka.

- Csitt, úgyis tudom, mit akarsz mondani, azt akarod mondani, hogy neki is kössek gyűrűket.

Zorka arcát hálás mosoly derítette fel.

- Mondd meg neki, hogy bocsásson meg nekem.

Milana hősielesen küzdött, hogy el ne sírja magát.

- Jól van Zorka, csak bízd rám, de aztán máskor légy okos és ne csinálj ilyen dolgokat; most várhatod, míg megint keresztülugorhatsz hozzánk a kerítésen...

Erdőssy szobája közepén egy jókora utazókosár állt, ebbe rakosgatta könyveit, holmiját, mikor Milana bejött hozzá; a leányka elképedve nézte. Még az üzenetről is megfélekedett.

- Mit csinál a tanár úr?

Erdőssy szomorúan mosolygott.

- Pakolok Mila, amint láthatja.

- Elmegy tőlünk?

- Elmegyek Szentferencről.

- Miért?

A feleletet nem várta be, kibuggyanó könnyeit szégyelve, kiszaladt a szobából. Erdőssy pedig sóhajtozva munkálkodott tovább.

- Elmegy, mit keressen itt? Állásáról lemondott; élni kell, munkát kell keresni, más állást, ki tudja milyet, ki tudja hol? Zorka már nincs veszélyben, meggyógyult... csak ezt akarta bevárni... ez mindenért megvigasztalja... elmegy. A maga szerencsétlenségére, a mások szenvedésére vetette ide a sors...

Kopogtattak az ajtaján. Danisity jött be. Némán, meghatottan fogott kezét a két férfi...

Danisitynek csupán egy kívánsága volt. Erdőssyt meglepte, első hallásra megdöbbenette ez a kívánság.

- Hagyja itt örökre ezt a hálátlan pályát! - És a földet kezdte dicsérni áradozó szavakkal, szinte költői lendülettel. »A föld«... oly lágyan, annyi szeretettel ejtette ki ezt a szót, mint mikor »Zorka« neve hangzott el ajkán.

- Független, szabad élet, emberhez méltó élet. Az emberek önzők, hálátlanok; a földnek önzetlenség is lehetne a neve. Szíve van a földnek, hálás szíve, szereti, akik őt szeretik. Az Úr szíve is nyitva van a föld emberei előtt; egy igaz fohász: perreg a langy eső; egy fohász s hull a hó s meleg leplét kínálja. Égre néz a föld fia; szemébe néz a napnak - kemény legény - és zsendül a kalász s Krisztus arca van minden búzaszemen...

Csak a jó Ég tudja, hogyan szivárgott ki ez a beszélgetés? A községben széltében-hosszában tárgyalták, szájról-szájra járt és sok helyen bizony bosszúságot, irigységet meg fájdalmat is okozott.

Ezeknek a híreknek hallatára mondta a tanáriban a kézimunka kisasszony, a negyedik osztály felé mutatva:

- No, szegény lányok, itthagyt benneteket az ideáltok - és ezt olyan hanglejtéssel, olyan oldalpillantással mondta, hogy Zsófia kisasszony joggal állapította meg magában a tényállást: A kézimunka kolléga oda is szúr a tüvel, ahova nem néz. Szegény bennlakó kolléga irul-pirul, sápadoz; ő mosolyog ezen kifelé, de benn, ahova senki nem lát, neki is fáj valami... de úgy volt az megírva abban a könyvben, amely sorsnak neveztetik. Fájjon, ám fájjon, mentől erősebben: menjen reá az egészsége, ha kell; ha kell, fogyjon akár húsz kilót, legyen sápadt, legyen sovány, halavány és lesz is, érzi és látja, mint fogy, gyengül, ritkulnak, elenyésznek arcán az átkozott pattanások...

- Igen bizony, kedveseim, - fejezte be mondókáját a kézimunka kisasszony - úr lesz, földbirtokos lesz, remélem, meghív bennünket a lakodalomra.

Egyelőre Erdőssy a bőrdíjával vesződött, a régi helyükre rakosgatta a könyveit, hitetlenül, kábult fejjel. A gyors egymásutánban lezajló események megviselték: a rettegés a leányért, a rút vádaskodások, karörvendő emberek és ezek után Danisity látogatása - apátiája még nem oszlott el teljesen és nem tudta megérteni a boldogságát.

Álmatagon járt fel és alá s valósággal kényszerítette magát, hogy örüljön, boldog legyen.

Fáradtan feküdt le; füle zúgott, harangok csendülését hallotta félálomban. - Harangoznak - gondolta és most már egész tisztán, borzadályt keltve benne, hallotta megszólalni a szerb templom harangjait. Zúgott-búgott a nagy harang, panaszosan, búsan, éles, síró hangon csendültek bele a többi harangok is. Fülére szorítja kezét. De a harangszó most gyászos harmóniába olvad össze:

Zor-ka, Zor-ka... Temetés... Ablaka előtt ül, a csipkefüggönyök mögött. Rejtőzik. Valaki elkiáltja magát: erre hozzák! Ministránsfiúk jönnek fehérbe öltözve, magasra emelt szentképekkel, utánuk tornyos kocsi szalagos koszorúkat visz... aranyozott hintó... csipkés koporsó... aranybetűk rajta... Zorka... Felharsan, zeng: Szvjati Bozse... Fekete tömeg... az egész város... felnéznek az ablakra... ő az oka, ő az oka... Jorgovitsné, Trifunity, az Obradovits leányok, Danisityék egymást támogatva, zokogva, Milovanovék mellettük. Glavaski Szvetozár kést villogtat feléje, a rendőrhadnagy kardjával fenyegeti; felnéz a főnök-kisasszony, Csík, Virágék, Bugyi Török Péter ezüstsisakban. Jönnek a fiúk négyes sorban, az óraadó tanítók, Jaksa... irtózatosan forgatja szeméit. Csapó ittasan támolyog... jönnek a leányok... felnéznek az ablakra... sírnak... a kézimunka kisasszony harisnyát köt, öles tűi az ablaküveget riszogatják... Zsófia kisasszony léptei alatt dong a föld... a bennlakó kisasszony hárfát penget, ruhája nyitva, melle szabadon... csodálatos... szívéből nőnek ki a hárfa húrjai... pengeti, pengeti, zokog, énekel: Beogradszko ravno polye, Tud sze séta lane moje... pengeti, pengeti... ó jaj, hova meneküljön e hangok elől? Milana zsámolyon ül mellette, sirdogál - ő Zorka... Milana! Kis Milana! Hallotta ezt a csattanást? Ez nem ajtócsapás... nem, nem... ez pisztolydörrenés...

De elmúlt ez a keserves álmokkal népes éjszaka is. Elmúlt még egy hét és Szentferenc kíváncsi lakossága saját szemével láthatta, mikor Erdőssy befordult a Danisityék kapuján.

Bement Erdőssy zakatoló szívvel, elfogultan, avval az érzéssel, hogy életének fordulópontjára jutott; rossz napok, csalódás, csüggedés, mindez ködös homályban mögötte van, elmúlt és folyton távolodik tőle, míg szemben vele színes, rózsás, csillogó kép, a jövő élet tárult fel.

Danisityné kedvesen, tréfás szóval fogadta:

- Erre jött? Nem a kert felől? A leányom azt mondja, ő a kerítés tetején szokott a szomszédba sétálni.

Erdőssy elpirult. - Csak egyszer történt, - s megremegett a vágytól, hogy a szeretett leányt láthassa végre.

Zorka a kertben volt; a lugasban ült egy fehérre festett padon. Maga is fehérben.

Egymás halványságán sajnálkozva, egymásban gyönyörködve, megilletődve nézték egymást, szótlantul, hosszasan, boldogan...